

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a církevního práva

Katolická teologie

Ing. Josef Janoušek

***Mučednictví u služebníků Božích
Jana Buly a Václava Drboly***

Diplomová práce

Vedoucí práce: ICLic. Jiří Zámečník

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené prameny, literaturu a internetové zdroje.

V Olomouci dne 26. dubna 2022

Josef Janoušek

Obsah

Úvod	6
1 Vývoj kanonizačního procesu v církvi	9
1.1 Kanonizace do 5. století	9
1.2 Kanonizace od 5. do 10. století.....	11
1.3 Kanonizace vyhrazené papeži	12
1.4 Kanonizace od 12. století do pontifikátu papeže Sixta V.	13
1.5 Kanonizace od pontifikátu papeže Urbana VIII. až do vydání Kodexu kanonického práva v roce 1917.....	14
1.6 Kanonizace od vydání Kodexu kanonického práva z roku 1917 až do pontifikátu papeže Pavla VI.....	16
1.7 Legislativní změny od roku 1983 až do roku 2017.....	19
1.8 Institut blahořečení.....	20
2 Teologie mučednictví	22
2.1 Mučednictví jako povolání, dar a charisma.....	23
2.2 Christologická hodnota mučednictví.....	23
2.3 Mučednictví a jeho vztah ke křtu a eucharistii	25
2.4 Ekleziální rozměr mučednictví	26
2.5 Eschatologický rozměr mučednictví.....	28
3 Právní nauka o mučednictví	29
3.1 Základní právní prvky nauky o mučednictví.....	29
3.1.1 Materiální mučednictví.....	30
3.1.2 Formální mučednictví <i>ex parte persecutoris</i>	31
3.1.3 Formální mučednictví <i>ex parte victimae</i>	33
3.2 Pověst mučednictví.....	34
3.2.1 Spontánnost pověsti mučednictví	36
3.2.2 Rozšíření pověsti mučednictví.....	37
3.2.3 Trvalost pověsti mučednictví	38
3.2.4 Pravdivost – autenticita pověsti mučednictví.....	39

4	Životopisy a průběh kanonizačního procesu u služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly	42
4.1	Životopisy služebníků Božích.....	42
4.1.1	Od dětství až do roku 1948	42
4.1.2	Společensko-politické změny po únoru 1948.....	43
4.1.3	Babické události.....	45
4.2	Průběh kanonizačního procesu	48
5	Mučednictví u služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly	51
5.1	Materiální mučednictví.....	51
5.1.1	Materiální mučednictví u Jana Buly	52
5.1.2	Materiální mučednictví u Václava Drboly.....	54
5.2	Formální mučednictví <i>ex parte victimae</i>	55
5.2.1	Formální mučednictví <i>ex parte victimae</i> u Jana Buly	56
5.2.2	Formální mučednictví <i>ex parte victimae</i> u Václava Drboly.....	58
5.3	Formální mučednictví <i>ex parte persecutoris</i>	61
5.3.1	Formální mučednictví <i>ex parte persecutoris</i> u Jana Buly	63
5.3.2	Formální mučednictví <i>ex parte persecutoris</i> u Václava Drboly	65
6	Pověst mučednictví u služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly	68
6.1	Spontánnost pověsti mučednictví.....	68
6.1.1	Spontánnost pověsti mučednictví u Jana Buly.....	69
6.1.2	Spontánnost pověsti mučednictví u Václava Drboly	70
6.2	Rozšíření pověsti mučednictví.....	72
6.2.1	Rozšíření pověsti mučednictví u Jana Buly	75
6.2.2	Rozšíření pověsti mučednictví u Václava Drboly	76
6.3	Trvalost pověsti mučednictví	77
6.3.1	Trvalost pověsti mučednictví u Jana Buly	78
6.3.2	Trvalost pověsti mučednictví u Václava Drboly.....	79
6.4	Pravdivost – autenticita pověsti mučednictví.....	80
6.4.1	Pravdivost pověsti mučednictví u Jana Buly	81
6.4.2	Pravdivost pověsti mučednictví u Václava Drboly.....	83
	Závěr	86

Obsah	5
<hr/>	
Seznam pramenů a literatury	89
Prameny	89
Literatura.....	90
Internetové zdroje.....	94
Seznam zkratk	96
Seznam tabulek	97
Seznam příloh	98

Úvod

V teologii se můžeme setkat s názorem, že mučednictví je osmá svátost, kterou ustanovil Kristus v okamžiku své mučednické smrti.¹ Podobně vysoko hodnotí tento fenomén v křesťanství Katechismus katolické církve², který kromě toho, že o něm pojednává jako o *nejvyšším svědectví*, na něj nahlíží ve třech dimenzích: „*Mučednictví je nejvyšší svědectví vydané pravdě víry; znamená svědectví, které sahá až k smrti. Mučedník vydává svědectví o zemřelém a zmrtvýchvstalém Kristu, s nímž je spojen láskou. Vydává svědectví o pravdě víry a křesťanském učení. Podstupuje smrt skutkem statečnosti.*“ (KKC č. 2473.) První dimenze je svědectví vztahující se na svědectví mučedníka, které se týká objektivních a ověřitelných skutečností. Druhá je *pravda víry*, což mučednictví odlišuje od svědectví vlastního přesvědčení, které je často subjektivní. Třetí dimenze je *svědectví o Kristu*, což je křesťanské svědectví vztahující se k osobě Ježíše Krista.³ Všechny tyto tři dimenze činí z křesťanského mučednictví jedinečný jev v dějinách lidstva, který dává zcela specificky porozumět, nakolik to lze, smyslu utrpení a násilné smrti. Potřeba správně pochopit tyto tři dimenze, zpřesňovat jejich verifikaci v konkrétních případech a konfrontovat je s novými okolnostmi, v nichž se mučednictví uskutečňuje, vedly ke vzniku a rozvoji kanonizačního práva. Kanonizační procedura v dějinách procházela velkým vývojem jak z hlediska použitých metod, tak z hlediska autority, která byla kompetentní prohlásit služebníka Božího za svatého. Vývojem také prošlo vyšetřování, které samotné kanonizaci předcházelo.

Právě současnému pohledu kanonického práva na uvedené tři dimenze v konkrétní kanonizační kauze se věnuje tato práce. Zabývá se mučednictvím R. D. Jana Buly (1920–1952) a R. D. Václava Drboly (1912–1951) – dvou kněží z brněnské diecéze, kteří byli popraveni komunistickým režimem v padesátých letech 20. století. U těchto kněží probíhá beatifikační proces,⁴ který se nachází již v římské fázi a je vyhotoveno *Positio*⁵ s názvem *Beatificationis seu Declarationis*

¹ Srov. PIACENTINI E., *Il martirio nelle cause dei santi*, poznámka č. 6.

² Dále jen KKC.

³ Srov. GARCIA J., Aktualność męczenników meksykańskich. Teologia męczeństwa, [w:] *Męczennicy XX wieku*, red. L. Balter, Poznań 2001, s. 45.

⁴ Dále bude užíváno označení kanonizační proces. V případě služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly se tím nadále myslí probíhající proces beatifikace.

⁵ *Positio super martyrio* (česky pozice o mučednictví) je nezbytný dokument, v němž je kriticky a do hloubky shromážděn všechen důkazní materiál, který tvoří svědectví, a dokumenty různého charakteru vztahující se ke kandidátovi mučednictví. Téměř všechny tyto materiály jsou výsledkem již předchozí fáze řízení. Zatímco u mučedníků se zpracovává *positio super martyrio*, u vyznavačů je to *positio super virtutibus* (pozice o ctnostech). Srov. Kanonizační proces. *Kanonizační řízení služebníků Božích Václava Drboly a Jana Buly* [online]. Brno: Biskupství brněnské [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: http://www.kanonizace.biskupstvi.cz/cz/index.php?page=kanonizacni_proces.

Martyrii Servorum Dei Ioannis Bula et Venceslai Drbola: Positio super Martyrio,⁶ u něhož se doposud čeká na vyjádření konzultorů, kardinálů a biskupů z Kongregace pro blahořečení a svatořečení.⁷

Téma této práce jsem si zvolil z několika důvodů. Tím hlavním je, že se životou obou služebníků Božích dlouhodobě věnuji. Jsou to kněží z mé diecéze, u nichž se očekává, že budou brzy blahořečeni. Každá taková událost je darem od Boha a lze konstatovat, že je jistým znamením doby pro místní církve. A nemohu opomenout skutečnost, že sám pocházím z kraje, kde nejen žil a studoval kněz Jan Bula, ale kde se také odehrál tzv. babický případ. Téma je mi tedy nejen blízké, ale je i aktuální, a chtěl jsem se mu věnovat právě v oboru kanonického práva.

Cílem práce je nabídnout komplexní pohled na mučednictví tak, jak ho chápe katolická církev a pojednat o jeho základních elementech a předpokladech ke kanonizaci na příkladu života a smrti služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly. Dalším cílem, který je podřízen tomuto prvnímu, je zanalyzovat důkazní materiál v *Positio* a stanovit, v jakých oblastech by bylo vhodné bádání prohloubit. Metodika je postavena na shromáždění a výběru všech důležitých informací pro to, aby bylo možné potvrdit, anebo vyvrátit odůvodněnost celého kanonizačního procesu, a to ve dvou oblastech: v základních právních prvcích nauky o mučednictví a v pověsti mučednictví. Prostřednictvím třídění informací v *Positio* a jejich selekce pro tuto práci bude možné stanovit, v čem by bylo vhodné stávající znalost problematiky prohloubit.

Nejprve pojednám v první kapitole o vývoji kanonizačního procesu v církvi s přihlédnutím k tématu mučednictví, což má napomoci k pochopení, odkud vyšlo současné pojetí tohoto fenoménu a jakým způsobem se dotvářelo až do této podoby. Dějiny kanonizační procedury ještě nebyly dostatečně uceleně zpracovány.⁸ K rozšíření těchto pojednání je užitečná první kapitola, a to zejména pro českého čtenáře. V jazycích jako je italština, španělština nebo polština totiž existuje mnohem více monografií, prací a článků, které se dějinám kanonizačního procesu věnují. Druhá a třetí kapitola se zabývají dvojím pohledem na mučednictví, a tím je pohled teologický a právní. V právní části jsou popsány základní právní prvky nauky o mučednictví a pověsti mučednictví, což je hlavní předpoklad pro to, aby vůbec mohl začít kanonizační proces. Toto právní pojetí staví na teologickém smyslu mučednictví, ke kterému je povoláno mnohem více křesťanů než jen kanonizovaní mučedníci, a proto je do této práce zařazena tato kapitola. Tematika druhé a třetí kapitoly bývá náplní studijních kurzů, které pořádá Kongregace v Římě. V českém prostředí se až na drobné výjimky rozsáhlejší teologické a právní zpracování mučednictví nevyskytuje. Od čtvrté kapitoly se práce zaměřuje na oba služebníky Bo-

⁶ Dále jen *Positio*.

⁷ Latinsky *Congregatio de Causis Sanctorum*. Český překlad, který je užít v této práci, vychází ze závěrů zasedání Stálé rady České biskupské konference ze dne 11. 3. 2008, kdy byly schváleny oficiální české názvy všech vatikánských úřadů. Dále jen Kongregace.

⁸ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 109.

ží. Nejprve je představen jejich život a smrt až po babické procesy, po kterých byli popraveni. Je také uveden přehled jejich probíhajícího kanonizačního procesu. V páté kapitole je u každého z nich popsáno materiální a formální mučednictví. Šestá kapitola se zaměřuje na pověst mučednictví v jeho čtyřech základních charakteristikách.

Základním dokumentem, z něhož vychází nejvíce literatury použité v této práci, je instrukce *Sanctorum Mater*.⁹ Samotná instrukce však často citována není, neboť různé aspekty základní nauky zde obsažené jsou bohatě rozvedeny v další literatuře mnohdy vydané samotnou Kongregací. Uvedme zejména knihu *Le cause dei santi*, která obsahuje podpůrný materiál pro studium a je pravidelně vydávána s různými obměnami již řadu let. Z literatury v českém jazyce je nejvýznamnější publikací kniha *Kanonizační právo* od Henryka Misztala v překladu od Františka Poláška, ve které je široce pojednáno o kanonizačním právu a jeho vývoji a o diecézní a římské části procesu. Zcela stěžejní pro praktickou část této práce je *Positio*. Je výsledkem práce postulátora v římské fázi procesu a obsahuje důkazní materiál, který byl získán zejména v diecézní části řízení. Do té doby, než bude vydáno konečné rozhodnutí v celé záležitosti je kauza rezervovaná pouze pro činitele řízení. Z toho důvodu nejsou jmenováni svědkové, jejichž výpovědi jsou obsažené v *Positio*, a které jsou v této práci citovány. Kromě *Positio* jsou použity četné životopisné publikace, které byly napsány zejména v posledních patnácti letech a které se oběma kněžím věnují.

⁹ Dále jen SM.

1 Vývoj kanonizačního procesu v církvi

Vývoj kanonizační procedury je v této kapitole rozdělen podle hlavních změn, jež ve vývoji nastaly. Je jasné, že postupem času byl celý proces zpřesňován až do nynější podoby. Tam, kde to je smysluplné, je větší pozornost věnována kanonizaci mučedníků, pověsti mučednictví a také důkaznímu prostředku v proceduře kanonizace. Pro téma této práce je z historického vývoje zcela zásadní samotný počátek procesu, kdy se úcta ke svatým vztahovala nejvíce právě na mučedníky, dále dílo papeže Benedikta XIV. a vydání Kodexu kanonického práva v roce 1917.¹⁰ Poslední podkapitola pojednává o institutu blahorečení.

1.1 Kanonizace do 5. století

V prvních staletích církve byla svatost charakterizována dvěma formami. Jednak to byla svatost, která vycházela ze křtu, a jednak to byla svatost, která pramenila z mučednictví.¹¹ Mučedníci patřili spolu s apoštoly k prvním, kteří byli uctíváni zvláštní úctou spolu s blahoslavenou Pannou Marií a svatými anděly. Právě prolitím krve vydali nejvyšší svědectví víry a lásky a víra v to, že jsou s Božím lidem těsněji spojeni, byla přítomna v církvi již od prvních dob křesťanství (srov. *Lumen Gentium*¹² č. 50).

Pro vysvětlení kultu mučedníků je důležité brát v úvahu jednu důležitou zásadu. Yvon Beaudoin napsal: „Křesťané v prvním a druhém století neměli možnost uniknout z prostředí, ve kterém žili. V každodenní praxi společenského života přijímali vše, co bylo v souladu s jejich vírou, a pomalu měnili ducha [společenského života] z podnětu nových myšlenek.“¹³ A tyto myšlenky vycházely z jejich víry. První křesťané uctívali své mrtvé podobně jako pohané. Platila zásada, že se řídili dobovými zvyklostmi, které však postupně modifikovali. V úctě k zemřelým byl rozdílem mezi pohany a křesťany např. den, kdy si připomínali výročí úmrtí zesnulého. Nebyl jím den narození jako u pohanů, ale den smrti. Byl to den narození pro nebe. Podobný princip nacházíme u kultu mučedníků, který vychází z kultu zemřelých, přičemž je inspirován velkou důstojností mučednictví. Společnými prvky tak zůstávají např. křesťanská shromáždění u hrobu dotyčného nebo společné jídlo, tzv. *refrigerium*. To bylo v případě mučedníků doplněno o čtení, modlitby a eucharistickou liturgii.¹⁴ Vnější projevy kultu mučedníků a kultu mrtvých na kon-

¹⁰ Dále jen CIC 1917.

¹¹ Srov. NĚMEC J., *Cesta ke kanonizaci: s abecedním seznamem světců kanonizovaných ve 20. století*, s. 10.

¹² Dále jen LG.

¹³ BEAUDOIN Y., *Il culto dei martiri. L'estensione del culto ai confessori fiedi e ad altre categorie di persone*, s. 5 (vlastní překlad z italštiny).

¹⁴ Srov. *Ibid.*, s. 5–7.

ci 4. století a na počátku 5. století vykazovaly mnoho podobností, takže musel zasáhnout svatý Augustin a nabádal věřící, aby tyto dva kulty nezaměňovali.¹⁵

Prvním mučedníkem byl v uvedeném smyslu svatý Štěpán. Kult apoštolů svatých Petra a Pavla potom dosvědčuje, že byli tito mučedníci uctíváni také jako ti, kteří dokonale následovali Krista.¹⁶ Stejně tak tomu bylo u biskupa svatého Polycarpa ze Smyrny, o jehož mučednické smrti se dozvídáme z nejstaršího hagiografického svědectví ve spisu *Martyrium Polycarpi*, jež pochází z let 155–156. Mučedníci prvních století bývali označováni tituly jako např. *incolae Christi* (dosl. obyvatelé Kristovi, tedy ti, kteří bydlí v Kristově království), *beati* (blažení, šťastní nebo také svatí), *beatissimi* (nejblaženější, nejváženější), *benedicti* (požehnaní). Literární prameny, jako jsou ty od svatého Cypriána nebo Tertuliána, ukazují, že základem úcty k mučednictví bylo plné uskutečnění evangelia. Jako by mučedníci znovu ukazovali Kristovo utrpení a smrt.¹⁷ U uvedených autorů nacházíme vyjádření jako jsou například: „*Christus in martyre est.*“ (*V mučedníkovi prodlévá Kristus.*)¹⁸ anebo „*Evangelium Christi legere, unde martyres fiunt.*“ (*Mučedníci se rodí četbou Kristova evangelia.*)¹⁹

Dalším důležitým dokladem o úctě k mučedníkům, kteří byli připomínáni při liturgii, jsou knihy, které se nazývají martyrologia. Jsou to seznamy mučedníků a světců, u nichž je uveden den a místo smrti a místo pohřbení (to proto, že se právě tam shromažďoval věřící lid). Kořeny těchto seznamů sahají až ke chronografu (kalendáři) z roku 354. Jedná se o kompilát chronologických a kalendářních textů. Jeho součástí je také *Depositio Martyrum*. Za první martyrologium můžeme považovat pravděpodobně to, které vzniklo po roce 362 v Nikomédii jako soubor katalogů mučedníků různých místních církví. Před římským martyrologiem, které vyhlásil veřejně papež Řehoř XIII. (1584–1586), bylo nejrozšířenější martyrologium Adonovo a Usuardovo (875).²⁰ Henryk Myszal uvádí následující základní prvky kultu mučedníků v prvotní církvi:

- pohřeb, kterým začíná kult;
- shromáždění lidu u hrobu mučedníka;

¹⁵ Srov. Ibid., s. 7.

¹⁶ Srov. NĚMEC J., *Cesta ke kanonizaci: s abecedním seznamem světců kanonizovaných ve 20. století*, s. 10.

¹⁷ Srov. LESSI-ARIOSTO M. Il culto dei martiri nella liturgia romana. *La Santa Sede* [online]. [cit. 2021-12-18]. Dostupné z: https://www.vatican.va/jubilee_2000/magazine/documents/ju_mag_01031997_p-68_it.html.

¹⁸ Tertulián, PL 2, 1027C.

¹⁹ Cyprián z Kartága, PL 4, 319B. Uvedené překlady v odstavci jsou citovány na základě emailové konzultace s Mgr. Pavlem Černuškou, Ph.D. (překladatel latinských a řeckých textů) ze dne 28. 1. 2022.

²⁰ Srov. BEAUDOIN Y., *Il culto dei martiri. L'estensione del culto ai confessori fiedi e ad altre categorie di persone.*, s. 7; ZIEMANN E., *Encyklopedia Katolicka* 11, s. 1478–1479.

- biskup, který stál v čele společenství a který se svojí účastí stal úředním svědkem kultu;
- slavení výročí smrti (*dies natales*), z něž se stal svátek dotyčného mučedníka; toto výročí bylo slaveno i v dalších letech, nejen v prvním roce po jeho smrti.²¹

Úcta, která se prokazovala mučedníkovi se opírala o fakt, že násilná smrt byla veřejně známou skutečností. Vždyť ji potvrzovaly kompetentní římské úřady, které vykonávaly trest smrti. Další náležitosti úcty spočívaly v místě – kult byl spojen s místem umučení, a v čase – kult byl spojen s datem smrti. Z hlediska procesního zde nebylo žádné prošetřování ze strany církevní autority před schválením veřejného kultu. Důležitá však byla účast této autority při vzdávání úcty.²²

Po ediktu milánském v roce 313 se začalo objevovat zdobení hrobů mučedníků různými ornamenty a sochami. Výročí smrti bylo připomínáno slavnostněji. Nelze také opomenout poutě, které se konaly k jejich hrobům. Ty byly příčinou rozšíření kultu na další místa. V té době se objevovaly dva druhy hagiografické literatury, která je spojena s mučedníky. Jsou to *akta mučedníků* a *sbírky zázraků*. Akta hodnotila mučedníky historicko-kriticky. Kromě autentických skutečností obsahovala také prvky apologetické a katechetické. Sbírky zázraků jsou potom důsledkem akt mučedníků. Jejich smyslem bylo uchovat pro potomky úplnou možnou dokumentaci spojenou se skutky a znameními, která vykonali mučedníci. Při jejich vzniku se angažovaly také církevní autority – svatý Augustin, který je otcem tohoto literárního druhu, svatý Řehoř z Tours, svatý Řehoř Veliký apod.²³

1.2 Kanonizace od 5. do 10. století

Po skončení pronásledování křesťanů v římské říši se více projevovala úcta k těm, kteří se vyznamenali svou pevností při obraně víry – tedy vyznavačům, kteří pronásledování přežili. Později byli považováni za svaté také ti, kteří prosluli apoštolskou činností, spisy nebo ctnostmi. Také mnišský a poustevnický život, jenž je charakteristický neustálým cvičením ctností, byl chápán jako nekrvavé mučednictví. Toho dosáhli lidé, kteří „dokonaleji následovali Kristovo panictví a chudobu“ (LG č. 50).

Z hlediska kanonizačního procesu byl brán v potaz celý jejich život a spíše než role biskupa to byla úcta lidu, kterou vzdával budoucímu světci. Tuto úctu posléze biskup schválil. Kanonizace tedy nastávala bezprostředně po smrti světce a probíhala aklamací lidu, který konal veřejný kult se schválením duchovenstva. Na

²¹ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 112.

²² Srov. BUENO D. R., *Actas de los martires, Kap.: Martirio de San Policarpo según la versión latina*, s. 265–279.

²³ Srov. AMORE A., *Culto e canonizzazione dei santi nell'antichità cristiana*, s. 45–49; MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 114–115.

Západě více než na Východě se žádala asistence biskupa.²⁴ Lze tvrdit, že kanonizace v této době trpěly větší libovůlí.²⁵ Ve spojitosti s kanonizací mučedníků např. napomínala synoda ve Frankfurtu v roce 794, aby se nevzdávala úcta neznámým mučedníkům.²⁶ Další formou kanonizace v té době byla kanonizace přenesením ostatků.²⁷ Kanonizace se mohl zúčastnit i papež. Byl však přítomen jako významná osoba a jeho přítomnost neměnila povahu kanonizace, za kterou nadále zůstávala zodpovědná místní církevní autorita (biskup nebo synoda).²⁸ Ve většině případů se uskutečnilo informační šetření. Na jeho základě byl sestaven životopis a seznam zázraků, které kandidát učinil. To vše potom schvaloval biskup nebo synoda. Nelze s jistotou stanovit, od které doby se toto zkoumání života a smrti budoucího světce v kanonizační proceduře ustálilo. Lze však konstatovat, že od počátku středověku se setkáváme se svědectvími svědků v kanonizačních záležitostech. Jak uvádí Misztal,²⁹ bylo toto šetření zřejmě předchůdcem pozdějšího kanonizačního procesu.

Jak vysvítá z uvedeného, byla pro kanonizaci důležitá myšlenka „*Vox populi, vox Dei*“ (hlas lidu, hlas Boží). Pověst svatosti a pověst mučednictví zaujímá zvláštní místo a jistým způsobem předjímá *sensus fidelium*, který byl později hodně diskutován na druhém vatikánském koncilu (1962–1965, srov. LG č. 12). Je to důležitý pojem, kterým jsou vysvětlovány kanonizace prvního tisíciletí. *Vox populi* hrál zejména v pozdní antice a raném středověku zásadní roli. Nelze se tedy divit, že představitelé církve se snažili o ověření správnosti tohoto hlasu. Zabývali se různými aspekty života kandidáta oltáře: zkoumání života; zázraků, které byly učiněny na jeho přímluvu; identifikace písemností, které dokazovaly jeho svatost. Jak uvidíme v následujícím výkladu o vývoji kanonizačního procesu, pověst svatosti a pověst mučednictví sice zůstaly stále přednostní nutností, ztratily však určující roli, která by ověřovala mučednictví nebo ctnostný život světce.³⁰

1.3 Kanonizace vyhrazené papeži

Od počátku 12. století se rozšířila praxe zvat papeže na místní kanonizaci a žádat ho o povolení uctívat služebníka Božího. Vznikl tak názor, že pouze papež může kanonizovat. Souběžně s kanonizacemi uskutečněnými vydáním papežského dekretu však nadále své svaté kanonizovali i biskupové přenesením ostatků.³¹ Dělo

²⁴ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 115–116.

²⁵ Srov. AMORE A., *Culto e canonizzazione*, s. 68–77.

²⁶ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 116.

²⁷ Hovoří se o přenesení (*translatio*) a povznesení (*elevatio*). Podrobněji také: MISZTAL, Henryk. *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 117.

²⁸ Srov. ROMUALDO R., *Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione*, s. 17.

²⁹ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 119.

³⁰ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 67.

³¹ Srov. ROMUALDO R., *Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione*, s. 18.

se tak i přesto, že v roce 1171 vydal papež Alexandr III. dekretál *Audivimus*, kterým kanonizaci rezervoval Apoštolskému stolci. Pozdější papežové Řehoř IX. (1227–1241) a Inocenc IV. (1243–1254) potvrdili závaznost tohoto právního předpisu.³² A byl to právě papež Inocenc IV., který poprvé definoval kanonizaci:

„Kanonizovat svaté znamená kanonicky a řádně ustanovit, že určitý světec má být uctíván jako svatý, tj. sloužit za něj slavnostní oficium, tak jako se slaví za jiné světce téže kategorie, aby, když je kanonizován vyznavač, byl za něj sloužen formulář pro vyznavače, když mučedník, byl za něj použit formulář pro mučedníky, a stejně pro ostatní.“³³

Inocenc IV. potvrdil, že kanonizovat může pouze papež, protože světec je předkládán k účtě všem věřícím a pouze papež má autoritu nad všemi věřícími.³⁴

1.4 Kanonizace od 12. století do pontifikátu papeže Sixta V.

Od nárůstu papežských účastí při kanonizacích ve 12. století vzrostl také požadavek na kritičtější a rozsáhlejší šetření, jež této kanonizaci předcházelo. Na konci 12. století již byli vyslýcháni svědkové, kteří vypovídali pod přísahou. Šetření již dostalo podobu soudního procesu.³⁵ Počet členů vyšetřovací komise se proměňoval a od papeže Martina IV. (1281–1285) byla tříčlenná a tvořili ji zástupci tří kardinálských stavů (jeden jáhen, jeden kněz a jeden biskup). V této podobě se forma komise ustálila na několik dalších století.³⁶ Od 14. století bylo studium procesu svěřeno soudcům tedy auditorům Tribunálu římské roty.³⁷ V roce 1588 zřídil papež Sixtus V. (1585–1590) Posvátnou kongregaci pro obřady, která se měla mimo jiné zabývat kauzami svatých. Ta vydala instrukce, které pomohly standardizovat kritéria pro kanonické procesy a zdokonalit metody zkoumání. K tomu došlo zejména za papeže Urbana VIII.³⁸

³² Řehoř IX. dekretál *Audivimus* zahrnul do nové sbírky papežských dekretálů *Liber extra*. Inocenc IV. jej uvedl ve svém díle *Apparatus super libros decretalium*. Srov. VAUCHEZ A., *La sainteté*, s. 112, pozn. 32; též WETZSTEIN T., *Heilige vor Gericht*, s. 245.

³³ INOCENC IV., *In quinque libros Decretalium commentaria*. Venezia, 1588. s. 188. Citováno podle VAUCHEZ. *La sainteté*, s. 112, pozn. 37; též WETZSTEIN. *Heilige vor Gericht*, s. 250. Přeloženo podle: ŠTĚPÁNEK R. B., *Kanonizace svatého Tomáše Akvinského*, s. 26.

³⁴ Srov. ROMUALDO R., *Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione*, s. 18.

³⁵ Srov. *Ibid.*, s. 19.

³⁶ Srov. VAUCHEZ A., *La sainteté*, s. 74.

³⁷ Latinsky *Tribunal Rotae Romanae*. Český překlad, který je užit v této práci, vychází ze závěrů zasedání Stálé rady České biskupské konference ze dne 11. 3. 2008, kdy byly schváleny oficiální české názvy všech vatikánských úřadů.

³⁸ Srov. ROMUALDO R., *Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione*, s. 20.

1.5 Kanonizace od pontifikátu papeže Urbana VIII. až do vydání Kodexu kanonického práva v roce 1917

Papeži Urbanovi VIII. (1623–1644) se podařilo nastavit většinu teologických a právnických standardů takovým způsobem, že mnohé z nich zůstaly v dalším vývoji kanonizačního procesu téměř nezměněné a po jistých změnách vešly do Kodexu kanonického práva z roku 1917. Ve směřování, které nastavil, po něm pokračoval papež Benedikt XIV.³⁹ Příčinou reformy papeže Urbana VIII. bylo:

- zmatení pojmů: veřejný církevní kult a privátní kult;
- nejasnost v odlišení mezi beatifikovaným a kanonizovaným;
- biskupové někdy přistupovali s velkou blahovůlí ke kanonizacím a šetření nebylo dost pečlivé.⁴⁰

Pro zvolené téma této práce je důležitá ta část reformy, která byla obsažena v encyklice *De processibus rite conficiendis* (1631), kde byl stanoven důkladně průběh kanonizačního procesu na území diecéze. Proces se týkal pověsti svatosti života a zázraků a také toho, že služebníku Božímu nesměl být prokazován veřejný kult. Právě záležitost veřejného kultu byla pojata zcela nově. Do té doby totiž byla existence veřejného kultu nejčastější cestou ke kanonizaci. Nově však to byla cesta mimořádná, a naopak řádnou cestou byla cesta nedostatku kultu (*via non cultus*). U této záležitosti je vhodné poznamenat několik věcí. Cesta nedostatku kultu je platná dodnes. V Kodexu kanonického práva z roku 1983⁴¹ se k tomu vztahuje kán. 1187, který říká: „*Veřejnou úctu je dovoleno vzdávat pouze těm Božím služebníkům, které církevní představení zanesli do seznamu svatých nebo blahoslavených.*“ Znaky veřejného kultu vypočítává CIC 1917 v kán. 1256: kult musí být konán jménem církve a osobami, které jsou k tomu oprávněny. Zároveň se jedná o církevní úkony uctívání Boha, svatých a blahoslavených. Jiný kult, než tento je potom označován jako privátní. Zatímco privátní kult je žádoucí a je snaha ho před blížícím se ukončením procesu rozvinout, veřejný kult je zakázán. Diecézní biskup skrze biskupského delegáta má dokonce povinnost před závěrem kanonizačního procesu navštívit a zvizitovat místa, která jsou spjata se životem a smrtí služebníka Božího (hrob, bydliště, místo úmrtí apod.), zdali zde nedochází k tomuto kultu nedochází.⁴²

K další reformě papeže Urbana VIII. náleželo vedení diecézního procesu, který byl nově veden z moci samotného ordináře. Ovšem pouze Apoštolskému stolci byla vyhrazena beatifikace a kanonizace.⁴³ Po těchto změnách následovaly další reformy a zpřesnění kanonizační procedury. Bylo to zejména za papeže Inocence XI. (1676–1689), který zpřesnil dekrety vydané papežem Urbanem VIII. Jeho zásahy

³⁹ Srov. Vladár V., *Platné kanonizačné právo*, s. 13.

⁴⁰ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 127.

⁴¹ Dále jen CIC 1983.

⁴² Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 89 a 95.

⁴³ Srov. *Ibid.*, s. 129 a 130.

měly například odstranit nejasnosti práva ve vztahu k pravomoci ordináře při vedení kanonizačního procesu.

Nejdokonalejší pojednání o kanonizačních procesech, jak míní většina odborníků, zpracoval kanonista Prospero Lorenzo Lambertini, pozdější papež Benedikt XIV. (1740–1758), a to v díle *De servorum Dei beatificatione et beatorum*.⁴⁴ Z něho později mnoho právních předpisů přešlo téměř beze změn do CIC 1917. Zákonodárství Benedikta XIV. bylo rozvinutím reformy papeže Urbana VIII. a jeho interpretací. Základním tématem bylo dokazování. Zcela nově pojal institut pomocného dokazování a jeho vykonávání v *dávných záležitostech*⁴⁵. O zachování předpisů o důkazových prostředcích a šetření pojednal jako papež v dekretu *De probationibus iudiciariis et de numero miraculorum ad beatificationem et canonizationem assequendam* (1741).⁴⁶ Podle díla *De servorum* k formální kanonizaci po stejnohodnotné beatifikaci⁴⁷ bylo třeba dokázat u mučedníků mučednictví a jeho příčinu (*an constet de martyrio et causa martyrii*). Když bylo dokázáno mučednictví, pak tu byla otázka zázraků. U mučedníků se mělo prokázat zvláštní znamení (*signa*), kdežto u vyznavačů byly třeba dva zázraky.⁴⁸ Až potom se mohlo přistoupit ke kanonizaci.⁴⁹ Pověst svatosti a pověst mučednictví definoval tak, že se na ně

⁴⁴ Srov. Vladár V., *Historický vývoj kanonizačního práva – od reforem papeže Urbana VIII. po Druhý vatikánský koncil*, s. 41.

⁴⁵ Jsou to takové kauzy, u kterých musela vzdávaná úcta sahat svým počátkem nejméně 100 let před rok 1634, kdy byla vydána konstituce *Caelestis Hierusalem cives*, kterou byla zavedena nová pravidla pro uznávání blahoslavených a svatých. U těchto starých kauz (také označované jako starobylé) se hovoří o *kultu od nepaměti (ab immemorabili)*. Tato dlouhodobá úcta je jednou ze tří podmínek pro to, aby mohlo dojít k stejnohodnotné beatifikaci nebo kanonizaci (viz poznámka o těchto pojmech).

⁴⁶ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 133–135.

⁴⁷ Stejnohodnotná kanonizace (*lat. canonizatio aequipollens*) je označení, které zavedl papež Benedikt IV. Tento způsob vyvýšení ke cti oltáře se týká takových svatých, u kterých nedošlo k formální kanonizaci, ale jejich kult zavazuje v celé církvi. Týká se např. apoštolů, svatých prvních staletí, ale také svatých, kteří žili v pozdějších staletích. Účinky této kanonizace jsou stejné jako účinky kanonizace formální a nastává z vůle papeže (i když se to neděje konečným formálním dekretem). Stejnohodnotná beatifikace (*lat. beatificatio aequipollens*) podobně stojí vedle beatifikace formální, takže opět dochází k potvrzení kultu již existujícího. Beatifikace je na rozdíl od kanonizace vázána na místní kult. Pro stejnohodnotnou kanonizaci a beatifikaci jsou vyžadovány tři podmínky: kult od nepaměti; trvalé a všeobecné doklady důvěryhodných historiků o ctnostech či o mučednictví kandidáta a nepřerušovaná pověst o zázracích, které se staly na jeho přímluvu. Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 72–74, s. 87–88, s. 130; Kardinál Becciu o ekvipolentní beatifikaci polsko-litevského řeholníka. *RadioVaticana.cz: Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=29534>

⁴⁸ Počet požadovaných zázraků se potom změnil ve zmíněném dekretu z roku 1741. Později byly požadovány čtyři.

⁴⁹ Srov. BENEDIKT XIV., *De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione I*, kap. 32 č. 1.

i dnes odvolávají odborníci, kteří se zabývají problematikou jejich ověřování a dokumentování. O celém tomto tématu pojednal podrobně v 39. kapitole díla *De servorum*. Po Benediktovi XIV. se kanonizačnímu procesu věnovali mnozí další papežové, a to zejména v otázce *dávných záležitostí*.⁵⁰

Papež Pius X. (1903–1914) se svými dekrety zasloužil zejména o dvě věci. Bylo to řešení problémů v otázce beatifikace stejnohodnotné a formální a potom role dokumentu v kanonizační proceduře. Pro účely této práce je důležitý dekret *De Servis Dei* (1913), který se týkal dokumentu jako důkazového prostředku. V informačním procesu musely být shromážděny všechny dokumenty týkající se jak záležitostí *dávných*, tak také záležitostí *nových*. Ordinář mohl vyzvat všechny, kteří měli nějaké dokumenty tohoto druhu, aby je předali tribunálu, který vedl kanonizaci. Mohly být vedeny výslechy archivářů a bibliotekářů. Posudky znalců a úvody k nim byly připojeny k pozici o ctnostech nebo mučednictví.

1.6 Kanonizace od vydání Kodexu kanonického práva z roku 1917 až do pontifikátu papeže Pavla VI.

Henryk Misztal uvedl, že zákonodárství Pia X. spolu s normami Urbana VIII. a učením Benedikta XIV. položilo základ procedury, která byla přijata Kodexem kanonického práva v roce 1917.

Kodex pojal do čtvrté knihy s názvem *De processibus* veškerou kanonizačně-právní materii, jež je obsažena ve 142 kánonech (kán. 1999–2141). Tak nebylo potřebné odvolávat se na jiné předpisy.⁵¹ Projednání mělo dvě etapy; část v diecézi a potom na Posvátné kongregaci pro obřady. Diecézní šetření mělo tři části:

- informační proces, v němž se zkoumala pověst svatosti, ctnosti a obecně zázraky nebo mučednictví;
- proces, ve kterém byly shromažďovány písemnosti kandidáta svatořečení;
- proces, který se zabýval nedostatkem kultu.

Poté co Kongregace prostudovala s pozitivním výsledkem spisy o Božím služebníkovi, které jí byly předány z diecéze, byla ustanovena komise k vedení záležitosti. „V záležitostech mučedníků se procesem dokazovala skutečnost mučednictví a její příčiny a bylo postupováno podobně jako při dokazování ctností. Po dokázání ctností nebo mučednictví se přistupovalo k dokazování zázraků, které byly připisovány přímělu služebníka Božího. U mučedníků bylo možné se spokojit se zvláštními milostmi a získat dispens od zázraků, neboť samo mučednictví je považováno za zvláštní znamení od Boha (CIC 1917 kán. 2116–2124).“⁵² Kánon 2001 dovoloval

⁵⁰ Klement XIII. (1758–1769), Lev XII. (1823–1829), Pius IX. (1846–1878), Lev XIII. (1878–1903).

⁵¹ Srov. Vladár V., *Platné kanonizačné právo*, s. 14.

⁵² MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 141–142.

hromadit záležitosti mučedníků, když se jednalo o stejné pronásledování a na téže místě. Tato možnost vstoupila i do současné právní legislativy.

V kánonu 2127 bylo stanoveno, že ordinář na žádost postulátora musí zahájit řízení o pověsti svatého života, ctností nebo mučednictví a zázraků. Toto řízení mělo v případě mučedníků zodpovědět:

- zda je v místě stálá a všeobecná pověst a přesvědčení o mučednictví služebníka Božího a o příčině mučednictví (a stejně tak i o zázracích, které se udály na jeho přímluvu);
- zda na tomto místě v současné době trvá kult tohoto služebníka a jakými projevy úcty je služebník Boží zahrnován.

V části, která se věnuje informačnímu řízení (kán. 2049–2056), kodex uváděl, že při výsledku svědků platí předpisy obsažené v kánonech 2019 a 2020. Jsou to mj. následující:

- důkazy musejí být naprosto úplné a nelze připustit jiné než ty, které vyplývají z výpovědi svědků a z dokumentů;
- k prokázání toho, že služebníku Božímu nebyl nikdy vzdáván žádný kult, je třeba nejméně čtyř svědků;
- k důkazu o pověsti ctností, mučednictví a zázraků se vyžaduje alespoň osmi svědků, kromě toho dva svědkové jsou předvoláni z úřední moci;
- jsou vyžadováni očití svědkové a spolusvědkové; historické dokumenty mohou poskytnout pouze další (pomocné) důkazy.

V části pojednávající o informačním řízení byla shrnuta doktrína o důvodech kanonizace následovně:

„Není nutné, aby ctnosti, mučednictví a zázraky byly prokázány do všech podrobností; stačí, aby byla prokázána všeobecná, spontánní pověst, která nebyla získána uměle nebo lidským přičiněním, ale zrodila se mezi poctivými a váženými lidmi, den ode dne rostla a stále existuje mezi větší částí lidí.“ (CIC 1917 kán. 2050 § 2)⁵³

Počátkem dalších změn v dokazování v kanonizačních záležitostech bylo zákonodárství papeže Pia XI. (1922–1939), a to zejména v záležitostech dávných, které byly později nazvány jako historické.⁵⁴ V roce 1930 zřídil na Posvátné kongregaci pro obřady historickou sekci, čímž umožnil, aby bylo možné studovat dokumenty podle metod moderní historické kritiky.⁵⁵ V době zasedání druhého vatikánského koncilu se poukazovalo na potřebu reformy kanonizačních procesů. Papež Jan XXIII. dal podnět k vypracování podkladů pro budoucí reformu Posvátné kongregace pro obřady. Sekce, která měla na starost kanonizace, měla být do bu-

⁵³ Vlastní překlad.

⁵⁴ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 135 a 138–144.

⁵⁵ Srov. ROMUALDO R., *Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione*, s. 24.

doucna rozdělena na dvě další podseky. Jedna se měla zabývat těmi procesy, které byly vedené na základě svědectví svědků, druhá procesy historickými, u kterých byly pramenem zkoumání dokumenty.⁵⁶

Druhý vatikánský koncil se, na rozdíl od prvního vatikánského koncilu, věnoval poměrně rozsáhle tématu uctívání svatých. Podle konstituce o církvi *Lumen Gentium* (srov. LG č. 49–51) je to společenství mezi církví nebeskou a církví putující, které vytváří rámec, do něž je téma svatosti a světců zařazeno: „*Nebešťané totiž tím, že jsou důvěrněji spojeni s Kristem, upevňují celou církev ve svatosti, zušlechťují bohoslužbu, kterou církev obětuje Bohu zde na zemi a mnohostranně přispívají k rozvoji církve.*“ (LG č. 49; srov. 1 Kor 12,12–27) V této konstituci se však také uvádí, že tím nejvznešenějším sjednocením s nebeskou církví je společné oslavování božské velebnosti, zvláště ve svaté liturgii (srov. LG č. 50). Proto se věnuje úctě ke svatým také konstituce o liturgii *Sacrosanctum Concilium*⁵⁷ (srov. SC č. 103–104 a č. 111.), a to v páté kapitole věnované liturgickému roku.

Papež Pavel VI. (1963–1978) se zasloužil o částečnou reformu projednávání v nových záležitostech. Jeho zákonodárství tak položilo pevný základ pro nové právo papeže Jana Pavla II., které bylo později obsaženo jak v CIC 1983, tak v jiných papežských dokumentech. Konstitucí *Sacra Rituum Congregatio* (1969) založil papež Pavel VI. novou kongregaci – *Kongregaci pro blahořečení a svatořečení*. Významné je také motu proprio *Sanctitas clarior* (1969). Papež jím ustanovil mj. že biskup byl povinen, podle stanovených norem, postupovat jako první redaktor beatifikační záležitosti. O zahájení procesu a shromáždování písemností jej žádal postulátor, který měl předložit:

- relaci, která podle časové posloupnosti pojednala o životě, ctnostech nebo mučednictví;
- životopis služebníka Božího;
- podrobný seznam písemností služebníka Božího;
- seznam svědků, kteří by mohli o ctnostech nebo mučednictví svědčit.

Proces o ctnostech nebo mučednictví měl být veden podle instrukcí Apoštolského stolce. Během dokazování bylo třeba se odvolávat především na výpovědi svědků a na dokumenty. Ty byly Kongregací autentizovány.⁵⁸

Stále však bylo potřeba sjednotit celé kanonizační zákonodárství, které bylo obsaženo jak v CIC 1917, tak také v jiných papežských dokumentech a také v mnoha zvláštních rozhodnutích. Tyto práce byly započaty ještě za papeže Pavla VI. a pokračovaly potom zejména za papeže Jana Pavla II.

⁵⁶ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 143–144 a 148.

⁵⁷ Dále jen SC.

⁵⁸ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 148–153.

1.7 Legislativní změny od roku 1983 až do roku 2017

V roce 1983 byl vyhlášen nový Kodex kanonického práva. Protože bylo kanonizační právo zařazeno do mimokodexového práva, je potřebné vnímat CIC 1983 ve vztahu k dalším předpisům. O procesu beatifikace a kanonizace pojednává přímo pouze jediný kánon a to kán. 1403 § 1–2:

„§ 1. Záležitosti svatořečení Božích služebníků jsou upraveny zvláštním papežským zákonem. § 2. Pro tyto záležitosti se kromě toho použijí ustanovení tohoto kodexu, kdykoliv tento zvláštní zákon odkazuje na obecné právo nebo jde o normy, které se těchto záležitostí týkají ze samé povahy věci.“

Je potřeba zohledňovat jednotlivé univerzální normy obsažené v CIC 1983⁵⁹ a také ustanovení Kodexu kánonů východních církví z roku 1990.⁶⁰

Ve stejný den, kdy byl publikován CIC 1983, byla zveřejněna a současně ihned vstoupila v platnost apoštolská konstituce *Divinus perfectionis Magister*⁶¹ a krátce na to vydala Kongregace dva prováděcí akty – *Normae servandae in inquisitionibus ab episcopis faciendis in causis sanctorum*⁶² a *Decretum generale*. Pro užívání uvnitř Kongregace bylo vydáno *Regolamento interno*. K detailní úpravě diecézní fáze procesu došlo instrukcí *Sanctorum Mater*, kterou Kongregace publikovala v roce 2007.⁶³

Důležitým novým dokumentem, který rozšířil důvody, pro které je možné dosáhnout kanonizace, je motu proprio papeže Františka *Maiorem hac dilectionem* z roku 2017. Ke stávajícím důvodům beatifikace a kanonizace⁶⁴ přidává třetí, jež spočívá v obětování života. Současné právo tedy rozlišuje:

- mučednictví;
- heroické žití ctností;
- obětování života.⁶⁵

Poslední způsob se prvním dvěma skutkovým podstatám podobá, ale zcela se s nimi neshoduje. Věřící, u kterých probíhá beatifikační řízení touto cestou, totiž nepodstoupili mučednictví, ani u nich nelze potvrdit heroičnost ctností. Přinesli

⁵⁹ Ustanovení čtvrté knihy „Posvěcující služba církve“, konkrétně kánony 1186–1190, jež jsou obsaženy ve stati „Uctívání svatých, posvátných obrazů a ostatků“. Také je důležité zohledňovat některé všeobecné procesněprávní ustanovení zachycené v sedmé knize „Soudní a mimosoudní řízení“. Srov. Vladár V., *Platné kanonizačné právo*, s. 14.

⁶⁰ Dále jen CCEO 1990. Srov. SM čl. 1 § 3.

⁶¹ Dále jen DPM.

⁶² Normy, které je třeba zachovávat při vyšetřování konaných biskupů v kauzách svatých. Dále jen NS.

⁶³ Srov. Vladár V., *Platné kanonizačné právo*, s. 16.

⁶⁴ Stejnohodnotná beatifikace zde není brána v úvahu vzhledem k malému počtu takových případů.

⁶⁵ Srov. HILGEMAN W. – SPEDICATO E., *Prontuario delle cause dei santi*, s. 17.

však hrdinskou obětí života podnícenou a podporovanou milosrdnou láskou. Apoštolský list daný motu proprio *Maiorem hac dilectionem* uvádí pět požadavků: „svoobodné a dobrovolné obětování života, hrdinské přijetí jisté smrti v krátkodobém časovém úseku, dále vazbu mezi obětováním života a předčasnou smrtí, alespoň běžný stupeň křesťanských ctností před obětováním života a poté až do smrti, existující pověst svatosti v rámci církevního společenství a nezbytnost zázraku, který se udál na přímluvu Božího služebníka po jeho smrti a stvrzuje beatifikaci.“⁶⁶ Všechny uvedené důvody je třeba chápat v uvedeném pořadí. Pokud by jich existovalo v jednom případě více, je třeba zvolit ten, který je první. Jedná se tedy o jakýsi žebříček právních cest pro stanovení kanonizovatelné svatosti, kdy mučednictví je na prvním místě.⁶⁷

Zcela zásadní je pro účely této práce instrukce *Sanctorum Mater*, protože do svého textu pojal jak ustanovení konstituce DPM, tak také starší vykonávací předpisy.⁶⁸ Instrukce navazuje nejen na DPM, ale také na normy NS. Diecézní fáze procesu svatořečení je vedena právě na základě všech těchto dokumentů. Zejména SM zpřesňuje předchozí předpisy, a to zvláště ve věcech, které se týkají zahájení procesu v diecézi, shromažďování důkazů, svědectví a dokumentů, jež by svědčily o svatosti života nebo o mučednictví kandidáta. Taktéž se vztahuje na shromažďování informací o domnělém zázraku, který se přisuzuje jeho přímluvě.⁶⁹ V úvodu samotné instrukce se uvádí, že má napomoci usnadnit užší a účinnější spolupráci mezi Apoštolským stolcem a biskupy. Týká se jak kauz nových, tak také historických. Jejimi adresáty jsou tedy v první řadě diecézní biskupové, eparchové, ti, kteří jim jsou právně postaveni naroveň, a ti, kteří se zúčastňují vyšetřovací fáze šetření.⁷⁰ V instrukci se ukazuje praktická a chronologická aplikace procedurálních kroků. Jsou to pokyny týkající se diecézních nebo eparchiálních šetření.⁷¹ V SM čl. 1 § 3 se připomíná, že je v postupu při shromažďování důkazových dokumentů a při slyšení svědků nutné zachovávat normy stanovené v CIC 1983 a v CCEO 1990.

1.8 Institut blahořečení

Jak uvádí Romualdo,⁷² až do 15. století kanonická instituce blahořečení, v tom právním smyslu, jak ji známe dnes, neexistovala. Pro vzdávání kultu nerozhodovalo, na čí příkaz byla kanonizace uskutečněna. Od 15. století se však povolení pro

⁶⁶ JAG. Heroické obětování života může vést k blahořečení, potvrzuje nový papežský dokument. *Rádío Vaticana* [online]. 11. červenec 2017 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=26055>

⁶⁷ HILGEMAN W. – SPEDICATO E., *Prontuario delle cause dei santi*, s. 17.

⁶⁸ Srov. VLADÁR V., *Platné kanonizačné právo*, s. 18.

⁶⁹ ORLITA K., *Kanonizační řízení služebníka Božího Jana Buly*, s. 76.

⁷⁰ Srov. SM, Úvod.

⁷¹ Dále již budou uvedena pouze diecézní šetření. Srov. SM, Úvod.

⁷² Srov. ROMUALDO R., *Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione*, s. 22.

kult uděluje také s omezením na určité město, region nebo řeholní společenství, což je jedna z charakteristik beatifikace. Misztal⁷³ zařazuje její počátky již do 10. století, kdy ztrácejí ty kanonizace, jež byly konané synodou, hodnotu konečného výroku. V rozhodnutí biskupů, synod a papežů se objevují jak ty, které mají povahu definitivního a konečného aktu (kanonizace), tak také ty, které jsou nedefinitivní. Ty můžeme považovat za první beatifikace. Protože docházelo k nedostatečnému odlišení mezi kanonizací a beatifikací, dotkla se reforma kanonizační procedury za papeže Urbana VIII. také institutu beatifikace.

Časem se postupně měnil také pohled na institut beatifikace. Nejprve byla vnímána jako prozatímní privilegium. Od 17. století však začala být nutným krokem pro kanonizaci. Po beatifikaci se současně také vždy nevyžadovala kanonizace. Ta se přesto většinou předpokládala. Po blahořečení služebníka Božího bylo nutné požádat o obnovení kauzy, aby bylo možné dosáhnout kanonizace. V záležitosti beatifikace byly učiněny významné zásahy kanonisty Prospera Lorenza Lambertiniho. Ten ještě jako generální promotor víry požádal papeže Klementa XI., aby potvrdil, že se ke kanonizaci nepřistupuje bez předchozího blahořečení a bez dvou zázraků po blahořečení.⁷⁴ A byl to také Lambertini, který jako papež Benedikt XIV. jasně formuloval rozdíl mezi kanonizací a beatifikací, který spočívá právě v definitivnosti výroku o Božím služebníku:

„Podstatný rozdíl mezi beatifikací a kanonizací není ve skutečnosti, že beatifikací dojde k povolení kultu, ani dokonce v tom, že kult je omezen na určité osoby, shromáždění či určité teritorium, i když i toto je pravdou, ale kanonizace se od beatifikace především liší tím, že kanonizace byla konečným a definitivním výrokem o svatosti.“⁷⁵

⁷³ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 122.

⁷⁴ Srov. ROMUALDO R., *Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione*, s. 22–23.

⁷⁵ BENEDIKT XIV., *De servorum Dei beatificatoine et beatorum canonizatione I*, kap. 39 č. 14. Přeloženo podle: MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 122, poznámka 318.

2 Teologie mučednictví

Mučedník (z řeckého *μάρτυς* – *martyr*) je podle etymologického významu *svědek*. Setkáváme se s tímto pojmem v mnoha oblastech: historické, právní, etické, náboženské. První užívání tohoto slova se netýkalo přímo prolití krve, ale svědectví o pravdě. *Martyr* totiž označuje člověka, který viděl a znal pravdu z vlastní zkušenosti a mohl tuto pravdu dosvědčit – v právním prostředí i před soudci. Již od klasického starověku to bylo označení pro člověka, který svědčil o pravdě a hlásal přesvědčení, které bylo oporou jeho života.⁷⁶ Do křesťanství vstoupil tento termín pod vlivem židovské teologie mučednictví a filozofické tradice. *Martyr* v křesťanství v sobě spojoval dva prvky, kterými svědek vydával svědectví o poznání pravdy, která byla ostatním nedostupná. Těmito prvky jsou:

- svědectví činu – utrpení a smrt pro víru;
- svědectví slova – vyznání víry a učení Ježíše Krista.

Svědectví činu a slova potvrzují spolehlivost učení, které bylo mučedníkem hlášáno. Vidíme tedy, že chování mučedníka může být důkazem pravdivosti jeho jednání a pro druhé se stává zdrojem poznání. Tímto se mučednictví stává hodnověrným stvrzení toho, v co mučedník věřil. Tento důkaz byl pro křesťany mnohem důležitější než filozofické důkazy, které podávaly různé filozofické směry.⁷⁷ Původně však byly za mučedníky označováni pouze apoštolové, tedy ti, kteří byli svědky života, učení a zejména smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Postupně se změnilo užívání tohoto pojmu, takže v polovině 2. století se začali takto označovat i křesťané, kteří byli odsouzeni k smrti pro svoji víru, přestože nebyli očitými svědky Kristova života a smrti.

Již Starý zákon měl své mučedníky (srov. 2Mak 6–7), ale v Novém zákoně nacházíme zúžený význam tohoto slova – mučednictví je „*krví stvrzené svědectví člověka, který pro víru v Krista položil svůj život.*“⁷⁸

Jestliže je Kristus pravým mučedníkem, z jeho slavné mučednické smrti se rodí církev. V ní dosahuje mučednictví nového významu – spolupráce na díle spásy. Tak vidíme, že s mučednictvím je spojen počátek šíření církve v prvních staletích. Mučednictví prvního mučedníka svatého Štěpána provázelo obrácení svatého Pavla.⁷⁹ Církev si proto vždy velmi cenila těch, kdo pro ni a pro Krista podstoupili mučednictví. Uznávala je jako znamení nejvyššího a hrdinského projevu Kristovy lásky v životě věřícího.⁸⁰

Omezí-li se na mučednictví v oblasti teologické a právní, lze konstatovat, že uznání mučednictví v každé z nich bude odlišné. Rozdíl dobře vystihl papež Bene-

⁷⁶ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 41.

⁷⁷ Srov. *Ibid.*, s. 40.

⁷⁸ LÉON-DUFOUR X., *Slovník biblické teologie*, s. 244–245.

⁷⁹ Srov. LÉON-DUFOUR X., *Slovník biblické teologie*, s. 244–245.

⁸⁰ Srov. CHRAPKOWSKI A., *Męczeństwo w procesach kanonizacyjnych*, s. 63.

dikt XIV., který rozeznával: *mučednictví před Bohem (coram Deo)* a *mučednictví před církví (coram Ecclesia)*. Zatímco mučednictví před církví zahrnuje prvky, které jsou základem pro vyhlášení mučednictví v právním slova smyslu, mučednictví před Bohem je mučednictvím v teologickém smyslu. Zahrnuje oblast vnitřní, nadpřirozenou tak, že se vztahuje na duši mučedníka a na Boha.⁸¹ Podstatné je, že nelze toto mučednictví před Bohem (pokud se nepřekrývá s mučednictvím před církví) právně prokázat.

2.1 Mučednictví jako povolání, dar a charisma

Pokud není někdo povolán k tomu být mučedníkem a pokud není mučednictví chápáno jako Boží dar a charisma, není možné čelit této zkoušce víry. Nestačí tedy být křesťanem. Mučedník se tímto činem obětování noří do tajemství Ježíšova umučení, smrti a vzkříšení, a tedy do daru života. Je-li mučednictví dar, nemůže být vyžadováno ani vyhledáváno, ale pouze přijímáno. A stejně jako měly Ježíšovy Velikonoce svůj přesný čas, tak i okamžik mučednictví má své přesné místo v životě člověka. Toto povolání nespočívá ani tak v násilné smrti, i kdyby to byla smrt pro víru v Krista, jako spíše v povolání ke zvláštnímu vztahu lásky a sdílení s Ježíšem Kristem k tomu, aby s ním člověk prožíval jeho poslední okamžiky na kříži. Právě toto spojení s Ježíšem je zdrojem pro to čelit událostem, které jsou s mučednictvím spojeny.⁸² Příkladem je svatý Ignác z Antiochie; v listu Římanům⁸³ není ani náznak toho, že by odmítal život nebo pohrdal tělesnými věcmi. Vyjevuje však svoji velikou touhu po dokonalém sjednocení s Kristem. Chápe, že jenom takto může dosáhnout plnosti, pro kterou byl stvořen. O tom, že pro uskutečnění povolání mučednictví je zapotřebí Boží milost, pojednal i druhý vatikánský koncil. Mučednictví je aktem, který není možné uskutečnit pouze z lidských sil. Konstituce *Lumen Gentium* označuje mučednictví za *největší svědectví lásky a největší ověření lásky* (srov. LG č. 42).⁸⁴

2.2 Christologická hodnota mučednictví

Pravým vzorem svědka a mučedníka je sám Ježíš. On je *věrný svědek*. Sám o sobě říká: „*Já jsem se proto narodil, a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě.*“ (Jan 18,37). Ježíš dává pojmu *martys* další význam – ontologický. Jeho svědectví se totiž neuskutečňuje pouze skrze slova nebo skutky, které koná. Napl-

⁸¹ Srov. GONZALES F., *Męczeństwo, pamięć o świętych i problemy związane z beatyfikacją – kanonizacją męczenników*, s. 412–417.

⁸² Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 52.

⁸³ Srov. kap. IV–VII.

⁸⁴ Toto pojetí mučednictví na druhém vatikánském koncilu jako *největšího svědectví lásky* vneslo mnoho pochybností do dřívějšího pojetí mučednictví, které jej chápalo spíše jako *svědectví víry*. Srov. MISZTAL, H., *Martyrium – aspekt historyczno-prawny*, s. 483–485.

ňuje se také tím, čím je – tedy v jednotě s Otcem. On jako svědek se nezaměřuje pouze na to, aby vydával svědectví o Otci, ale Ježíš sám v sobě je obrazem neviditelného Boha (srov. Kol 1,15). Podobně i každé naše svědectví o Ježíši, a tedy i každé křesťanské mučednictví, by se mělo zakládat na stavu, jenž by se dal nazvat *být syny v Synovi*. V tomto stavu se také podílíme na jeho společenství s Otcem a na jeho poznání Otce.⁸⁵

Násilná smrt nebo smrt z nenávisti pro víru se tedy stává mučednictvím jedině na základě ztotožnění a spojení člověka s Kristem. Ježíš Kristus je jediným svědkem, který může vydat autentické svědectví o Bohu. Z tohoto faktu vyplývá, že konstitutivním prvkem mučednictví není druh smrti, utrpení nebo hrdinská gesta, ale je to jedině projev lásky ke Kristu a rozhodnutí, která z této lásky vyplývají. Každý křesťan, který je povolán k mučednictví, prožívá tento vztah jinak, a to v závislosti na svém temperamentu, povaze, specifické citlivosti a také existenciální situaci. Podstata však je stejná.⁸⁶ Mučednictví má tedy čistě christologickou hodnotu, protože mučedník vyniká právě zvláštním vztahem k Ježíši. Je to vrcholný projev víry, která je vedena láskou. Toto je kritérium pro rozlišení, zda se jedná o mučednictví, či nikoliv. Je vhodné také uvést, že Ježíš Kristus je *věrný mučedník*, který je vzkříšený se znamením umučení, je ale živý a slavný (srov. Lk 24,39; Zj 5,6; Zj 1,18; Sk 7,55). Mučedník vstupuje do pravého života a také je nositelem života. Svatý Ignác z Antiochie napsal v listě církvi v Magnesii⁸⁷, že pokud nejsme ochotni zemřít, abychom napodobili Ježíšovo utrpení, tak v nás není jeho život. Abychom vstoupili do tajemství následování Ježíše, nás on sám vyzval večer před svým utrpením, když řekl: „*Zůstaňte v mé lásce (...). To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás.*“ (Jan 15,9.12) Zvláštní touha milovat Pána se rodí z charismatického daru mučednictví. Toto charisma spočívá v Boží lásce, která se v této podobě vztahuje k vyvolené osobě. Proto lze říct, že mučednictví a touha po něm se stávají zkušeností Boží lásky. Ta je plamenem, který hoří v srdci mučedníka.⁸⁸

Z toho, co lze vyzdvihnout u mučedníků, vyplývá další důležité téma, kterým je přítomnost Ježíše v nich samotných. Je to on, který vyjevuje svoji sílu v jejich slabostech, a to často neobvyklým způsobem. Svatá Blandina († 177) byla jednou z lyonských mučednic, která i přesto, že byla slabou a bezbrannou dívkou, projevila sílu, která unavila i její katy. Dokázala i po několika dnech mučení hlásat křesťanství. Eusebius z Cesareje v *Církevních dějinách*⁸⁹ o ní napsal, že to pro ni bylo osvě-

⁸⁵ Srov. ŽÁK L., *L'unità dei cristiani per la martyria della pace*, s. 138–139.

⁸⁶ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 53; SUSINI M., *Il martirio cristiano. Esperienza di incontro con Cristo. Testimonianza dei primi tre secoli*, s. 131.

⁸⁷ Srov. kap. V, č. 2. Citováno podle: CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 54–55.

⁸⁸ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 54.

⁸⁹ Srov. kap. V, č. 18–19. Citováno podle: CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 54–55.

žení, úleva a osvobození od bolesti, která na ni dolehla, když mohla prohlásit, že je křesťankou a že křesťané nedělají nic špatného. U jiných mučedníků si lze všimnout, že měli vize a proroctví, když svědčili o své lásce k Ježíši tímto nejvyšším svědectvím. Přes všechno uvedené se však zdá, že tím největším charismatem mučedníka zůstává láska, která ho spojuje s Kristem.⁹⁰

2.3 Mučednictví a jeho vztah ke křtu a eucharistii

Stejně jako všechny milosti i milost mučednictví má svůj základ ve křtu a je ponořením do Kristových Velikonoc. Takto bylo chápáno velmi silně zvláště v prvních staletích církve – jako *křest krve*, který měl stejné účinky jako křest vodou. Dokonce se dá říct, že jej i předčil, protože křest krví zajistil mučedníkovi vstup do nebeské slávy ihned poté, co obětoval vlastní život.⁹¹ Pro ty, kteří křest již přijali, bylo mučednictví jeho stvrzením a zdokonalením, a to definitivním způsobem. U těch, kteří byli na křest teprve připravováni, zase křest krve nahrazoval to, po čem toužili a k čemu směřovali.⁹² Toto teologické pojetí mučednictví se změnilo ve středověku, kdy bylo chápáno jako nejvyšší projev ctnosti statečnosti.⁹³

Eucharistie je svátostí Kristovy lásky, která se za nás obětuje. Proto existuje úzká souvislost mezi mučednictvím a eucharistií. Eucharistie je chápána jako účast na životě Ježíše zmrtvýchvstalého a jako účast na jeho utrpení, a také na jeho lásce, kterou nás miloval. Je vidět přímá souvislost mezi darováním vlastního života z lásky k Ježíši a láskou Ježíše, kterou se nám v eucharistii daruje. Mučednictví, které si žádá tento dynamický vztah, je vlastně zkušeností, která věřícího člověka nejpříměji uvádí do spojení s Ježíšem Kristem, který za všechny lidi zemřel a vstal z mrtvých. Snad bychom mohli v této souvislosti říct, že mučednictví z každého křesťana činí eucharistického člověka. Ale jak bylo uvedeno výše, jedná se o dynamický vztah, takže ani mučednictví není možné bez eucharistie. Není možné mít tak velkou lásku, která by byla schopna tak krajního sebedarování, pokud by nebyla živena láskou Boha, který dává sám sebe. Takový mučedník se stává hostií, jež má být proměněna a obětuje svůj život Bohu ve spojení s obětí Božího Syna. Díky mučednictví se lidský život, podporovaný Boží milostí, proměňuje v oběť jemu milou. Stává se tak místem, ve kterém se může projevit síla Kristova života, tedy může se v něm projevit plodnost mučednictví.⁹⁴

O této úzké vazbě mezi eucharistií a mučednictvím výstižně vypovídá již prvokřesťanská praxe, kdy byla eucharistie sloužena nad hroby mučedníků. Podobně o této zvláštní úctě svědčí fakt, že se v římské liturgii stala vzpomínka na mučední-

⁹⁰ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 54–55.

⁹¹ Srov. Ibid., s. 52.; PIACENTINI E., *Il martirio nelle cause dei santi*, s. 31.

⁹² Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 55.

⁹³ Srov. MISZTAL, H., *Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II*, s. 37.

⁹⁴ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 55–57.

ky brzy součástí eucharistické modlitby. Tuto tradici potvrzuje římský kánon.⁹⁵ Přítomnost relikvie mučedníka byla také základním prvkem pro to, aby byl oltář (ať už pohyblivý nebo pevný) považován za posvěcený.⁹⁶

2.4 Ekleziální rozměr mučednictví

Mučedníci mají pro církve zvláštní hodnotu. Privilegovaným způsobem totiž vyjadřují přítomnost Krista v církvi a jsou obrazem Vykupitele, zvěstují věčnou spásu a církvi předávají zvláštní dynamismus lásky. Ono pouto, které je mezi mučedníkem a Kristem, nemůže „viset ve vzduchoprázdnu“. Rodí se, rozvíjí a uskutečňuje se ve společenství církve. Nejprve je to církve místní, se svojí specifícností a historickým vývojem, později církve univerzální. Po podrobnějším zkoumání dějin mučednictví a fyzického utrpení mučedníků je možné vypozaovat, že individuální gesto mučedníka, motivované osobní vírou a láskou, se postupně rozvíjí v čin, který vyjadřuje jednak víru společenství, z něhož daný člověk pochází, jednak přispívá k formování společenství. To jsou důvody, proč zaujímá mučednictví ve struktuře církve výjimečné místo. Individuální skutek jednotlivce se stává činem, který náleží celému společenství, z kterého tato osoba pochází a s kterým se ztotožňuje. Mluví se zde o zvláštním vzájemném vlivu a o výměně darů mezi místní církvi, místem, kde byl mučedník vychováván a kde byla formována jeho osobnost, a mučedníkem, který díky své účasti na novém životě a věčné slávě přispívá k posílení tohoto společenství. Jeho příklad povzbuzuje k dalšímu odvážnému svědectví víry. Vzájemnost tohoto obdarování ukazuje, že nikdy mučedník nejedná samostatně a mimo církve.⁹⁷

Mučednictví je znamením svatosti církve, které má v církvi také morální a pedagogický rozměr. Velmi dobře to vystihl papež Jan Pavel II. v encyklice *Veritatis splendor* (č. 93):

„Mučednictví je konečně i zářivým znamením svatosti církve, věrnost svatému Božímu zákonu dosvědčená smrtí je zjevným hlásáním a misionářským úkolem, usque ad sanguinem‘ (až do prolití krve), aby zář mravní pravdy nebyla zatemněna v chování ani způsobu myšlení jednotlivců a společnosti. Takové svědectví přispívá mimořádně hodnotným způsobem k tomu, aby se v občanské společnosti, ale ještě více uvnitř samotných církevních společenství neupadlo do té nejhorší krize, která může člověka postihnout, tj. aby nedošlo ke směšování dobra a zla, protože tím by se znemožnilo budování a zachování morálního řádu jak u jednotlivců, tak u celých společenství. Mučedníci a v širším pojetí všichni svatí v církvi osvěcují každé historické

⁹⁵ Srov. LESSI-ARIOSTO M. Il culto dei martiri nella liturgia romana. *La Santa Sede* [online]. [cit. 2021-12-18]. Dostupné z: https://www.vatican.va/jubilee_2000/magazine/documents/ju_mag_01031997_p-68_it.html

⁹⁶ Srov. PASSASEO F., *La dimensione giuridico-ecclesiologicala degli altari delle chiese dismesse: questioni divise tra diritto canonico, diritto liturgico e diritto dello Stato*, s. 207.

⁹⁷ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 57–58.

údobí výmluvným a přitažlivým příkladem života zcela přeměněného září morální pravdy a probouzejí též její mravní smysl. Svým jasným svěděním, jež vydávají o dobru, jsou živou výčitkou všem, kdo přestupují zákon (srov. Mdr 2,12), takže zaznívají stále aktuální slova proroka: „Běda těm, kdo říkají zlu dobro a dobru zlo, kdo vydávají tmu za světlo a světlo za tmu, kdo vydávají hořké za sladké a sladké za hořké“ (Iz 5,20).“

Jestliže mučedník doplňuje to, co zbývá do plné míry Kristova utrpení (srov. Kol 1,24), lze říct, že toto utrpení, které prožívají jednotliví členové církve a celé společenství, není vázáno pouze na určitou epochu církve, ale odehrává se v přítomnosti a bude v církvi přítomno i v budoucnosti. Církev, která svědčí o Kristově pravdě před světem, bude vždy rodit mučedníky. A čím jasnější svědectví budou podávat, tím jasnější mučednické činy za nimi budou stát. To vyplývá z toho, že jak Kristus, tak církve jsou znameními, kterým se bude odporovat. Tímto znaméním je i každý mučedník.⁹⁸

O mučednictví, které je v církvi stále aktuální, pojednal papež Jan Pavel II. v apoštolském listě *Tertio millenio adveniente* (č. 37), kde zdůraznil, že církve se na konci druhého tisíciletí stala opět církví mučedníků. O několik let později v roce 1999, v rámci příprav na *Velké jubileum roku 2000*, ustanovil tento papež *Komisi pro nové mučedníky*,⁹⁹ která se měla podrobněji zabývat tématem mučednictví ve 20. století. Komise shromáždila okolo 12 000 spisů, dopisů, zpráv a vzpomínek, které byly v posledních letech zaslány do Říma z celého světa. Tyto písemnosti zaslaly buď biskupské konference nebo náboženské skupiny a jsou dokladem statečnosti tisíců mužů a žen, kteří podstoupili v minulém století mučednictví. Jejich řady začaly být doplňovány po roce 2000 také o ty, kteří zemřeli v 21. století. Všechny tyto dokumenty jsou uloženy v bazilice svatého Bartoloměje na Tiberském ostrově v Římě a podle přání papeže Jana Pavla II. zde vzniklo posvátné místo věnované právě těmto novým mučedníkům. *Santuario dei nuovi martiri*, jak se nazývá italsky, má šest oltářů, které připomínají křesťany, kteří přijali smrt v době totalitních režimů nacismu nebo komunismu a kteří zemřeli v Americe, v Asii, v Oceánii, v Evropě a v Africe.¹⁰⁰

Ve zmíněném apoštolském listě, který měl pomoci připravit všechen Boží lid na vstup do třetího tisíciletí, se také uvádí, že pronásledování věřících různých stavů vedlo k velkému nárůstu mučedníků po celém světě. A toto svědectví vydané Kristu se stalo společným pokladem katolíků, pravoslavných, anglikánů a protestantů. V kultu mučedníků tedy nacházíme velký přínos i pro ekumenismus a jednotu církve. Vždyť jejich přímluva a příklad tuto jednotu a smíření v církvi podněcuje a živí.

⁹⁸ Srov. Ibid., s. 57–58.

⁹⁹ Italsky *Commissione dei Nuovi Martiri*.

¹⁰⁰ Srov. Santuario dei nuovi martiri. *Basilica di San Bartolome all'Isola: Santuario dei Nuovi Martiri del XX e XXI secolo* [online]. 2022 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://sanbartolomeo.org/santuario-dei-nuovi-martiri>.

2.5 Eschatologický rozměr mučednictví

V dnešní době je chápáno mučednictví jako přijetí smrti s charakterem eschatologickým, a to tak, že je odevzdáním života Bohu z lásky.¹⁰¹ Svatý Pavel napsal, že nynější utrpení se nedají srovnat s budoucí slávou (srov. Řím 8,18). Ti, kteří podstupují oběť mučednictví, tak konají s vědomím, že naplní Boží vůli a že Boha tímto způsobem oslaví. Zviditelňují tak smysl života, což je jeden z nejvzácnějších Božích darů. Také poukazují na to, že zachování života lidského za každou cenu není absolutní hodnotou, takže je v životě každého člověka přítomen řád věcí a hodnot, kvůli kterým za určitých podmínek stojí za to, a dokonce je nutné, položit život. Nelze si myslet, že mučednictví je zoufalým krokem, který člověk udělá, když už nic jiného nezbývá. Je to spíše důkaz osobního vztahu s Ježíšem a víry v jeho vítězství nad smrtí. Mučedník se soustřeďuje celým svým bytím na to, co brzy přijde a co se nachází za hranicemi smrti. Lze připomenout mučednickou smrt svatého Štěpána, který s očima upřenými k nebi řekl: „*Hle, vidím nebesa otevřená a Syna člověka, stojícího po pravici Boží.*“ (Sk 7,56) Byla to slova pronesená v Duchu Svatém. Když mučedník prožívá toto blažené patření na skutečnosti, které nás přesahují, je jako by odloučen od země. Vidí, že se brzy spojí s Kristem, a to je pro něj posilou, aby stál pevně v tom, co vyznává, a také, aby odpustil svým mučitelům. Vědomí, že smrtí život nekončí, s sebou nese jistotu, že i když je příbytek pozemského putování zničen, ti, kdo svými činy vyznali víru v Boha, v něm najdou věčný domov.¹⁰²

¹⁰¹ Srov. PIACENTINI E., *Il martirio nelle cause dei santi*, s. 33.

¹⁰² Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 60–61.

3 Právní nauka o mučednictví

Mučednictví před církví se týká skutečností viditelných – tedy osoby mučedníka a církve, jako viditelného společenství. Zahrnuje prvky, které jsou základem pro vyhlášení mučednictví v právním slova smyslu, které definoval Benedikt XIV. a které jsou platné dodnes. Jsou to: osoba mučedníka, pronásledovatel, smrt mučedníka a příčina mučednictví. Je zjevné, že právní pojetí je užší vymezení pojmu *mučednictví* než to teologické, a proto je *mučednictví před církví* také *mučednictvím před Bohem*. Naopak to však platit nemusí.¹⁰³

3.1 Základní právní prvky nauky o mučednictví

Mučedník je ten, kdo před lidmi a před svými pronásledovateli vydá svědectví víry a lásky k Bohu (srov. LG č. 42). Současná právní nauka rozlišuje tři prvky, které charakterizují křesťanské mučednictví, a v každém procesu případné kanonizace musí být dosaženo *morální jistoty*, že všechny tři prvky jsou naplněny. Jsou jimi:

- mučednictví materiální;
- mučednictví formální *ex parte victimae* (na straně oběti);
- mučednictví formální *ex parte persecutoris* (ze strany pronásledovatele).¹⁰⁴

V souvislosti s těmito prvky je vhodné vysvětlit, co znamená dosažení požadované *morální jistoty*. O tom se velmi přesně vyjádřil papež Pius XII. ve svém projevu k členům Tribunálu římské rotý v roce 1942, kde uvedl, že tato jistota má různé stupně. Není požadována *absolutní jistota*, která vylučuje každou pochybnost. Na opačné straně škály stojí *jistota s větší či menší pravděpodobností*, kterou můžeme označit za *kvazi jistotu*. Ta není pro vynesení soudního rozsudku dostatečná. Mezi oběma extrémy stojí *morální jistota*. V pozitivním smyslu vylučuje všechny důvodné nebo rozumné pochybnosti, a tím se zásadně odlišuje od kvazi jistoty. Morální jistota je nutná a postačující, a to i v případě, že by v konkrétním případě bylo možné dosáhnout, přímo nebo nepřímou, absolutní jistoty. Díky tomu mohou soudní procesy probíhat bez zbytečných průtahů a bez zbytečného zatížení soudního aparátu. Morální jistota někdy vyplývá pouze z řady důkazů, které jednotlivě nemohou dosáhnout skutečné jistoty, ale společně poskytují nezbytné prvky pro vynesení jistého a konečného rozsudku. Jde totiž o to uznat, že současná přítomnost všech indicií a důkazů může mít dostatečný základ pouze v existenci společného zdroje, ze kterého vycházejí, a tím je objektivní pravda.¹⁰⁵

¹⁰³ Srov. CHRAPKOWSKI A. *Męczeństwo w procesach kanonizacyjnych*, s. 64–65.

¹⁰⁴ Srov. HILGEMAN W. – SPEDICATO E., *Prontuario delle cause dei santi*, s. 18.

¹⁰⁵ Discorso di sua santità Pio XII al Tribunale della Sacra Romana Rota. *La Santa Sede* [online]. Libreria Editrice Vaticana [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://www.vatican.va/content/pius-xii/it/speeches/1942/documents/hf_p-xii_spe_19421001_roman-rot.html.

Benedikt XIV. uvedl příklady mučedníků, u nichž chybí potřebné prvky pro naplnění kanonického mučednictví, o kterých se ale jako o mučednících mylně mluví. Jedná se spíše o mučednictví podle určité podobnosti. Jsou to mučedníci trpělivosti, kteří v životě podstoupili různá tělesná i morální utrpení; mučedníci nábožnosti nebo mučedníci klášterní observance, kteří byli po celý život věrní přísnosti kláštera; mučedníci panenství; mučedníci lásky, kteří se nechali strávit ohněm a horlivostí Boží lásky; mučedníci, kteří zemřeli po dlouhé nemoci; mučedníci, kteří zemřeli pro povinnosti lásky a milosrdenství. Podobně odmítl Benedikt XIV. tvrzení, že Panna Maria je mučednicí, protože trpěla bolestmi a smrtí svého Syna.¹⁰⁶ Během zkoumání kauzy je cílem dospět k morální jistotě, že:

- smrt kandidáta na svatořečení je skutečná;
- oběť přijala tuto smrt z lásky pro víru;
- pronásledovatel způsobil smrt z nenávisti k víře.¹⁰⁷

3.1.1 Materiální mučednictví

Materiální mučednictví spočívá ve fyzické smrti. Podle pojetí současného práva tedy nestačí nesplněná touha, dobrovolné rozhodnutí se pro smrt anebo nevykonaná hrozba tak, jako tomu bylo v prvních křesťanských staletích, kdy byli mezi mučedníky počítáni i vyznavači, kteří přijali rozsudek smrti, jenž nebyl později vykonán. Skutečnost smrti musí být jistá. Nemusí však nastoupit ihned. Za mučedníka může být uznán ten, kdo byl uvězněn a za pobytu ve vězení zemřel na následky podmínek, ve kterých se nacházel. Nebo zemřel v důsledku zasazených ran nebo mučení s určitým časovým odstupem. Nemůže však být uznán za mučedníka ten, kdo utrpěl smrtelné rány, z nichž byl vyléčen. Doposud nebyl kanonizován ani ten, kdo utrpěl tzv. psychologickou smrt. Ta spočívá ve zbavení života člověka tak, že je rafinovaným způsobem dotyčným způsobena újma v oblasti emoční, duchovní, smyslové. Přitom není usmrčen vegetativně. Toto mučednictví se označuje jako *bílé mučednictví*.¹⁰⁸ Při zkoumání okolností smrti kandidáta jsou zjišťovány podrobné informace k době smrti, k místu a k okolnostem, za jakých mučedník zemřel. Utrpení tomu předcházející může mít mnoho podob,¹⁰⁹ vždy je bráno v potaz ale utrpení fyzické, neboť psychické utrpení nedokazuje mučednictví. Nástrojem k likvidaci nepohodlných osob pro totalitní režim byly v moderních dějinách kon-

¹⁰⁶ Srov. HILGEMAN W. – SPEDICATO E., *Prontuario delle cause dei santi*, s. 21–22; BENEDIKT XIV., *De servorum Dei beatificatoine et beatorum canonizatione III/1*, kap. 11 č. 2.

¹⁰⁷ Srov. WIEŚŁAW B., *Zagadnienie męczeństwa w obowiązuującym prawie i praktyce kanonizacyjnej*, s. 38.

¹⁰⁸ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 47–48; LISOWSKI J., *Koncepcja męczeństwa w praktyce Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*, s. 49–58 a 113–143.

¹⁰⁹ Např. bití, utrpení způsobené žízní, jedom, zbavení zraku, sluchu apod.

centrační tábory. Již odsouzení do tohoto tábora je Kongregací posuzováno jako vydání na smrt.¹¹⁰

3.1.2 Formální mučednictví *ex parte persecutoris*

Druhým prvkem je formální mučednictví, které je naplněno ze strany pronásledovatele, jenž smrt mučedníka způsobil. Jeho jednání musí být podněcováno nenávistí k víře (*odium fidei*), k nějaké ctnosti nebo k dobrému dílu. Vírou se nutně nemyslí pravda víry, která je jejím článkem. Stačí již jako motiv usmrcení např. odmítání hříchu. To tedy znamená, že mučednictví nezávisí na trestu, který člověk podstoupil, ale na příčině tohoto trestu. Papež Benedikt XVI. v nedávné době zdůraznil nutnost prokázání *odium fidei*, jež musí být rozhodujícím důvodem, proč chce pronásledovatel oběť zabít. Uvedl to na plenárním zasedání Kongregace v roce 2006. Tehdy upřesnil, že zatímco motiv, který vede k mučednictví, se v dnešním světě nemění, tak obsah mučednictví a způsoby *ex parte persecutoris* se modifikují. Stále méně se totiž strana pronásledovatele snaží explicitně vyjadřovat svůj odpor ke křesťanské víře anebo svoji nenávist k chování, které je spojeno s křesťanskými ctnostmi, a místo toho jsou simulovány jiné důvody, jako např. důvody politické nebo sociální povahy. Ať už je přítomno na straně pronásledovatele *odium fidei* přímo nebo nepřímo, vždy to musí být morálně jisté.¹¹¹

V dokazování formálního mučednictví *ex parte persecutoris* nestačí to, že jednání je objektivně v rozporu se skutkem křesťanské ctnosti. Musí být motivováno vědomím, že se jedná proti této ctnosti nebo proti víře. Pronásledovatel sám nemusí znát do hloubky křesťanskou víru. Stačí, aby ji vnímal jako křesťanskou víru, která je hodna nenávisti.¹¹² Dokázat nenávist k víře ze strany pronásledovatele je obvykle těžší než prokázání lásky k víře ze strany mučedníka. Zdali je naplněn tento konstitutivní prvek mučednictví, se zjišťuje například ze slov rozsudku k trestu smrti, z dialogů, které byly vedeny před soudem. Patří sem také přísliby, které byly nabídnuty mučedníkovi (tato praktika je známá také při výsleších v komunistickém Československu). U totalitních režimů v Evropě byly příčinou usmrcení např. nenávist ke kněžskému stavu (svatý Maxmilián Kolbe), odpor proti tomu, co učí církev o právu člověka na život (svatá Terezie Benedikta od Kříže), nenávist k pastorační misi církve (blahoslavený Michał Kozal) apod. Podíváme-li se na situaci mučedníků poslední doby, je velký problém rozlišit mezi nenávistí k víře na jedné straně a činnostmi politickou na straně druhé. Každý případ musí být zkoumán zvlášť, neboť tatáž ideologie nemusí projevovat nenávist k víře u všech perzekuovaných. Motivace na straně pronásledovatele také mohou být smíšené. Proto pracuje Kongregace s metodou převažujícího prvku (*motivum praevalens*),

¹¹⁰ Srov. LISOWSKI J., *Koncepcja męczeństwa w praktyce Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*, s. 120.

¹¹¹ Srov. BENEDETTO XVI., *Messaggio ai partecipanti alla sessione plenaria della Congregazione delle Cause dei Santi*, ze dne 24. dubna 2006. Uveřejněno v: *Acta Apostolicae Sedis* 98 (2006), s. 397–401. Citováno podle CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 64.

¹¹² Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 65.

kdy nenávisť k víře sice nemusí být jedinou příčinou jednání pronásledovatele, musí ale převažovat.¹¹³

Pronásledovatel může být osobou fyzickou nebo právní. Jeho působení na ztrátu života je buď přímé nebo nepřímé. V prvním případě se jedná o přímé a bezprostřední pronásledování s cílem vynutit si na věřícím popření katolické víry. Ve druhém případě je pronásledování vedeno proti těm, kteří konají nějaké dobré dílo, usilují o jeho šíření, brání nebo vysvětlují víru anebo nějakou ctnost. O pronásledovateli a jeho postojích mj. platí:¹¹⁴

- pronásledovatel nemusí být nutně ateista; může se jednat o špatného křesťana, který se staví proti Božímu zákonu;
- smrt může být nařízena někým, kdo je přesvědčen (podle zmateného svědomí), že jedná spravedlivě, pokud obvinění pochází od někoho, kdo je veden nenávisťmi proti víře;
- je dostačující, že pronásledovatel je veden nenávisťmi k víře, ačkoliv tvrdí, že motivy jeho jednání jsou jiné;
- není požadováno, aby pronásledovatel znal přesně obsah víry; stačí, aby ji vnímal jako hodnou nenávisti.

Na rozdíl od pojetí Benedikta XIV. může být v současnosti pronásledovatel i sborový (např. totalitní systém). První rozpracování tohoto pojetí bylo učiněno v záležitosti Maxmiliána Kolbeho. Pomohlo to pro další rozvoj širšího pojetí prvku pronásledovatele. Od té doby bylo aplikováno na kauzy dalších svatých, jejichž smrt je spojena s totalitním režimem – svatá Benedikta od Kříže, blahoslavený Michal Kozal apod.¹¹⁵ V současnosti je Kongregací vypracován vícerozměrný pohled na právní instituci pronásledovatele. Henryk Misztal definoval toto nejširší pojetí následovně:

„O pronásledovateli můžeme hovořit v nejširším slova smyslu jako o společenském a politickém systému země, který prostřednictvím církvi nepřátelského zákonodárství, prostřednictvím soudů a celého administrativního aparátu naplňuje požadavky stanovené zákonem a judikaturou pronásledovatele.“¹¹⁶

V tomto pojetí požaduje Kongregace v daném procesu určení konkrétních osob, jež splňují roli pronásledovatele v kauze. K určení tohoto pronásledovatele

¹¹³ Srov. LISOWSKI J., *Koncepcja męczeństwa w praktyce Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*, s. 143–221; MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 49–50.

¹¹⁴ Srov. HILGEMAN W. – SPEDICATO E., *Prontuario delle cause dei santi*, s. 25.

¹¹⁵ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 46–47

¹¹⁶ MISZTAL H., *Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II*, s. 48.

nestačí pouze prokázat, že systém splňuje dané vlastnosti popisované výše, ale také je třeba nalézt osoby, které byly odpovědné za smrt mučedníka.¹¹⁷

Je možné také spojovat kauzy více mučedníků, pokud jsou splněna tato kritéria týkající se pronásledovatele:

- příčina pronásledování je u všech stejná;
- pronásledovatel je také stejný;
- k pronásledování došlo na stejném území;
- k pronásledování u mučedníků došlo v blízké časovém období.¹¹⁸

3.1.3 Formální mučednictví *ex parte victimae*

Ze strany mučedníka musí dojít k přijetí rozsudku smrti, a to z lásky k Bohu a víře. O tuto smrt ale mučedník dobrovolně neusiluje, což bylo již od prvních století odsuzováno. Musí tedy chtít být pravdivým svědkem Krista až do smrti.¹¹⁹ Přijetí jeho oběti musí být aktuální, habituální a vědomé. Nelze uznat přijetí z donucení. Podle vzoru Ježíše Krista musí být toto přijetí trvalé, tedy nesené s trpělivostí. To je důležité dokázat zvláště tam, kde mezi okamžikem vnějšího přijetí smrti a smrtí samotnou uplynula určitá doba. Tato vytrvalost se odvozuje z vnějších úkonů až po fyzickou možnost vnímat tyto skutečnosti ze strany mučedníka.¹²⁰ K těmto vnějším úkonům patří postoj modlitby v očekávání smrti, odpuštění pronásledovateli, vzývání Boha v okamžiku smrti apod. To vše svědčí o vnitřní vůli, která se zaměřuje výhradně na víru. Také se zdá být dostatečné dokázat, že oběť přijala mučednictví alespoň virtuálně.¹²¹

Zejména ve 20. století bylo mnoho případů, kdy nebylo možné ověřit poslední vnější úkony, jež by svědčily o vytrvalém setrvání v přijetí smrti. Není to však překážkou. Za poslední dobu získala společnost dokonalejší poznatky o tom, zda došlo k přijetí mučednictví, díky rozvoji v oblasti psychologie, lékařství, psychiatrie a pedagogických a sociologických věd. Je možné nově pracovat s tzv. *další přípravou na mučednictví*. Tato příprava umožňuje snadněji dokázat aktuální úmysl přijmout mučednictví, a to i tehdy, když je důkazových prostředků nedostatek. Spočívá ve zkoumání života před tím, než došlo k pronásledování.¹²² V některých případech je otázka přijetí smrti diskutabilní. Je to např. v situaci útěku. Je sporné, zda lze sta-

¹¹⁷ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 46–47; PIACENTINI E., *Il martirio nelle cause dei santi*, s. 35–37; LISOWSKI J., *Koncepcja męczeństwa w praktyce Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*, s. 63–113.

¹¹⁸ Srov. HILGEMAN W. – SPEDICATO E., *Prontuario delle cause dei santi*, s. 26.

¹¹⁹ Srov. *Ibid.*, s. 22.

¹²⁰ Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 51.

¹²¹ Srov. HILGEMAN W. – SPEDICATO E., *Prontuario delle cause dei santi*, s. 22.

¹²² Srov. MISZTAL H., *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*, s. 51; CHRAPKOWSKI A., *Męczeństwo w procesach kanonizacyjnych*, s. 68.

novit, do jaké míry útěk vyjadřuje nedostatek vůle přijmout mučednickou smrt. Dalším problémem, který je spojen s dobrovolností přijetí, jsou případy mučednické smrti dětí, uvažování o tom, jak se choval mučedník až do chvíle smrti, při provokacích pronásledovatele, při předpokládané smrti apod.¹²³ Pojem mučednictví v oblasti teologie byl v současnosti rozšířen. Známe tak mučedníky apartheidu, mučedníky, kteří bránili určité společenské struktury, mučedníky sociální nespravedlnosti apod. Každý takový případ zkoumá Kongregace individuálně.¹²⁴

3.2 Pověst mučednictví

V instrukci SM se ohledně pověsti svatosti nebo mučednictví¹²⁵ říká to, co již obsahovaly předchozí normativní texty, tedy že je to nedispensovatelná nutnost:

„Před rozhodnutím o započetí kauzy si musí diecézní nebo eparchiální biskup ověřit, zda u značné části Božího lidu se Boží služebník těší autentické a rozšířené pověsti svatosti nebo mučednictví, stejně tak jako autentické pověsti o znameních.“¹²⁶

Není možné zahájit proces tam, kde tato pověst svatosti nebo mučednictví v rámci místního církevního společenství chybí. V poznámce č. 13 v uvedené instrukci lze najít pojetí mučednictví, jak ho stanovil papež Benedikt XIV. a které je platné dodnes. Tato pověst je buď přesvědčení anebo všeobecná víra v to, že někdo trpělivě snášel smrt pro svou víru v Krista anebo pro nějakou ctnost, jež vyplývá z této víry. Kandidáta svatořečení provázejí znamení a zázraky, které Bůh působí na jeho přímluvu, a to v takové míře, že se ho mnozí dovolávají ve svých potřebách.¹²⁷ Instrukce SM definuje pověst svatosti jako *„mínění rozšířené mezi věřícími o čistotě a integritě života Božího služebníka a o ctnostech, které praktikoval na heroickém stupni.“¹²⁸* Příčinou takového mínění je, jak vyplývá z předchozího, že kandidát *„heroickým způsobem žil všechny křesťanské ctnosti.“¹²⁹* Pověst mučednictví je *„mínění rozšířené mezi věřícími o smrti Božího služebníka podstoupené pro víru anebo pro nějakou ctnost ve spojitosti s vírou.“¹³⁰* V tomto případě je důvodem, proč se služebník Boží těší této pověsti, to, že *„věrně následoval Pána Ježíše Krista a obětoval svůj život mučednickým skutkem.“¹³¹* Kromě toho, že by mělo panovat přesvědčení o pověsti mučednictví, je potřeba, aby se dokázala, jako u všech kauz

¹²³ LISOWSKI J., *Koncepcja męczeństwa w praktyce Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*, s. 75–100.

¹²⁴ *Ibid.*, s. 235.

¹²⁵ Je potřeba zdůraznit, že když se hovoří o pověsti svatosti, myslí se tím také pověst mučednictví.

¹²⁶ SM čl. 7 § 1.

¹²⁷ Srov. BENEDIKT XIV., *De servorum Dei beatificatoine et beatorum canonizatione II*, kap. 39 č. 7. Citováno podle: SM čl. 5 § 2, poznámka č. 13.

¹²⁸ SM čl. 5 § 1.

¹²⁹ *Ibid.*, čl. 4 § 1.

¹³⁰ *Ibid.*, čl. 5 § 2.

¹³¹ *Ibid.*, čl. 4 § 1.

kandidátů svatořečení, také pověst znamení. Je to existence názoru, že na přímluvu kandidáta jsou udělovány zvláštní milosti. Prakticky se tato pověst znamená projevuje tím, že se věřící dovolávají jeho přímluvy. Důkazem této pověsti jsou např. děkonné dopisy za obdržené milosti.¹³² Pověst znamení je tedy úzce spojena s pověstí mučednictví a představuje další potvrzení této skutečnosti.¹³³

Shromažďování důkazů o pověsti mučednictví a pověsti znamení je náplní činnosti postulátora,¹³⁴ předchází zahájení řízení a má tedy mimosoudní charakter. V této prvotní fázi se tedy ještě nejedná o zpracování dokumentace o mučednictví soudním způsobem. O této úloze postulátora pojednávají již normy NS, které uvádějí v č. 3b, že postulátor je zavázán k tomu, aby předběžně potvrdil pověst svatosti nebo pověst mučednictví kandidáta oltáře. Měl by si ověřit, že se jedná o skutečné přesvědčení mezi věřícím lidem. Papež Benedikt XIV. požadoval, aby se prokázala tato pověst (*famae comprobatio*). K tomu měly pomoci otázky, které se kladly svědkům při výslechu. Obecně řečeno měly dát odpověď na otázku, jestli svědek ví, jaká je pověst svatosti nebo pověst mučednictví, a pokud ano, aby pojmenoval její charakteristiky, o kterých bude zmínka.¹³⁵ V současnosti jsou během výslechů svědkové dotazováni na dobu, místo vzniku a na vývoj této *famae martyrii*, stejně jako na její charakteristiky a rozsah. Důležitou výpovědní hodnotu mají také okolnosti spojené s pohřbem služebníka Božího. Patří sem např. fakt, že se ho účastnily osoby s patřičnou autoritou, že došlo k veřejnému vyjádření názoru na pověst mučednictví (ze strany jednotlivců, médií nebo sdružení), jaké byly konkrétní projevy úcty k služebníku Božímu apod.¹³⁶ Kromě toho, že biskup musí vyhodnotit dokumentaci o pověsti mučednictví a o pověsti znamení, musí se také ujistit o důležitosti takové kauzy pro církev a dnešní dobu. Konstituce DPM a normy NS uvádějí, že postulátor musí předložit biskupovi důvody, které svědčí v této věci o významu pro život církve, o aktuálnosti dané osobnosti a jejího poselství k věřícím, v širším smyslu se jedná také o poselství, které může přinést očekávané svatořečení. V minulosti byla jako důvod aktuálnosti uváděna např. potřeba posílit víru Božího lidu, oddanost papeži, posílení a morální podpora věřících v době pronásledování, války nebo přírodních katastrof. V dnešní době bude asi velmi aktuální svědectví o ochraně života, o boji za lidská práva, o boji za sociální spravedlnosti, o podporu rodiny, o angažovanosti v ekumenismu apod.¹³⁷

Během procesu beatifikace nebo kanonizace je potřeba ze shromážděných důkazů potvrdit, že se kandidát těšil u značného počtu Božího lidu pověsti mučednictví, a tento věřící lid se k němu obrací jako k přímluvci. Z uvedeného vyplývá důležitost místní komunity při tomto dokazování. Rino Fisichella k tomu uvádí:

¹³² Srov. SM čl. 6; MISZTAL H., *Sanctorum Mater: Komentarz*, s. 30.

¹³³ Srov. HILGEMAN W. – SPEDICATO E., *Prontuario delle cause dei santi*, s. 36.

¹³⁴ Srov. IOANNES PAULUS PP II, *Divinus perfectionis Magister* oddíl I, odst. 2 č. 1.

¹³⁵ Srov. MISZTAL H., *Sanctorum Mater: Komentarz*, s. 29–30, s. 34.

¹³⁶ Srov. *Ibid.*, s. 32.

¹³⁷ Srov. SM čl. 8 § 2; MISZTAL H., *Sanctorum Mater: Komentarz*, s. 33–34.

„Společenství vždy participuje na mučednictví jednoho ze svých členů. Právě proto je jako jediné schopné pochopit význam tohoto svědectví a posoudit jeho znamení jako autentický projev křesťanské lásky.“¹³⁸ Pověst mučednictví není pouze sociologickým faktem. Vyjadřuje pevné přesvědčení značného počtu Božího lidu. Ten tak přispívá spolu s papežem a s celou církví k dovršení procesu beatifikace nebo kanonizace.¹³⁹ Místní společenství je skutečně schopno rozpoznat, kdy kandidát snášel utrpení a podstoupil smrt pro pravdu evangelia a kdy tomu tak bylo z jiných důvodů. Tato schopnost vyplývá z faktu, že v něm se budoucí mučedník rodí, roste a připravuje na vlastní mučednictví.¹⁴⁰

Ať už hovoříme o pověsti svatosti (nebo specificky o pověsti mučednictví) nebo o pověsti znamení, vždy je třeba mít na zřeteli, že se jedná o podmíněné znaky svatosti. Jsou sice nezbytné pro kanonizaci, ale nejsou nutné k tomu, aby byl člověk svatý. Na straně jedné je totiž svatost, ze které se rodí pověst mučednictví, a tím otevírá cesta ke kanonizaci, a na straně druhé se může stát, že nějaká mimořádná svatost člověka není takto jeho okolím z nejrůznějších důvodů vnímána.¹⁴¹

Pověst svatosti a pověst mučednictví jsou dynamické skutečnosti. Procházejí postupně společenskými strukturami. První úrovní jsou prvotní skupiny. Tvoří je bezprostřední sociální okolí kandidáta oltáře, kde vyrůstal a žil, skupiny, na které měl vliv, a kde působil. Druhou úrovní je střední úroveň, kde se pověst tříbí. Třetí úroveň je makro úroveň, kde dochází k artikulaci pověsti. Jakmile pověst dosáhne třetí úrovně, nemůže stagnovat nebo se jenom udržovat při životě, ale má také růst, a to jak kvantitativně, tak i kvalitativně. Kvantitativní růst znamená, že se neustále rozšiřuje okruh lidí, kteří sdílejí pověst mučednictví. Kvalitativní růst souvisí s objektivizací pověsti, která se týká její autenticity (o které bude pojednáno dále).¹⁴²

Z definice papeže Benedikta XIV., ve které se zabýval pověstí mučednictví,¹⁴³ můžeme odvodit základní charakteristiky této pověsti, jež musejí být u každé kauzy naplněny. Pověst musí být: spontánní, rozšířená, trvalá a autentická. To opakuje také instrukce SM, když říká: „Pověst musí být spontánní a nikoli uměle vyvolávaná. Musí být stálá, trvalá a rozšířená mezi důvěryhodnými lidmi a existovat ve značné části Božího lidu.“¹⁴⁴

3.2.1 Spontánnost pověsti mučednictví

Pověst mučednictví musí být spontánní, a ne uměle vyvolaná. Důležitost této charakteristiky vychází z toho, že spontánně působí Duch Svátý, který „vane, kam

¹³⁸ FISICHELLA R., *Martirio*, in *Dizionario di teologia fondamentale*, s. 680 (vlastní překlad z italštiny).

¹³⁹ Srov. Gutiérrez G. J. L., *Studi sulle cause di canonizzazione*, s. 294.

¹⁴⁰ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 63.

¹⁴¹ Srov. *Ibid.*, s. 66.

¹⁴² Srov. SEBÍŇOVÁ E., *Pověst svatosti Matky Rosy Vůjtěchové (1873–1945)*, s. 40.

¹⁴³ Srov. BENEDIKT XIV., *De servorum Dei beatificatoine et beatorum canonizatione I/2*, kap. 39 č. 7.

¹⁴⁴ Srov. SM čl. 7 § 2.

chce“ (srov. Jan 3,8). A toto jeho spontánní působení se týká jak toho, když pověst mučednictví vzniká, tak toho, když se šíří. Požadavek spontánnosti, který vylučuje uměle vyvolanou pověst, je k prokázání tím nejtěžším.¹⁴⁵ Je totiž těžko rozeznatelné, kdy je spontánnost výsledkem propagační akce a kdy vychází z vlastního přesvědčení a rozhodnutí daného člověka. Ve starém kodexu se uvádělo, že tato pověst nemá být vytvářena za pomoci lidského snažení (srov. CIC 1917 kán. 2050 § 2). Tím se myslí, že člověk, který kandidáta oltáře znal, na něm nepozoroval nic výjimečného. Přesto pod vlivem lidského úsilí, propagace a dalšího ovlivňování změnil svůj postoj a začne žít v přesvědčení, že daná osoba si zaslouží povýšení na oltář.¹⁴⁶ Spontánnost se má naopak projevat tak, že například věřící se zajímají o osobu budoucího světce, navštěvují jeho hrob, modlí se k němu a příčinou těchto úkonů je přesvědčení o jeho svatosti. Jedná se o spontánnost racionální, která se opírá o zdravý úsudek věřícího, jenž tak umí správně posoudit mučednictví služebníka Božího. O požadavku, aby uměl svědek správně posoudit pověst mučednictví, je pojednáno podrobněji v části o pravdivosti pověsti mučednictví.

3.2.2 Rozšíření pověsti mučednictví

Na otázku, jaké rozšíření pověsti je nutné k tomu, aby mohl být zahájen kanonizační proces, odpovídal Benedikt XIV. tak, že se musí jednat o názor *větší části lidu*.¹⁴⁷ Při vysvětlení se přitom odvolával na dekrety papeže Urbana VIII., když říkal, že se jedná o názor většiny Božího lidu, který není nutně pouze z jednoho místa, neboť se tím myslí křesťanský lid rozptýlený v různých částech světa. Toto tvrzení je však vzdálené od současné praxe. Dlouhou dobu byl však hlas lidu vykládán jako hlas lidu národa, diecéze, města. Co se týče rozsahu, tak se dnes již nehovoří o *většině*, ale o *značné části* Božího lidu.¹⁴⁸ Tato značná část se však nesmí zakládat na vágních svědectvích, tzn. že svědectví o pověsti mučednictví je třeba hodnotit, nikoliv počítat. Proto Benedikt XIV. stanovil, aby se také zjišťovalo, od koho se dotyčná osoba o této pověsti dozvěděla. U rozšířenosti pověsti mučednictví je třeba mít na zřeteli ještě jednu skutečnost. Je-li u ní požadována značná část Božího lidu, neznamená to, že ji musí potvrdit všichni lidé. To by bylo navíc znepokojivé. Ježíš totiž řekl: „*Běda, když vás budou všichni lidé chválit; vždyť stejně se chovali jejich otcové k falešným prorokům.*“ (Lk 6,26)

Požadavek „*větší části lidu*“ není myšlen absolutně. Vztahuje se na společenství nebo komunitu, která je se vznikem pověsti spjata. Z toho vyplývá, že počet lidí,

¹⁴⁵ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 72.

¹⁴⁶ Srov. PISAPIA M., *La fama di santità nelle cause di beatificazione e canonizzazione di servi di Dio*, s. 27.

¹⁴⁷ „... *si opinio de sanctitate et miraculis alicuius viguisset in aliqua parte tantum, non autem in maiore parte populi, non famae, sed rumoris nomen habere deberet.*“ Srov. BENEDIKT XIV., *De servorum Dei beatificatioe et beatorum canonizatione II/2*, kap. 39 č. 8.

¹⁴⁸ Srov. SM čl. 7 § 2.

kteří jsou přesvědčeni o pověsti mučednictví, bude záviset na velikosti tohoto společenství. Jinak tomu bude u osob známých, které se veřejně angažovaly a působily v díle všeobecné církve, a jinak u osob žijících v klášteře.¹⁴⁹ To však neznámá, že by neměla tato pověst růst. Její rozsah má podléhat stálému rozvoji. Nemusí ale dosáhnout absolutní míry. Platí zde zásada, že rozšíření pověsti mučednictví netvoří dostatečný důvod pro její uznání tehdy, když „nepřesahuje okruh nejbližších přátel, rodinu přirozenou nebo řeholní.“¹⁵⁰ Musí být o ní přesvědčeni členové všech složek společenství, tzn. lidé vzdělaní i prostí, křesťané řadoví i věřící s vysokými životními hodnotami. Pokud by se objevila u značeného počtu lidí pochybnost, která se týká podstaty pověsti mučednictví, byla by v takovém případě neodůvodněná.¹⁵¹

Benedikt XIV. nebral v potaz pouze požadavek kvantity. O požadované kvalitě svědectví o pověsti mučednictví svědčí to, že měla být potvrzena váženými muži. Je to stopa středověkého konceptu *sanior pars*, podle které se přihlíželo nejen na numerickou většinu, ale když nebylo možné uskutečnit jednomyslnou volbu, brala se v potaz právě tato *sanior pars* voličů.¹⁵² Podrobněji se zabývá tímto aspektem část o autenticitě pověsti mučednictví.

Pokud jde o osoby, jež jsou společensky významné, je zřejmé, že přes ně se bude pověst šířit rychleji. Hrozí však nebezpečí, že se tak bude dít záměrně a zaujatě. Z druhé strany se lze setkat se situací, kdy kandidát oltáře žil v prostředí málo známém. Uzavřenost tohoto místa bude znamenat, že šíření a rozvoj pověsti bude těžší. To však ale nemusí znamenat, že pověst je nepravdivá nebo nedostatečná. Podobně bude hrát svoji roli religiozita prostředí. Otevřenost Duchu Svatému, který koná pověst mučednictví, smysl pro vyšší hodnoty a povědomí o duchovních skutečnostech hrají v tomto velký význam. Prostředí totiž musí být schopno najít souvislost mezi životem, smrtí mučedníka a povoláním k mučednictví. Jak již bylo uvedeno, netvoří mučednictví pouze materiální prvek, ale i formální, tedy na straně oběti to je přijetí smrti z lásky k Bohu. A pokud nechápe prostředí, ve kterém kandidát oltáře žil, duchovní skutečnosti, nemůže tento formální aspekt reflektovat. Potom možná projeví pouze obdiv nebo uznání, ale ne přesvědčení o svatosti a mučednictví.¹⁵³

3.2.3 Trvalost pověsti mučednictví

Srovnáme-li požadavky na pověst svatosti a mučednictví tak, jak je líčí CIC 1917 (kán. 2050 § 2) a jak instrukce SM (čl. 7 § 2), je vidět rozdíl v tom, že zatímco dříve se požadovalo, aby pověst s časem rostla, nově se říká, že musí být stá-

¹⁴⁹ Srov. D'ALFONSO M., *La prova in genere e la fama di santità in specie nei processi dei santi prima e dopo il M.P. Sanctitas clarior*, s. 21.

¹⁵⁰ SEBÍŇOVÁ E., *Pověst svatosti Matky Rosy Vůjtěchové (1873–1945)*, s. 37.

¹⁵¹ Srov. *Ibid.*, s. 37.

¹⁵² Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 69.

¹⁵³ Srov. SEBÍŇOVÁ E., *Pověst svatosti Matky Rosy Vůjtěchové (1873–1945)*, s. 37–38.

lá a trvalá.¹⁵⁴ Už papež Benedikt XIV. uvedl otázky, kterými se má ověřit tato stálost, takže se pověst mučednictví osvědčí také s postupujícím časem: „*Stala se tato pověst trvalou nebo rychle pominula? Je živá u části lidí nebo u většiny občanů? Nebyla vyvrácena něčími slovy, nějakými fakty nebo něčím, co by se tomu stavělo na odpor?*“¹⁵⁵ V současnosti jsou během procesu svědkové dotazováni na to, jaké pověsti mučednictví se služebník Boží těšil po své smrti. Je sledována kontinuita této pověsti. Pokud došlo k jejímu utlumení, pak se zkoumá příčina. Trvalost je potvrzením solidních základů, na kterých pověst stojí. Potvrzuje pravdivost a působení Ducha Svatého.¹⁵⁶ Tento prvek musí být přítomen alespoň v rámci ohraničeného společenství, a to nepřetržitě od doby, kdy vznikl. U pověsti svatosti to je ještě za života služebníka Božího. U pověsti mučednictví potom od chvíle, kdy bylo toto mučednictví podstoupeno. V obou případech ale musí být pověst přítomná v čase smrti a hlavně po ní. Musí být viditelná i v čase, kdy se žádá o rozhodnutí ze strany církevních autorit. Pokud by se pověst mučednictví zrodila až mnoho let po smrt služebníka Božího, může vzniknout přesvědčení, že byla uměle vytvořena lidmi, kteří o svatořečení usilují.

Může nastat případ, kdy vnější projevy pověsti mučednictví na určitou dobu ustanou, aniž by to bylo na překážku uznání její pravdivosti. Musí to být z objektivních příčin, například zákazem uctívání ostatků a hrobu ze strany státu z politických důvodů. V takovém případě může být upuštěno od požadavku veřejné manifestace, která by potvrzovala trvalost pověsti. Tato trvalost však musí být naplněna tím, že pověst bude neustále přítomna ve vnitřním přesvědčení církevního společenství.¹⁵⁷

3.2.4 Pravdivost – autenticita pověsti mučednictví

Za mučedníka je možné prohlásit pouze toho, kdo zemřel jako člen katolické církve. Bud' tak, že přijal křest, ve kterém vytrval, anebo ho mučednictví, jako křest krve, samo začlenilo do církve. Během procesu svatořečení není na překážku fakt, že mučedník udělal za svého života nějakou chybu anebo že žil v hříchu. Skutečnost, že radikálně a úplně vydal vlastní život, odstraní z jeho života jakoukoliv skvrnu hříchu. Nabízí se srovnání se svátostí křtu. Je ovšem potřeba zároveň říct, že mučednictví je dar a milost a Bůh je většinou uděluje těm, kteří se o jeho přijetí svým ctnostným životem zasloužili. Jak vyplývá z teologie mučednictví, jejíž aspekty jsou v této práci popsány, je právě mučednictví nejpřesvědčivějším znakem hrdinských ctností, a to především víry, která je podložena láskou. Proto jsou při výslechu svědkové dotazováni také na jednotlivé ctnosti.¹⁵⁸ Zde se dotýkáme dalšího požadavku na pověst mučednictví, a tím je její autenticita. Jediným legitimním dů-

¹⁵⁴ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 72.

¹⁵⁵ Srov. MISZTAL H., *Sanctorum Mater: Komentarz*, s. 29–30, s. 34.

¹⁵⁶ Srov. BENEDIKT XIV., *De servorum Dei beatificatoine et beatorum canonizatione II/2*, kap. 39 č. 9.

¹⁵⁷ Srov. MISZTAL, H., *Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II*, s. 219.

¹⁵⁸ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 61 a 63.

vodem pro vznik pověsti mučednictví je dosažení svatosti. Tento cíl křesťanského povolání musí být tím jediným v životě Božího služebníka. Jinak řečeno – pokud by byl přítomen v životě kandidáta oltáře nějaký jiný cíl, bylo by to v rozporu s pravdivostí pověsti mučednictví, protože to, co činí pověst mučednictví pravdivou, je skutečnost, že mučedník obětoval zcela své utrpení Ježíši. A tato disponibilita zřeknutí se sebe sama předpokládá praktikování teologálních a morálních ctností.

Pravdivá pověst mučednictví se zakládá také na dvou důležitých elementech: na zdravém úsudku a na poznání faktů. Zřejmě nikdy nebude možné dosáhnout takového poznání, kdy by dotyčná osoba byla zcela svobodná od hodnotícího a emocionálního elementu. Svůj vliv hrají subjektivní interpretace. Důležité ale je, že s plynoucím časem se poznání objektivizuje. Jeho rozšíření mezi mnoha lidmi v důsledku působí to, že poznání je racionální a z pohledu historie adekvátní, proniká do veřejného mínění a skládá se jak z teoretického poznání, tak také ze zdravého lidského úsudku.¹⁵⁹

Podíváme-li se na první z uvedených elementů, kterým je zdravý úsudek, požadoval již Benedikt XIV. v návaznosti na III. lateránský koncil a na směrnice papeže Urbana VIII., aby byla pověst svatosti nebo mučednictví uznána za autentickou, tzn. nestačilo, že byla vyznávána většinou lidu, ale že ti, kteří ji potvrzovali, byli lidé zvláště způsobilí.¹⁶⁰ Benedikt XIV. uváděl otázky, které měly napomoci dojít k tomuto zjištění: Rodí se (pověst svatosti nebo mučednictví) z racionálních důvodů, nebo jde pouze o plané řeči? Pochází (toto přesvědčení) od lidí, kteří jsou spíše sugestivní, emotivní, podezřívaví, zainteresovaní na postupu kanonizačního procesu, nebo od osob, které jsou blízkými přáteli služebníka Božího? Jsou to lidé seriózní, spolehliví, nebo spíše lehkomyšní?¹⁶¹ Lidé, kteří mají nesprávné úmysly, přispívají k tomu, že se pověst mučednictví zakládá na podružných elementech, jako jsou ambice nebo nezdravá konkurence. Je tedy důležité kriticky uvažující společenství, které není lehkověrné anebo nebaží po senzacích a tvoří ho lidé s přiměřenou intelektuální úrovní. Druhý element – poznání faktů – znamená, že informace, které jsou verifikovány historicky a společensky, mají svůj počátek v objektivních skutečnostech.¹⁶²

Další prvkem, který umožňuje posoudit pravdivost pověsti mučednictví, je pověst znamení. V instrukci SM je prakticky zmínka o pověsti svatosti nebo mučednictví vždy doprovázena také zmínkou o pověsti znamení. Pokud totiž platí, že je věřící přesvědčen o svatosti služebníka Božího, tak se na něj obrací ve svých modlitbách s prosbou o přímluvu u Boha. Je-li vyslyšen, dostane se mu také potvr-

¹⁵⁹ Srov. KUŚMIERSKI, S., *Opinia publiczna, wprowadzenie do teorii*, s. 33–58.

¹⁶⁰ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 69.

¹⁶¹ Srov. MISZTAL H., *Sanctorum Mater: Komentarz*, s. 29–30, s. 34.

¹⁶² Srov. PISAPIA M., *La fama di santità nelle cause di beatificazione e canonizzazione di servi di Dio*, s. 24.

zení o jeho přesvědčení. Zázraky a jejich úloha v procesu kanonizace prošly svým vývojem. Až v poslední době se rozlišuje mezi dvěma druhy zázraků:

- zázraky, které přispívají k utváření pověsti svatosti nebo pověsti mučednictví; v tomto případě se hovoří o znameních (*signa*);
- zázraky, které jsou nezbytné pro kanonizaci.

V prvním uvedeném případě nejde ani tak o to, aby se dokázalo, zda je údajný zázrak skutečný. Spíše je důležité, že se někdo dovolává přímluvy služebníka Božího a tvrdí, že byl vyslyšen. Toto je svědectví o tom, že ho považuje za svatého. Naopak také platí, že pokud by tato pověst o znameních chyběla, je to známka slabé pověsti svatosti nebo pověsti mučednictví anebo dokonce potvrzení o tom, že tato pověst vůbec není. Tento pohled na znamení dává také vysvětlení, proč se nezkoumá pouze pověst o zázracích, ale také duchovní a časné milosti, jež jsou připisovány přímluvě kandidáta oltáře a které neodporují přírodním zákonům, a proto nemohou být považovány za zázračné. Je jasné, že bude obtížné, pokud vůbec možné, určit s morální jistotou souvislost mezi modlitbou k budoucímu světci a obdrženou milostí. To však není důležité. Pro pověst svatosti nebo mučednictví je dostačující, když se zjistí, že ten, kdo obdržel na jeho přímluvu milost, jej považuje za svatého.¹⁶³ V normách NS se k pověsti o znameních (stejně jako k pověsti svatosti a mučednictví) uvádí, že musí být před započítím kauzy blíže vysvětlena a musí být předložen seznam lidí, kteří mohou pomoci prozkoumat pravdu o této pověsti.¹⁶⁴

¹⁶³ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*, s. 73–75.

¹⁶⁴ NS č. 10 odst. 3 a č. 10 odst. 3.

4 Životopisy a průběh kanonizačního procesu u služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly

4.1 Životopisy služebníků Božích

4.1.1 Od dětství až do roku 1948

Václav Drbola se narodil 16. října 1912 ve Starovičkách nedaleko Hustopečí. Byl nejstarším dítětem Růženy a Václava Drbolových. Těm se narodili ještě další čtyři synové – Jaroslav, Jan, Jakub a Bohuslav – a dvě dcery – Božena a Marie, která se později stala řeholnicí a vstoupila do Kongregace sester III. řádu sv. Františka pod ochranou sv. Rafaela archanděla. Celá rodina musela žít skromně. Po absolvování obecné školy ve Starovičkách pokračoval Václav Drbola ve vzdělávání na reálném gymnáziu v Hustopečích. Ve Starovičkách působil kněz Cyril Vala, který zřejmě měl na Václava vliv při rozhodování o povolání ke kněžství. Po maturitě v roce 1933 vstoupil Václav Drbola do kněžského alumnátu v Brně. Po dobu studia v alumnátu ho podporovala vlastní rodina. O nedělích mu přivážela jeho sestra Božena výslužku na přilepšenou. Dne 5. července 1938 byl Václav vysvěcen na kněze brněnským biskupem Josefem Kupkou. První mši svatou sloužil v neděli 10. července 1938 ve Starovičkách. Nejprve nastoupil jako kooperátor do Slavkova u Brna. Po roce byl přeložen do Čučic na Ivančicku. To právě začínala druhá světová válka. Na jaře roku 1943 byl Václav přeložen do Bučovic. Tam strávil své nejdelší pastorační období. Působil jako kooperátor spolu s dalšími kněžími ve farnosti. Věnoval se především výuce náboženství v přífařených obcích, aktivně působil ve spolicích. Také byl činný po válce v Československé straně lidové. Dalším místem setkávání s farníky byl tzv. Katolický lidový dům, kde svoji činnost vykonával Spolek katolických tovaryšů a také místní jednota Orla. V obou organizacích Václav Drbola působil. Farníky byl Václav vnímán jako obětavý kněz a organizátor různých aktivit, který byl zároveň tichým a skromným člověkem.¹⁶⁵

Jan Bula se narodil 24. června 1920 v Lukově nedaleko Moravských Budějovic. Pokřtěn byl tentýž den ve farním kostele svatého Jana Křtitele. Jeho rodina byla nemajetná. Otec Antonín Bula pracoval jako dělník u státních drah a matka Marie Bulová pomáhala jako pomocná síla u sedláků. Manželství, ve kterém se Jan narodil, nebylo jejím prvním manželstvím. Její první manžel zemřel v první světové válce. V prvním manželství se narodil syn Ladislav, ve druhém synové Jan a Antonín a dcera Marie. Po pěti letech na obecné škole se Jan začal vzdělávat na reálném gymnáziu v Moravských Budějovicích. Rád chodil do kostela ministrovat a pravidelně se zastavoval na cestě do školy v kostele svatého Jiljí v Moravských Budějovicích,

¹⁶⁵ Srov. RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Václav Drbola (1912–1951)*, s. 5–9.

aby se tam pomodlil. Měl veselou a společenskou povahu. Byl proto oblíbený jak u spolužáků, tak také u profesorů. Podílel se na vydávání humoristického časopisu *Ekrazit*.¹⁶⁶ K jeho zálibám patřilo malování. Dochovala se řada jeho obrázků.¹⁶⁷ V roce 1939 vykonal maturitní zkoušku. Následně vstoupil do brněnského diecézního alumnátu, kde se začal připravovat na kněžství. Tato doba byla poznamenána probíhající válkou. V letech 1943 a 1944 byl nucen pracovat v keramických závodech ve Vranovské Vsi, která je vzdálena asi 20 kilometrů od rodného Lukova. Toto nucené pracovní nasazení upevnilo jeho povolání ke kněžství. V alumnátu se zajímal o ruské církevní výtvarné umění. Výtvarné umění všeobecně patřilo k jeho koníčkům. V roce 1945 dokončil studium a byl 29. července téhož roku v Brně v katedrále svatého Petra a Pavla vysvěcen na kněze olomouckým pomocným biskupem Stanislavem Zelou. První mši svatou sloužil 5. srpna 1945 v Lukově. Nastoupil na své první a zároveň jediné kněžské působiště do Rokytnice nad Rokytinou. V pastoraci se vyznačoval láskou k dětem, které vyučoval náboženství, a k mládeži, pro kterou se angažoval mimo jiné ve sportovní organizaci Orel. Ale měl dobrý a přátelský vztah ke všem lidem ve farnosti. Tam působil nejprve jako kooperátor spolu s farářem Stanislavem Lakomým. Když v roce 1949 farář Lakomý zemřel, byl ustanoven administrátorem. Začal s opravou kostela. Nejprve chtěl nechat zhotovit nový oltář, poté také lavice, zpovědnice a nechat zrestaurovat sochy a obrazy.¹⁶⁸

4.1.2 Společensko-politické změny po únoru 1948

Po únoru 1948, ve kterém došlo v Československu k převratu provedenému komunisty, se etabloval nový režim a byl vytvářen nový společenský systém. Komunistická strana Československa¹⁶⁹ při tom řešila mimo jiné dva úkoly, které spolu úzce souvisely. Jednak jak zlomit odpor zemědělců, zvláště na Moravě, z nichž mnozí byli právě katolíci, a jednak potlačit vliv církve.¹⁷⁰ V roce 1949 došlo k několika událostem, které byly významné pro vztah mezi církví a státem a které se dotýkaly života katolických kněží. Bylo to vytvoření tzv. Katolická akce¹⁷¹ a vydání *Oběžníku katolickému duchovenstvu a věřícímu lidu*¹⁷² a pastýřského listu *Hlas biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky*¹⁷³. KA byla státem řízená organizace, která použila matoucí pojmenování, neboť stejně bývalo označováno laické hnutí v církvi. Úkolem československé KA bylo rozložit církve zevnitř, neboť sdru-

¹⁶⁶ V časopise byly zveřejňovány humorné básničky, obrázky, říkanky a studentské vtipy. Jan Bula sem přispíval básničkami, které se zaměřovaly vždy na některého pedagoga.

¹⁶⁷ Srov. RŮŽIČKA J., *Život Jana Buly*, s. 59–60.

¹⁶⁸ Srov. *Ibid.*, s. 60–64.

¹⁶⁹ Dále jen KSČ.

¹⁷⁰ Srov. RÁZEK A., *Úloha kněží v akci „Pavel“*, s. 32–58.

¹⁷¹ Dále jen KA.

¹⁷² Dále jen *Oběžník*.

¹⁷³ Dále jen *Hlas biskupů*.

žovala tzv. *pokrokové katolíky*. Byla ustanovena na konferenci, která se konala 10. června 1949 v Praze. Tehdejší ministr spravedlnosti Alexej Čepička vyjádřil skutečný smysl celé KA takto: „*Tím sledujeme jeden cíl: chceme jim vzít vše, co dosud mají.*“ Po jejím vzniku byla zorganizována podpisová akce mezi kněžími na její podporu. Jména duchovních, kteří připojili svůj podpis, začal zveřejňovat tehdejší tisk. Obecně lze říct, že KA nezpůsobila očekávaný zlom v církvi.¹⁷⁴ Druhou událostí bylo rozeslání Oběžníku kněžím s pokynem, aby byl přečten v neděli 19. června. Byl podepsán za všechny biskupy a ordináře pražským arcibiskupem Josefem Beranem. Měl seznámit věřící s proticírkevními opatřeními vlády, neboť komunistická propaganda přesvědčovala obyvatele o upřímné snaze státu dojít k dohodě s církví, ale praktické kroky ukazovaly na pravý opak. Asi dvě třetiny kněží ho tehdy nepřečetly. Kněží byli totiž navštěvováni členy národních výborů a vyzýváni k tomu, aby obsah listu při mši svaté nezveřejňovali. Krátce po rozeslání Oběžníku dostali kněží od biskupů pastýřský list Hlas biskupů, který je známější. Obsahově byl podobný Oběžníku a byl delší. Před přečtením tohoto listu nebyli již kněží varováni.¹⁷⁵ V neděli 26. června 1949 jej většina přečetla.¹⁷⁶

Po únoru 1948 musel i Jan Bula čelit tlaku, který byl na církve ze strany státu vyvíjen. Dne 11. června 1949 byli Jan Bula a Stanislav Lakomý navštíveni členy rady Okresního národního výboru z Třebíče. Byli přesvědčováni, aby připojili svůj podpis pod prohlášení KA. Oba kněží nesouhlasili bez výhrad s tímto prohlášením, ale přáli si, aby došlo k dohodě mezi státem a církví. Proto své podpisy připojili. V červnu téhož roku Jan Bula přečetl Oběžník i pastýřský list Hlas biskupů, a to i přesto, že byl od čtení Oběžníku odrazován členy národního výboru. Postihem za to, že jej četl a že k němu připojil i svůj komentář (ve kterém mj. také vysvětlil, za jakých okolností byly získány podpisy pod prohlášení KA), byla pokuta 4 500 Kčs a odsouzení k měsíčnímu nepodmíněnému trestu.¹⁷⁷ V těchto dramatických časech se nenechal Jan Bula odradit od plnění svých kněžských povinností. Nadále pomá-

¹⁷⁴ Srov. KAPLAN K., *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*, s. 80–81.

¹⁷⁵ Rudolf Slánský vydal pokyn, který vysvětluje pasivní postoj příslušných státních orgánů před čtením druhého listu: „*Soudruzi, z některých krajů máme sdělení, že biskupové vydali nový list věřícím. (...) Nemáme plnou jistotu, že toto sdělení odpovídá pravdě, i kdyby tomu tak bylo, nenavštěvovat faráře, neupozorňovat je a nevarovat. Varovali jsme kněze ji před minulou nedělí, znají naše stanovisko a nyní uvidíme, jak se zachovají, necháme nyní věci volný průběh a budeme jen sledovat, zda kněží budou tento nebo nějaký jiný biskupský list či oběžník číst, jaké komentáře k tomu přidají a jak přítomní v kostele na to reagovali.*“ Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA), f. G 660 Národní fronta – krajský výbor Brno, kart. 54, opis dálnopisu, č. 1 362, 25. 6. 1949, 14.00 hodin, fol. 113. Citováno podle: RŮŽIČKA J., *Život Jana Buly*, s. 67.

¹⁷⁶ JANOUŠEK L., *Václav Drbola: Čas tvrdých zkoušek přichází*, s. 14–18.

¹⁷⁷ Proti tomuto rozsudku se odvolal. Odvolání nebylo vyřízeno a jeho stíhání bylo zastaveno prezidentskou milostí, která však byla nástrojem propagandy.

hal s administrativou na místním národním výboru¹⁷⁸ v Rokytnici nad Rokytnou. Byl oblíbený nejen mezi věřícími, ale také i mezi mnohými komunisty.¹⁷⁹

Únorové změny roku 1948 se projeví i v Bučovicích. Komunistickými funkcionáři byl Václav Drbola pokládán za nepohodlnou osobu. Oběžník v kostele v neděli 19. června přečetl. Na rozdíl od Jana Buly k tomu nepřipojil žádný svůj komentář, takže mu nebyl vyměřen trest. O tom, zda přečetl také pastýřský list Hlas biskupů, nebyl dohledán žádný záznam. Je známo, že se podílel na šíření tiskovin, které byly státem zakázané. Zda mezi ně patřil také pastýřský list, se už asi nedozvíme.¹⁸⁰ Vnější pohled funkcionářů na tohoto bučovického kněze byl takový, že „*schvaluje hospodářskou politiku státu, (...) bojí se však budoucího osudu církve ve státě, který se bude rozvíjet podle marxistických zásad.*“ Tak zněl posudek k jeho osobě. O jeho vnitřních postojích se dozvídáme z jeho nedokončeného rukopisu z roku 1950, který nese název *Historie událostí Spolku katolických tovaryšů v Bučovicích od únorových událostí roku 1948* (podrobněji v poznámce v kapitole o kanonizačním procesu). Na počátku roku 1950 byl Václav přeložen do Babic na Moravskobudějovicku. Tam působil jako administrátor, což je funkce dočasného správce farnosti. Vykonával své kněžské povinnosti svědomitě, vyučoval náboženství a začal s opravou varhan v kostele. Jedním z jeho farníků byl také Antonín Plichta ze Šebkovic, který za války působil v protinacistickém odboji. Ani s nastupující komunistickou diktaturou nesouhlasil, stejně jako mnozí jiní z okresů Třebíč a Moravské Budějovice.¹⁸¹

4.1.3 Babické události

Státní bezpečnost¹⁸² se snažila podobně jako v jiných oblastech působit také na Moravskobudějovicku proti odpůrcům nově nastolovaného režimu. Mezi ně pronikali agenti a příslušníci StB. Jihlavská StB od roku 1950 vytvářela tzv. kontrolní síť mezi zemědělci, což bylo pojmenováno jako *akce Pavel*. Postupně se staly obě tyto činnosti součástí jediné akce, které zůstalo pojmenování Pavel. Zásadní změnu v dění na Moravskobudějovicku způsobil Ladislav Malý, bývalý spolužák Jana Buly, jehož podivná odbojová činnost skončila vraždou tří funkcionářů MNV v Babicích. Byl to dobrodruh a opilec, který se vydával se za západního agenta. Dodnes není spolehlivě zjištěno, jestli to byl pouze lhář, nebo vědomý spolupracovník StB, za kterého ho považovala řada pamětníků. Pravděpodobně však nebyl kapitánem americké zpravodajské služby a byl řízen komunistickou tajnou policií nevědomky.¹⁸³

¹⁷⁸ Dále jen MNV.

¹⁷⁹ Srov. RŮŽIČKA J., *Život Jana Buly*, s. 64–68.

¹⁸⁰ Srov. Janoušek L., *Václav Drbola: Čas tvrdých zkoušek přichází*, s. 16–18.

¹⁸¹ Srov. RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Václav Drbola (1912–1951)*, s. 9–15.

¹⁸² Dále jen StB.

¹⁸³ Srov. RÁZEK A., *Úloha kněží v akci „Pavel“*, s. 32–58.

Na počátku roku 1951 se objevil na Třebíčsku. Dne 25. února 1951 navštívil Jana Bula na faře v Rokytnici. Pověděl mu smyšlený příběh o tom, co dělá, a požádal o nocleh. V následujících dnech držel Jana Bula v přesvědčení, že jako agent má za úkol převést arcibiskupa Josefa Berana přes hranice (arcibiskup byl skutečně v té době držen v internaci) a že by se předtím arcibiskup ještě rád vyzpovídal. Jan Bula neodmítl tuto službu. Malý však stále odkládal setkání s arcibiskupem. Bývalí spolužáci se setkali ještě několikrát v březnu a nakonec také v dubnu. Hlavní činností Ladislava Malého v okrese bylo, že podněcoval místní odpůrce režimu k odboji a podnikal ozbrojené akce. S tím Jan Bula nesouhlasil a vybídl ho, aby opustil kraj a nepřiváděl lidi do neštěstí. Jan Bula byl mezitím varován Janem Podveským, farářem z Jaroměřic nad Rokytnou, aby se přestal s Malým stýkat, neboť se pravděpodobně jedná o spiknutí. Když navíc Malý stále odkládal setkání s arcibiskupem a když postupně kompromitoval stále více lidí, kteří mu pomáhali s úkrytem a zajišťováním stravy, přestal mu Jan Bula věřit. V dubnu 1951 došlo k další akci Malého, při které se střílelo v Heralticích. Následovalo rozsáhlé zatýkání. Při něm nebyl zadržen Antonín Plichta, ačkoliv měl být zatčen, a ukryl se v blízké obci Cidlina. Když se o jeho úkrytu dozvěděl Václav Drbola, poskytl mu nějaké oblečení a potraviny. Mezi zatčenými 30. dubna 1951 byl také Jan Bula. Již na faře v Rokytnici byl podroben výslechu a přiznal, že ho navštívili „*neznámí partyzáni*“. Domovní prohlídka na faře neprokázala přítomnost někoho dalšího nebo nějakého usvědčujícího materiálu. Je vhodné poznamenat, že k Bulově zatčení došlo více než dva měsíce před vraždami v Babicích. Po tvrdých výsleších v Jihlavě byly tvořeny otázkové výslechové protokoly, které obsahovaly sebeobviňující věty a sloužily pro připravovaný soudní proces. Zpráva pro vyšetřovací oddělení uváděla, že již to, že je Bula mladým knězem, svědčí o jeho odporu vůči lidově demokratickému zřízení.¹⁸⁴ Jeho situace se však ještě změnila po událostech z 2. července 1951. Ty umožnily, aby režimu nepohodlné osoby byly souzeny společně s těmi, kteří se podíleli na spáchání vraždy.¹⁸⁵

Václav Drbola se setkal poprvé s Ladislavem Malým v polovině května 1951. Jedna žena z Loukovic sdělila babickému administrátorovi, že se u ní skrývá západní agent. U ní se oba muži setkali a Malý Drbolovi sdělil údajnou prosbu arcibiskupa Berana o zpověď. Drbola tuto službu neodmítl. Zároveň Malému oznámil, že ví o úkrytu Antonína Plichty, za kterým se později Malý vypravil. Podobně jako u Jana Buly bylo ze strany Malého setkání s arcibiskupem odkládáno a Václav Drbola začal mít podezření. Informoval o tom kněze z Jaroměřic nad Rokytnou, kteří ho varovali, aby se připravil na zatčení, neboť již věděli, jak to skončilo, když s Malým

¹⁸⁴ Srov. RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Jan Bula (1920–1952)*, s. 17.

¹⁸⁵ Srov. *Ibid.*, s. 15–18; RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Václav Drbola (1912–1951)*, s. 12–15; Videozáznam rozhovoru s Janem Podveským a Josefem Valeriánem. Svědectví o Babicích: svědkové mluví o zinscenovaných vraždách a procesech 50. let. *Televize TV-MIS: Multimediální Internetová Samoobsluha* [online]. Video Cassoupen, 2006 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.tv-mis.cz/titul.php?id=70>

navázal kontakt Jan Bula. Václav Drbola byl zatčen 17. června 1951. Byl odvezen do jihlavské věznice. Důvody pro jeho obvinění byly hledány, až když byl ve vězení.¹⁸⁶ I u Václava Drboly, stejně jako u Jana Buly, byla následná obvinění zásadně ovlivněna tím, co se odehrálo na začátku července.

Události na Moravskobudějovicku vyvrcholily 2. července 1951. Večer toho dne vnikl do školy v Babicích Ladislav Malý s Antonínem Mityskou, což byl jeden z mladých mužů, s kterými na tzv. odboji spolupracoval. V tom místě právě probíhala schůze MNV. Došlo ke střelbě, při které byli zastřeleni tři funkcionáři a jeden byl raněn. Ladislav Malý byl při zatýkací akci druhý den zastřelen a jeho skupina byla zadržena. Tato vražda byla využita k tomu, aby byl Václav Drbola spolu s dalšími nezákonně odsouzen. Byl obviněn z návodu k vraždě. Byl zařazen do prvního babického procesu, který byl veden se skupinou v čele s Antonínem Mityskou. Již deset dní po vraždách zasedl soud. Dne 14. července 1951 byl vynesena rozsudek nad prvními 14 obviněnými. Polovina z nich byla odsouzena k trestu smrti, mezi nimi byli kněží Václav Drbola a František Pařil. V případě Václava Drboly to bylo pro zločiny velezrady a návodu k vraždě. Jeho odvolání bylo zamítnuto. Byl popraven 3. srpna 1951 oběšením na dvoře jihlavské věznice.¹⁸⁷ Tělo bylo spáleno a urna s popelem byla uložena v krematoriu Ústředního hřbitova v Brně. Rodina si ji mohla vyzvednout až v době pražského jara. Tato urna byla v roce 1984 tajně vložena do rakve při pohřbu Josefa Holackého, Drbolova švagra. Vědělo o tom jen pár lidí. Dodnes je uložena v rodinném hrobě ve Starovičkách.¹⁸⁸

Jan Bula byl z prvního soudního procesu vyloučen a byl postaven do čela druhé skupiny. Soudní proces proti *skupině Jan Bula a spol.* proběhl ve dnech 13.–15. listopadu 1951 v Třebíči. Jan Bula byl odsouzen pro zločin velezrady k trestu smrti. Přiznal se k protistátní činnosti, kdy měl organizovat odbojovou organizaci v Rokytnici a šířit protistátní letáky. Za vinu mu bylo dáváno také, že četl Oběžník a přidal k němu svůj komentář a že aktivně pracoval s mládeží. Největší vinou však bylo jeho spojení s Ladislavem Malým, kterého neudal. Proti rozsudku se odvolal, to ale 9. února 1952 Nejvyšší soud zamítl. Jeho matka žádala o zmírnění trestu. Jednalo se zejména o prezidenta Gottwalda a ministra spravedlnosti. Nebylo to však nic platné. Před popravou byl Bula vězněn v jihlavské věznici. Byl popraven 20. května 1952 v pět hodin ráno. Urna s jeho popelem byla uložena na neznámém místě. Za nejpravděpodobnější místo je považován Ústřední hřbitov v Brně.¹⁸⁹ Na konci šedesátých let, kdy byla politická situace uvolněnější, si rodina nestačila urnu s popelem vyzvednout.¹⁹⁰

¹⁸⁶ Srov. RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Václav Drbola (1912–1951)*, s. 14–15; RŮŽIČKA J., *Život Jana Buly*, s. 69–70; STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 125.

¹⁸⁷ Srov. RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Václav Drbola (1912–1951)*, s. 15–18.

¹⁸⁸ Srov. NAVARA L. – KASÁČEK M., *A přece budu blízko*, s. 177.

¹⁸⁹ Srov. RŮŽIČKA J., *Život Jana Buly*, s. 68–75; STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 201–202.

¹⁹⁰ Srov. Epilog. *Jan Bula* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.janbula.cz/zivotopis>

Od prvního procesu v červenci 1951 do srpna 1958 proběhlo celkem 15 soudních procesů, které měly souvislost s babickým případem. Bylo odsouzeno 100 osob, 11 z nich k trestu smrti. Z odsouzených bylo 57 zemědělců. Z pěti odsouzených duchovních byli tři popraveni. Pro 89 odsouzených do žaláře byl vyměřen celkový trest odnětí svobody v trvání 1375 roků. Ohlas celého případu měl velkou publicitu. K brněnskému biskupovi Karlu Skoupému se dostaly informace jen prostřednictvím zpráv v rozhlase a v tisku, které doplňoval svým komentářem vládní zmocněnec, popř. příslušníci StB. Pod vlivem těchto informací vydal 15. července 1951 oběžník¹⁹¹, ve kterém nad kněžími Pařilem a Drbolou vyslovil trest degradace. On sám měl údajně prohlásit později v internaci na Žernůvce, že když byl v době babických událostí internován ve své rezidenci, neměl svobodný přístup k informacím, byl lživě informován, a proto udělil na kněze Václava Drbolu a Františka Pařila církevní trest.¹⁹² Ten byl posouzen později, 25. června 2001, jako kanonicky neplatný Interdiecézním soudem v Praze.

4.2 Průběh kanonizačního procesu

Šetření v diecézní fázi se až na výjimky provádí v diecézi, kde kandidát oltáře zemřel. Toto řízení má tři části: předběžnou část, důkazní část a závěrečnou část. Bylo tomu tak i u dvojice sledovaných služebníků Božích. Je jasné, že v době komunistické totality nebylo možné zahájit kanonizační proces. Proto mohl být zahájen později, než je právem stanovených 30 let po smrti kandidáta. Iniciativa k zahájení kanonizačního procesu vzešla přímo z Biskupství brněnského.¹⁹³ Po provedení přípravných kroků vyjádřili 8. října 2003 biskupové Čech a Moravy na svém 52. plenárním zasedání jednomyslný souhlas se zahájením řízení. Kongregace udělila 24. ledna 2004 *nihil obstat*, čímž dala najevo, že ze strany Apoštolského stolce nejsou žádné námítky. Samotné řízení bylo zahájeno 25. března 2004 na prvním zasedání. Byli jmenováni členové příslušného církevního soud. Postulátorem kauzy byl nejprve Jan Nekuda. Od roku 2007 byl postulátorem jmenován Karel Orlita. Biskupským delegátem, který plnil funkci vyšetřujícího soudce, se stal Jiří Mikulášek. Zpočátku se celý proces týkal pouze Jana Buly. Po určitém časovém odstupu bylo zahájeno předběžné řízení také u dalších dvou kněží, kteří byli popraveni v souvislosti s babickým případem. Byli to Václav Drbola a František Pařil.¹⁹⁴ U druhého jmenovaného nebyla v předběžném řízení doložena pověst mučednictví. V případě Václava Drboly ano. Stojí za zmínku uvést, že důvodem pro zahájení tohoto šetření u kněze Václava byl fakt, že byly objeveny nové dokumenty osobní

¹⁹¹ Oběžník biskupského ordinariátu v Brně č. j. 2536.

¹⁹² Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 98–99.

¹⁹³ Dále jen BB.

¹⁹⁴ Srov. ORLITA K., *Kanonizační řízení služebníka Božího Jana Buly*, s. 77–84.

povahy.¹⁹⁵ Toto řízení prokázalo autentické rozšíření pověsti mučednictví a také to, že příkladně plnil svoji kněžskou službu. V říjnu 2010 vyjádřila Česká biskupská konference souhlas se zahájením beatifikačního řízení také pro Václava Drbolu. Protože se ukázalo, že okolnosti smrti obou kněží jsou provázané, bylo zažádáno o spojení obou kauz. Dne 14. dubna 2011 k tomu udělila Kongregace *nihil obstat* a ke sloučení došlo 2. září 2011, kdy brněnský biskup Vojtěch Cikrle vydal příslušný dekret.¹⁹⁶ Historická komise, která byla jmenována ještě v předběžném řízení, dokončila svoji práci 6. února 2013. Teologičtí cenzoři se kladně vyjádřili dvakrát – v listopadu 2012 a v lednu 2013. Tím potvrdili, že se ve spisech obou služebníků Božích nenachází nic proti víře a proti mravům. Po započetí důkazní části řízení bylo zahájeno sesbírání listinných důkazů. Poté byly také shromážděny svědecké výpovědi. Celkem bylo vyslechnuto 45 svědků. Z nich 20 vypovídalo o Janu Bulovi a 25 o Václavu Drbolovi. Poslední vypovídající svědek v případě Václava Drboly byl požádán o svědectví *ex officio*¹⁹⁷ až v římské fázi řízení, aby byl ještě lépe dokreslen popis o ctnostném životě tohoto kněze. Ze všech svědků bylo 12 kněží (11 diecézních a jeden řeholní) a 33 laiků. Poté, co byly splněny všechny požadavky a stanovené předpisy k vedení kanonizačního procesu v diecézi, kam patří mj. i prohlídka míst, která jsou spjata s životem a smrtí obou služebníků Božích, byl 30. dubna 2014 vydán *Dekret o prohlášení neexistence veřejného kultu (Declarationem de non cultu)*. Diecézní šetření bylo uzavřeno 19. února 2016. Dne 8. června 2017 bylo získáno *Decretum de validate*, jež vydala Kongregace. Tímto dekretem potvrdila platnost diecézní fáze kanonizačního procesu a existenci pověsti mučednictví obou kněží. Tím bylo umožněno zahájit římskou fázi řízení.¹⁹⁸

Na začátku další fáze celého procesu, v roce 2017, byl jmenován relátor Zdzisław J. Kijas. V této funkci pokračoval od března roku 2020 Szczepan T. Praškiewicz. Postulátorkou kauzy v římské fázi byla Maria Cristina Bresciani a administrátorem byl jmenován Mons. Karel Orlita.¹⁹⁹ Zásadní je pozice postulátora, který se stará o celou kauzu od počátku. V diecézní fázi je jeho úkolem shromažďovat informace o životě kandidáta, které jsou užitečné pro poznání jeho pověsti sva-

¹⁹⁵ Jedním z klíčových nálezů byl spis nalezený v roce 2008, který nesl název „*Historie událostí Spolku katolických tovaryšů v Bučovicích o únorových událostí roku 1948*“. Václav Drbola ho napsal v roce 1950, v době, kdy ještě působil v Bučovicích. Zůstal však nedokončen a byl uschován u jedné členky Orla v Bučovicích. Ta jej schovala do garnýžové trubky, kde byl také o mnoho let později nalezen. Tento spis přinesl nové informace o životě kněze Václava a o jeho postoji ke společenským a politickým změnám, které nastaly po roce 1948. Srov. JANOUŠEK J. – JANOUŠEK L., *Nečekaný objev po 58 letech*, s. 21–23.

¹⁹⁶ Srov. Služebníci Boží. *Kanonizační řízení služebníků Božích Václava Drboly a Jana Buly* [online]. Brno: Biskupství brněnské [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <http://www.kanonizace.biskupstvi.cz/cz/index.php?page=sluzebnici-bozi>

¹⁹⁷ Doslova z *úřední moci* tzn. z vlastního požadavku Kongregace.

¹⁹⁸ Srov. PRAŠKIEWICZ S. T., *Praenotatio relatoris in Positio*, s. V–X.

¹⁹⁹ Srov. *Ibid.*, s. V–X.

tosti nebo mučednictví, a také o tom, jaké je povědomí mezi lidmi o projevech svatosti a také o významu kauzy pro církev. Specifickým úkolem postulátora v římské fázi je, ve spolupráci s relátorem, zpracovat nezbytný dokument, který se nazývá *Positio*, jenž musí být napsáno v jazyce, který akceptuje římské kurie. Tímto jazykem jsou kromě latiny také jazyky světové, a to: italština, angličtina, francouzština, španělština a portugalština.²⁰⁰ *Positio* o mučednictví Jana Buly a Václava Drboly bylo napsáno v italštině. Díky *Positio* mohou teologičtí konzultori, kardinálové a biskupové, kteří jsou členy Kongregace, dosáhnout morální jistoty o tom, že kandidát oltáře zemřel mučednickou smrtí, o jeho heroických ctnostech a také o tom, že skutečně obětoval svůj život.²⁰¹ Tento spis je tedy předán několika komisím, aby jej prostudovaly a vydaly rozhodnutí. Pokud je kladné, může být celá kauza předána Svatému otci ke konečnému rozhodnutí.

Positio bylo dokončeno na počátku roku 2022. Má 433 stran a tvoří ho několik částí. Po *úvodu*, který představuje životopisný profil kněží Jana Buly a Václava Drboly, přibližuje vývoj celé kauzy a zdůrazňuje důležitost svědectví, které vydali oba služebníci Boží pro celou církev a společnost v době, kdy žili, a jeho potřebnost pro dobu nynější. Druhou částí je tzv. *informatio*, které představuje listinné doklady o mučednictví, historický kontext, přibližuje souvislost celé kauzy s prostředím, ve kterém oba kněží žili. Tato část také popisuje materiální mučednictví a formální mučednictví *ex parte persecutorum* a také *ex parte servi Dei*. Díky *informatio* je také možné dozvědět se více informací o tom, jaké pověsti se těší oba služebníci v současnosti. Třetí částí je *summariium testium*, které obsahuje 45 výpovědí svědků. Další dokumenty jsou obsaženy v části *summariium documentorum*, která uvádí 41 dokumentů. Z nich 19 nebylo uveřejněno ve veřejném výtisku, ale bylo zařazeno do *Positio* jako *nově objevené dokumenty*.²⁰² V *závěrečných částech* je představena podrobná zpráva historické komise, která vysvětluje, jak fungoval v Československu komunistický režim, posudek teologických cenzorů a dekret o neexistenci veřejného kultu.²⁰³

²⁰⁰ V apoštolské konstituci *Pastor bonus* se v čl. 16 k tomu uvádí: „Na Římskou kurii se kromě úředního latinského jazyka lze obrátit i ve všech dnes nejvíce rozšířených jazycích.“ (vlastní překlad z italštiny). Které konkrétní světové jazyky jsou Kongregací akceptovány byly uvedeny po konzultaci s administrátorem kauzy Mons. Karlem Orlitou ze dne 30. 3. 2022.

²⁰¹ Srov. JANOUŠEK J., *Rozhovor s postulátorem beatifikačního procesu 1. díl*, s. 5–8.

²⁰² Jedná se o dokumenty z Archivu bezpečnostních složek, z Národního archivu, z Moravského zemského archivu v Brně a další, které byly objeveny v posledních letech.

²⁰³ Srov. PRAŠKIEWICZ S. T., *Praenotatio relatoris in Positio*, s. V–X.

5 Mučednictví u služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly

Z četných archivů, které byly během procesu zkoumány, patří mezi ty nejdůležitější, které svědčí o mučednické smrti obou kněží, zejména tři. Jsou to *Archiv bezpečnostních složek*²⁰⁴, *Národní archiv*²⁰⁵ a *Moravský zemský archiv v Brně* a v něm uložený fond *Státního soudu Brno*.²⁰⁶ Protože bylo nezbytné pracovat s prameny, které obsahují často mnoho nepravdivých skutečností, různých polopravd nebo vyložených lží, bylo během procesu nutné uplatňovat v co nejvyšší míře kritický přístup.²⁰⁷ Uvedené prameny rozhodně nejsou bezcenné. Když se zasadí do správného historického kontextu a je při jejich interpretaci brán v potaz účel, proč byly napsány, mají velkou vypovídací hodnotu. Co bylo tímto účelem? Tím účelem bylo zdiskreditovat ty, kteří byli ideologickými protivníky režimu. K těm patřila především církev.²⁰⁸ Připomeňme, že prvního propagandistického ztvárnění se babický případ dočkal již v roce 1951²⁰⁹ a po celou dobu komunistického režimu byl neustále živen. Celé téma babických vražd se stalo sporným zejména v době pražského jara a potom samozřejmě po sametové revoluci v roce 1989.

5.1 Materiální mučednictví

Jan Bula i Václav Drbola byli v soudním procesu nezákonně odsouzeni. O návrzích trestů od prokuratury rozhodovalo politické vedení KSČ. Státní prokuratura spolupracovala přitom jak s StB, tak také se Státním soudem v Brně. Po dohodě s ním předložila 10. července 1951 stranickým špičkám návrh rozsudků smrti. Z následného jednání bylo stanoveno, že Jan Bula bude souzen v samostatném soudním procesu. V případě Jana Buly a Václava Drboly bylo určeno, že budou odsouzeni k trestu smrti. Celkem bylo schváleno sedm trestů smrti. Mezi nimi i pro Jana

²⁰⁴ Dále jen ABS. Tento archiv obsahuje např. písemnosti komunistické Státní bezpečnosti, zdroje Federálního ministerstva vnitra, vojenské kontrarozvědky, Veřejné bezpečnosti a pohraniční stráže, apod. Srov. Průvodce po fondech a sbírkách. *Archiv bezpečnostních složek* [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.abscr.cz/fondy-a-pomucky/pruvodce-po-fondech-sbirkach/>

²⁰⁵ Dále jen NA.

²⁰⁶ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 16–18.

²⁰⁷ Srov. Služebníci Boží. *Kanonizační řízení služebníků Božích Václava Drboly a Jana Buly* [online]. Brno: Biskupství brněnské [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <http://www.kanonizace.biskupstvi.cz/cz/index.php?page=sluzebnici-bozi>

²⁰⁸ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 190. Podrobněji se o vztahu katolické církve a státu po únoru 1948 vyjadřuje církevní historik P. PhDr. Jindřich Zdeněk Charouz, OPraem. Zaměřuje se přitom na takový společensko-politický kontext, který je klíčový právě pro oba služebníky Boží. Srov. CHAROUZ J. Z., *Katolická církev a stát po únoru 1948*, s. 13–21.

²⁰⁹ Tiskem vyšla kniha *Babice 1951* od Jaroslava Opavského.

Bulu a Václava Drbolu. Kromě toho bylo u odsouzených rozhodnuto o konfiskaci majetku a vystěhování příbuzných. Z dalších pokynů lze uvést ten, aby soudy začaly soudit vesnické boháče z důvodu neplnění předepsané dodávky.²¹⁰

5.1.1 Materiální mučednictví u Jana Buly

Písemné dokumenty, svědectví a také dopisy Jana Buly ukazují, že jeho kněžská činnost a prohlášení, která veřejně pronesl, přispěla k tomu, že byl výrazně nepohodlný komunistickému režimu. Toto lze dokázat především z jeho stanoviska, které zaujal, když měl být přečten Oběžník a pastýřský list Hlas biskupů. Svoji loajálnost biskupovi Karlu Skoupému projevil v té době také tím, že spolu se svým farářem podepsali projev oddanosti diecéznímu biskupovi. Pevný postoj Jana Buly je patrný z jeho komentáře, který připojil k Oběžníku: „*My nechceme zradit ani svůj národ... ale ani Krista. Krista dovedl zradit jen Jidáš, který utekl od věrných přátel Spasitele k nepřátelům a za hrst peněz jim jej vydal. (...) Vy buďte věrni. Nezklamte důvěru své Církve, v níž jste se narodili, aby nemusela jednou nad Vámi plakat matka Církev a nezlořečily Vám Vaše děti. A prostě raději v této svatodušní době Ducha sv. o světlo rozumu a správného poznání v těchto těžkých chvílích.*“²¹¹ Při nedělní bohoslužbě, kdy měl být čtený pastýřský list Hlas biskupů, byly všechny bohoslužby sledovány komunistickými funkcionáři. Dochovalo se toto hlášení z Rokytnice nad Rokytnou: „*Když kaplan tento list četl, bylo velké šuškáání a usrkování mezi lidem. V kostele, jak bylo vidět, tak působil na věřící velmi vážně. Když četl kaplan evangelium, tak mu nebylo rozumět, ale jak četl list, řval jako tygr, že to muselo být slyšet z kostela ven.*“²¹²

Osudové byly pro Jana Bulu události z roku 1951. Stal se obětí tzv. babického procesu. Tato mašinérie vykonstruovaná státní policií v jeho případě začala návštěvou bývalého spolužáka z gymnázia Ladislava Malého. Vše vyústilo v zatčení Jana Buly. Pro celou kauzu jsou důležité dokumenty, které svědčí o průběhu výslechů. Za klíčové svědky lze považovat osoby, které byly s Janem Bulou ve vězení a které dosvědčily tvrdost těchto výslechů. Mons. Josef Valerián k průběhu svého výslechu uvedl: „*V Jihlavě pak začala krutá doba výslechů, zimy, hladu a nespavosti. Vyslyšali mě sedmnáct dní. (...) Po několika týdnech v péči jihlavských estébáků, kde bylo politickým vězňům vedle jiných nezákonných praktik odpírány jídlo a spánek, mě bez vysvětlení převezli do internace v Želivu.*“²¹³ Jeden z těch, kteří byli vyslychá-

²¹⁰ Srov. NA, Fond 02/5 (Politický sekretariát ÚV KSČ), sv. 4, a.j. 45; STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 172; NAVARA L. –KASÁČEK M., *Mlynáři od Babic*, s. 196–198.

²¹¹ BB, neuspořádáno, *Vy všichni jste denně znepokojování ...*, strojopis. Citováno podle: RŮŽIČKA J., *Život Jana Buly*, s. 68.

²¹² MZA, f. Národní fronta – krajský výbor Jihlava, kart. 112, inv. č. 361, fol. 687. Citováno podle: RŮŽIČKA J., *Život Jana Buly*, s. 68.

²¹³ DOLEŽAL M. Josef Valerián: Říkali mi babický vrah... *Katolický týdeník* [online]. 2005 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/perspektivy/josef-valerian-rikali-mi-babicky-vrah.html>

ni ve stejném procesu jako Jan Bula, uvedl, že člověk po výsleších dospěl do takového stavu, že všechno podepsal. Výslechy totiž trvaly nepřetržitě několik dní. Pokud člověk neodpověděl na otázku, musel dělat kliky, stát s nataženými rukama, snášet bití a mít přitom zakryté oči. Mezi výslechy byl vězeň zavřen do temnice, kde nic nebylo, jen beton. V naprosté tmě se nedalo ani chodit, ani se posadit.²¹⁴ Na základě uvedeného si lze učinit představu, jak kruté výslechy musel Jan Bula podstoupit. Dle svědectví Bulovy sestry, jí kněz Jan během návštěvy ve vězení sdělil, že „nemá vpředu jediný zub“.²¹⁵

Výpovědi obžalovaných u soudu byly vynucené předchozím krutým vyšetřováním. Při soudu přednesl žalobu prokurátor Jan Příbyl. Jeho závěrečná řeč je zachycena na 12 stránkách. Jako jedna z mála se dochovala v Národním archivu v tzv. Klosově archivu. Umožňuje vytvořit si představu, v jak vypjaté atmosféře probíhaly procesy padesátých let, kolik nenávisti, lží a polopравd obsahovaly.²¹⁶ Z této závěrečné řeči lze odvodit, jak moc byl režim přesvědčen o vině Jana Buly. Je v ní uvedeno, že jeho činnost od roku 1948 spočívala v organizaci ozbrojených band, v obstarávání zbraní a jejich přechovávání na faře, v podpoře zločinců, v zneužití kazatelské činnosti, která byla namířena proti státu a pracujícímu lidu. Jan Bula byl označen za ideového vůdce skupiny, která se skládala z mladých lidí a s kterou byl připraven uskutečnit ozbrojené povstání. Za čtení Oběžníku a pastýřského listu Hlas biskupů a za komentář, který připojil, byl obviňován z hrubého napadení představitele veřejné správy. Kontakt s Malým byl interpretován jako poskytnutí zázemí a podpora teroristovi. V uvedené řeči byl zmiňován také Václav Drbola, jenž měl být zodpovědný za spolupráci s Malým a byla mu připisována stejná podvratná činnost jako Bulovi. Bulovo trestní oznámení obsahovalo zprávu o pověsti, ve které byl označen za toho, kdo udržuje poměr se ženami a kdo rád pije.²¹⁷ Ovšem dřívější zpráva o pověsti vypracovaná v Jihlavě v roce 1949 říkala něco jiného: „*Je společenské povahy, veselý a dobrosrdečný (...) Vypomáhá v agendě MNV (...) Bula není fanaticky nábožensky založen, jeví spíše sklon k pokrokářství, dbá však toho, aby nevybočil z církevních předpisů. (...) Jeho poměr k režimu je možno nazvat kladným.*“²¹⁸ Jan Bula byl odsouzen podle trestního zákona č. 86/1950 Sb., § 78 ods. 2 písm. a, dále dle odst. 3 písm. d, f k trestu smrti za velezradu. Proti rozsudku se odvolal, ale ten

ŠTAUD V. Nepřiznal jsem se. Nebylo k čemu. *Katolický týdeník* [online]. 2014 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/rozhovory/nepriznal-jsem-se-nebylo-k-cemu.html>

²¹⁴ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 30.

²¹⁵ Srov. NAVARA L. –KASÁČEK M., *Mlynáři od Babic*, s. 102.

²¹⁶ Srov. RÁZEK A., *Úloha kněží v akci „Pavel“*, s. 43.

²¹⁷ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 260–267.

²¹⁸ ABS, f. Krajská správa StB, a. č. V-1645 Brno, spis Trestní oznámení proti Bulovi a spol. Zpráva o pověsti Jana Buly, č. l. 54.

byl uznán za právoplatný. V protokolu byl zřejmě neúmyslně uveden pravý důvod trestu, totiž že důvodem jeho odsouzení bylo, že je knězem, a tedy osobou nepohodlnou vládnoucímu režimu.²¹⁹ Jak již bylo uvedeno, Jan Bula byl popraven 20. května 1952 v Jihlavě. Dochovalo se svědectví Anny Rejlové, hospodyně kněze Františka Pařila. Byla odsouzena ve stejném procesu jako Jan Bula a v době poprav pracovala jako vězeňkyně v kuchyni v jihlavské věznici. V den poprav vstoupila do kuchyně dozorkyně a požádala o silnou kávu. Na dotaz, zda se špatně vyspala, odpověděla: „Musela jsem se na nádvoří dívat na popravu toho krásného mladého kněze. Je mi z toho zle.“²²⁰ V roce 1990 byl Jan Bula soudně rehabilitován.

5.1.2 Materiální mučednictví u Václava Drboly

Drbolovo kněžského působení a některá jeho prohlášení přispěla k tomu, že komunistický režim vůči němu choval averzi. Lze konstatovat, že nezdědil své přesvědčení, nenechal se zkompromitovat, zůstal věrný církvi a svému biskupovi. Přičetl veřejně Oběžník, za jehož přečtení hrozil trest (pokuta nebo zatčení). O tom, zda přečetl také pastýřský list Hlas biskupů neexistuje žádný záznam. Víme, že se podílel na šíření tiskovin, které by státem zakázané. Zda těmito tiskovinami byl právě zmiňovaný pastýřský list se už asi nedozvíme.²²¹ V Bučovicích byl kaplan Drbola „pro své působení ve veřejné sféře pokládán zdejšími komunisty za nepohodlnou osobu a místní akční výbor Národní fronty při „očistě veřejného a politického života“ navrhoval jeho pokárání.“²²²

I v případě Václava Drboly sehrál významnou roli Ladislav Malý. V okruhu lidí, které Václav znal, když působil v Babicích, byli tací, kteří vyvíjeli za války protinacistickou a později protikomunistickou činnost. Za této situace se setkal s Malým. Uvěřil jeho smyšlené historce o tom, že se arcibiskup Beran potřebuje vyzpovídat. Po radě s kněžími z Jaroměřic se s ním přestal stýkat. Krátce na to byl zatčen 17. června 1951. Jeho první výslech je datován až 1. července 1951 (ještě před vraždou v Babicích). Václav Drbola se o vraždách tří funkcionářů MNV v Babicích dozvěděl pravděpodobně až 9. července.²²³

Ve vykonstruovaném procesu byl donucen tvrdým mučením přiznat se k činům, které neudělal. Ve Starovičkách se na počátku devadesátých letech uskutečnil vzpomínkový den, kde také kázal Alois Pekárek. V kázání „vzpomněl, že celá

²¹⁹ Přesně se zde uvádí: „Je však známo, že duchovní zejména na venkově mají značný vliv na věřící obyvatelstvo (...) V lidově demokratickém zřízení má stát v první řadě zájem na tom, aby naše mládež byla vychovávána v novém, pokrokovém a socialistickém duchu, a proto obviněný tímto svým jednáním narušil naše socialistické zřízení v jednom z nejdůležitějších úseků. (...) zneužíval svého kněžského postavení ke svádění mládeže na scestí...“ NA, f. Nejvyšší soud, neuspořádáno, rozsudek Nejvyššího soudu zn. To IV 43/52. Citováno podle: RÁZEK A., *Úloha kněží v akci „Pavel“*, s. 45.

²²⁰ Srov. NAVARA L. – KASÁČEK M., *A přece budu blízko*, s. 175.

²²¹ Srov. JANOUŠEK L., *Václav Drbola: Čas tvrdých zkoušek přichází*, s. 18.

²²² RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Václav Drbola (1912–1951)*, s. 9.

²²³ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 43.

věznice nespala, když byl Václav Drbola mučen u výslechu. Říkal, že mu byly vpichovány špendlíky pod nehty a drcena varlata louskáčkem na ořechy.²²⁴ Václav Drbola byl souzen 12.–14. července 1951 v Jihlavě. Podle vzpomínky Ludvíka Stehlíka staršího, který byl ve stejném procesu odsouzen ke dvaceti letům vězení, si lze udělat představu o atmosféře během soudu: „V sále u okna bylo na dvou stolech sneseno mnoho zbraní, předseda povídá obecenstvu: ‚Podívejte se, co měla tato skupina zbraní.‘ To nebylo možný, to museli vzít zbraně z celé věznice. Prokurátor se ve své řeči rozkřikl: ‚Vy kněžské svině, kdo vám platí!‘ Každý nad tím výrokem ustrnul a připadalo mi jako když člověk upadne mezi lotry.“²²⁵ Československý rozhlas svým posluchačům pravidelně podával zprávy z procesu, které byly doplněny komentářem. Václav Drbola byl odsouzen k trestu smrti na základě obvinění z vlastizrady dle trestního zákona č. 86/1950 Sb., § 78 odst. 2 písm. a, dále dle odst. 3 písm. f; a z návodu k vraždě dle § 7 odst. 1, dále dle § 216 odst. 1. Zatímco mediálně byla věnována velká pozornost soudnímu procesu, nemělo být naopak podle instrukcí nejvyššího vedení KSČ příliš referováno o vykonání rozsudku. V *Československé tiskové kanceláři* se dne 4. srpna 1951 objevila stručná zpráva: „Rozsudek nad odsouzenými byl vykonán.“²²⁶ O tom, že ani umírání popravovaných nebylo milosrdnou smrtí, slyšel hovořit jeden ze svědků, který vypovídal během kanonizačního procesu. Na vojně se dozvěděl o lékaři, který byl u popravy odsouzených v Jihlavě. Tento lékař tvrdil, že kat neuměl popravovat, a proto se popravení ještě dlouho trápili.²²⁷ Václav Drbola byl soudně rehabilitován v roce 1990 pro zločin velezrady. Jeho údajný návod k vraždě byl prošetřen Úřadem dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie České republiky²²⁸ a v roce 1997 bylo jeho stíhání zastaveno. Dočkal se tedy plné rehabilitace.²²⁹

5.2 Formální mučednictví *ex parte victimae*

Přijetí utrpení a smrti na straně mučedníka musí být zakotveno v příkladu Ježíše Krista. U Jana Buly existuje více písemných dokumentů přímo od něj, které svědčí o této zakotvenosti. Nejdůležitější z nich jsou dopisy, které napsal večer před svou smrtí na rozloučenou, a také svědectví kněze, který ho vyzpovídal před smrtí. U Václava Drboly je nejdůležitější písemností spis *Historie událostí Spolku katolických tovaryšů v Bučovicích od únorových událostí roku 1948*. V obou případech jsou samozřejmě důležitá svědectví svědků. Ze všech těchto pramenů vyplý-

²²⁴ Ibid., s. 167.

²²⁵ STEHLÍK L., *Babice a okolí* (vzpomínky), s. 43–45. Citováno podle: STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 184.

²²⁶ Srov. STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 187.

²²⁷ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 164.

²²⁸ Dále jen ÚDV.

²²⁹ Srov. RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Václav Drbola (1912–1951)*, s. 20.

vá, že dostatečně dokládají u obou služebníků Božích svědectví o jejich životě z víry a také o jejich mučednictví.

5.2.1 Formální mučednictví *ex parte victimae* u Jana Buly

Svědectví kněze, který znal služebníka Božího ještě ze semináře, objasňuje, proč zaujal Jan Bula vůči novému režimu tak jasný postoj, který se výrazně projevoval v jeho kázáních: „*Jasně vnímal nebezpečí ze strany vládnoucího komunistického systému, a proto ve svých kázáních mluvil ostře, aby lidem otevřel oči a ti se nenechali svést sliby vzrůstající ideologie a nenávisti mezi společenskými třídami.*“²³⁰ Nikdy však nepodněcoval k násilným akcím. Jak je blíže uvedeno v části týkající se okolností zatčení, bylo pro služebníka Božího osudné setkání s Ladislavem Malým. Postoj Jana Buly k jeho návrhům charakterizoval svědek, který se s ním poznal po návratu z vojny v Orlovně a s kterým se velmi přátelil: „*Vím, že byl zatčen kvůli návštěvám kapitána Malého, který po něm chtěl, aby vyzpovídal arcibiskupa Berana a vícekrát přicházel, ale stále toto oddaloval. Kapitán Malý začal plánovat jakési politické akce a P. Jan Bula řekl, že s tím nechce mít nic společného. Byl odsouzen proto, že byl kněz a že věděl o kapitánu Malém a jeho plánovaných akcích, které se však neuskutečnily. Byl jsem účastníkem rozhovoru s kapitánem Malým, při kterém žádal, abych ho dovedl k Přemylovi (bývalý komunista). To jsme oba s páterem Bulou striktně odmítli. (...) Protože se povídalo, že se připravuje převrat, v roce 1949, v době sjezdu KSČ, poslouchal jsem rozhlas, jestli se něco uskuteční, abychom byli připraveni zabránit rozhněvaným lidem, kdyby chtěli všet komunisty.*“²³¹ Jan Bula byl zmatený z požadavků Ladislava Malého a odmítl udělat něco otevřeně nepřátelského proti němu nebo proti režimu. Svědek, který se blíže seznámil s Janem Bulou v roce 1948 díky tomu, že ho vyučoval latinu před opravnou zkouškou, uvedl: „*Jeho osobní vztah k místním funkcionářům nebyl nepřátelský, ale protože hájil římskokatolické náboženství vyvolalo to jejich nenávist. Na zábavě někdo zpíval posměšnou písničku: ‚Poslyšte lidé zlatí na naší faře straší‘. Zřejmě mu znepríjemňovali život a obtěžovali ho, protože si v té době pořídil psa, černého vlčáka. V den procesu, když jsem jel autobusem do školy, vykřikoval újezdní tajemník Antonín Přemyl: ‚To bude dnes provazů!‘ Lidé zaraženě mlčeli a v autobuse bylo hrobové ticho. (...) V den procesu, cestou do školy jsem se úmyslně zastavil před Sušilovým kinem, kde měl být soud, abych P. Bulu viděl. Když vystoupil z auta a vedli ho do sálu byl jsem od něho asi 20 m, zarazilo mě, že byl úplně šedivý, třebaže předtím žádné šedivé vlasy neměl.*“²³² Postoj služebníka Božího, kterým odmítal násilí a snažil se udržovat přátelské vztahy se všemi, aniž by zradil víru, zůstal stejný i po jeho zatčení. Existují svědectví o tom, jak se snažil poskytovat útěchu ostatním vězňům: „*Mám osobní zážitek z věznice v Jihlavě. V době, kdy mi při výsleších tvrdili, že už jsou všichni kněží popraveni a že já budu další, jsem ve své cele přes okénko slyšel z nádvoří jeho hlas: povzbuzoval spoluvězně,*

²³⁰ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 94.

²³¹ *Ibid.*, s. 105.

²³² *Ibid.*, s. 115.

aby využili chvíle vycházky ke svému zdraví. Že to byl jeho hlas jsem poznal z toho, že někdo ze spoluvězňů mu řekl: „To si myslíš, že jsi zase na kazatelně, abys nám i zde na dvoře kázal?“ Byla to pro mě veliká posila, že jsem se přesvědčil, že žije.“²³³ Z doby věznění se podařilo získat i další svědectví: „Z doby jeho věznění a odsouzení mohu uvést pouze sdělení P. Josefa Havránka, že ve vězení maloval obrázky pro dozorce a dozorkyně, kteří mu slibovali, že jeho žádost o milost bude kladně vyřízena.“²³⁴ A jiný spoluvězeň a jeho dobrý přítel uvedl: „Po svém zatčení jsem byl ve vězení na stejném oddělení s P. Bulou, viděli jsme se při práci, při uklízení chodeb a několikrát jsem slyšel jeho hlas a smích z jiné cely. Domnívám se, že po událostech v Babicích ho přemýšleli jinam, protože jsem potom jeho hlas již neslyšel.“²³⁵ Knězem, který vypovídal Jana Bulu před popravou, byl podle svědectví Mons. Valeriána kněz brněnské diecéze Josef Hinterhölzl († 2013), s kterým se přátelil. V době, kdy byl Jan Bula v alumnátu, tam Josef Hinterhölzl konal službu zpovědníka pro studenty posledního ročníku teologie.²³⁶ Jeho svědectví je velmi cenné, neboť vypovídá o tom, zda uchoval služebník Boží víru až do konce a zda oběť života byl připraven podstoupit až do poslední chvíle. Zpověď se totiž konala v den popravy pod šibenicí. Ačkoliv o obsahu zpovědi nemohl pochopitelně nic říct, obecně o tom hovořil s Josefem Valeriánem, který uvedl: „O obsahu zpovědi sice ani za těchto okolností (týkajících se kanonizačního procesu, pozn. autora) nic říci nesměl, ale několikrát mi opakoval, že navzdory tragice okamžiku to byla nejúžasnější zpověď jeho kněžského života.“²³⁷

Není mnoho textů přímo od Jana Buly, které by se dochovaly. Z těch, které jsou známé, mají velkou vypovídací hodnotu pro formální mučednictví ze strany služebníka Božího dopisy, které napsal před popravou. Je jich celkem šest a byly napsány v jihlavské věznici 19. května 1951. Nyní jsou uloženy na Biskupství brněnském. Adresáti tyto dopisy nikdy nedostali. Vykreslují však přesvědčivý obraz toho, jaké postoje zastával jejich autor těsně před popravou a jak se vyrovnal s tak tíživou situací. Vypovídají o jeho silné víře, kterou uchoval až do konce. Jeho vyrovnanost je dobře patrná z jeho dopisu adresovaného sestře Marii a její rodině ve Vícenicích, ve kterém napsal: „Kéž Vás Bůh sílí a potěší! Věřím v jeho dobrotu i v jeho spravedlnost! Věřte také a pevně. (...) Na všechny Vás jsem mnoho myslel, za všechny se modlil. Bůh Vás opatruj a posiluj. Loučím se s Vámi, všechny Vás v duchu líbám a Vám žehnám!“²³⁸ Podobně silné jsou věty v dopise adresovaném bratru Ladislavovi a jeho rodině v Lipníku nad Bečvou: „Až tento dopis dostanete, bude ten, který takto vzpomíná, dívat se na Vás z jiného světa. (...) Měl jsem mnoho plánů, jak víš, a stačí

²³³ Ibid., s. 94.

²³⁴ Ibid., s. 117.

²³⁵ Ibid., s. 110.

²³⁶ Srov. R. D. Josef Hinterhölzl. *Internetová encyklopedie dějin Brna* [online]. 2021 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=20145

²³⁷ Srov. ŠTAUD V. Nepřiznal jsem se. Nebylo k čemu. *Katolický týdeník* [online]. 2014 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.katydcz/rozhovory/nepriznal-jsem-se-nebylo-k-cemu.html>

²³⁸ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 62.

maličkost a je po všem. Ale nač si nad tím lámat hlavu. Neptej se, proč jsem to musel být právě já. (...) Největší posilou je mi to, že jsem věrně sloužil Bohu až do konce. Člověk Boha nikdy dost nemiluje, a to je jediné, čeho musí litovat. Ty, kterýs prošel koncentračním táborem, víš, jakou silou je víra v Něho.”²³⁹ V dopisech je viditelný odkaz k důvěře v Boha a také víra ve věčný život: „Drahý strýčku a tetičko! Loučím se se všemi známými a příbuznými a zasílám jim svůj poslední pozdrav. Jako ten, kdo odjíždí do dalekých končin, naposled mávám svým šátkem na rozloučenou. (...) Bud’te těšiteli maminky i mých sourozenců. Netušil jsem, že jim způsobím takovou bolest. Útěchou nechť je jim i Vám víra ve šťastné shledání se mnou a s těmi našimi drahými, kteří nás na věčnost předešli.”²⁴⁰ V dopise adresovaném knězi Cyrilu Bojanovskému napsal: „Pán Bůh vyměřil mi krátký život, ale věřím, že nebyl nadarmo. Těší mne dnes, že jsem mu sloužil a že jsem jeho služebníkem zůstal až do konce. Odcházím s ním smířen. Těším se na oddech a na shledání se všemi těmi, kteří mne na věčnost předešli. Můj patron neměl delší život než já, a v jeho osudu se mnou je tolik společného. Mnoho bylo mých plánů, ale všechny byly podmíněny vůlí Boží. (...) Zítřka, až tento dopis dostanete, já už budu mít pomodlen svůj žal, ‚Nyní propouštíš mne, Pane‘ i ‚Požehnaný‘. Děkujte Pánu Bohu za to! Mé myšlenky jsou sice neurovnané, ale vcelku svědčí o mém vyrovnání. Spoléhaje cele na spravedlnost Boží, loučím se s Vámi, a za vše vyslovuji upřímné Pán Bůh zaplat!“²⁴¹ I v dalších dopisech se ukazuje stejný postoj vděčnosti a důvěry v Boží vůli tváří v tvář extrémní oběti.

5.2.2 Formální mučednictví *ex parte victimae* u Václava Drboly

Mezi výpověďmi svědků je možné nalézt také informaci o tom, jaká situace byla v bučovické farnosti v době druhé světové války. Jak o tom svědčí farnice z Bučovic, bylo nutné pronášet každé slovo z kazatelný uvážlivě: „*Za druhé světové války se museli všichni držet zpátky. Kázání musela být velmi obezřetně pronášena, jelikož projev slova nebyl svobodný.*“²⁴² Postoj služebníka Božího k nově nastupujícímu komunistickému režimu byl také opatrný. S osobním nasazením vykonával svoji kněžskou službu, zároveň se snažil nezavdat příčinu k pomluvám. Nezasahoval do politiky a neprojevoval agresi vůči těm, kteří se toho naopak nebáli. Muž, který znal Václava Drbolu od jeho příchodu do Bučovic, k této věci uvedl: „*Pro nás bylo jasné, že to je všechno (obvinění a proces, pozn. autora) vykonstruované. Tak jsme to vnímali od začátku, kdy se o tom začalo mluvit. Nikdy jsem neslyšel, že by nabádal k násilnostem. (...) Doma jsme měli jasno v tom, že to nespáchal.*“²⁴³ Sestra služebníka Božího jej charakterizovala jako toho, kdo vždy tíhl k tomu, aby pomohl s jakýmkoliv úkolem. Byl uzavřený a plachý. Vůči nikomu nechoval nepřátelský postoj, když byl ale zastrašován komunisty, tak zůstal pevný: „*Měl takovou tichou*

²³⁹ Ibid., s. 62.

²⁴⁰ Ibid., s. 205.

²⁴¹ Ibid., s. 205–206.

²⁴² Ibid., s. 142.

²⁴³ Ibid., s. 139–140.

povahu, ale byl moc usměvavý, zvláště při pozdravu. (...) Václav vedl průvod poutníků na pout' a oni ho udali, že nesl křížek. Komunisti však chtěli, aby nesl prapor. Přišli za ním komunisti a řekli mu, aby nesl prapor. Odpověděl jim: „Až naprší a nebude bláto.“²⁴⁴ V době, kdy panovaly obavy z dalších represí ze strany komunistického režimu, bylo i na služebníku Božím vidět určité napětí, jak to popsala farnice z Vícemilic, které patřily k bučovické farnosti: „Když jsme byli v průvodu na kopci, kde stála socha sv. Jana, vzpomínám si, že byl velmi ostražitý a jako by se něčeho bál, měl předtuchu něčeho zlého – bylo to na něm vidět. To bylo v posledních letech před tím, než odešel z naší farnosti.“²⁴⁵ S Václavem Drbolou se její rodina znala dobře. Navštěvoval ji a býval jejich rodinným hostem. O jeho přeložení do Babic se tehdy hovořilo v Bučovicích jako o trestu za to, že zorganizoval v roce 1949 krásnou slavnost při příležitosti 60 let kněžství faráře a děkana Rašky, kam také přijel brněnský biskup Karel Skoupý.²⁴⁶ O postoji Václava Drboly k režimu svědkyně uvedla: „Neřekla bych, že byl zapojen v protikomunistické činnosti. Četla jsem knihu napsanou o Babcích, v níž byly články obsahující výpovědi patera Drboly před soudem. Ze znalosti jeho vyjadřování jsem viděla, že došlo ke zneužití jeho osoby, že se mu vkládala do úst vyjádření, která ani nemohl říct. Myslím si, že nebyl schopen zapojení se do této činnosti. Bál se zloby a nenávisti komunistů.“²⁴⁷

Velmi důležitým svědectvím o postojích Václava Drboly je jeho spis z roku 1950 *Historie událostí Spolku katolických tovaryšů v Bučovicích od únorových událostí roku 1948*, který byl náhodně nalezen v roce 2008.²⁴⁸ Na 31 stránkách popsal, jak po únoru 1948 bojoval za zachování bučovického spolku. Díky tomuto spisu vyšly najevo nové informace o životě tohoto kněze a o jeho postojích ke změnám způsobeným komunistickým převratem. Kromě historických a popisných informací podává svědectví o tom, že si byl jasně vědom obtíží té doby, bojoval s omezeními činnosti církve, a přesto zůstal pevný a vytrvalý ve věrném vykonávání své služby. Na základě obsahu tohoto spisu lze konstatovat, že se jedná o dopis napsaný pro budoucnost a určený těm, kteří budou žít opět ve svobodné společnosti. Je v něm zaznamenáno, že psát ho začal večer 14. února 1950 a v psaní pokračoval následující dva večery. Dopis však neobsahuje závěr, takže nebyl dokončen. Podle historika Jana Růžičky to může souviset s Drbolovým přeložením do Babic, ke kterému v té době došlo. Pravděpodobně již neměl čas na dopsání.²⁴⁹ Spis začíná slovy: „Zasedám po zralé úvaze dne 14. 2. 1950 ve své kaplance večer o 9. hodině u stolu ve svátek sv. Valentina, abych budoucím zachoval běh událostí počínaje únorovým převratem roku 1948. Ve vztahu ke spolkovému domu – únor 1948 stává

²⁴⁴ Ibid., s. 54.

²⁴⁵ Ibid., s. 157.

²⁴⁶ Srov. Ibid., s. 158.

²⁴⁷ Ibid., s. 158.

²⁴⁸ O nalezení spisu je pojednáno v části věnované průběhu kanonizačního procesu s Janem Bulou a Václavem Drbolou.

²⁴⁹ Srov. JANOŠEK J., *Nečekaný objev po 58 letech – 2. díl*, s. 23–24.

se mezníkem v historii pro mnohé organizace – i spolkový dům v Bučovicích má být později krutě zasažen. Správa věcí dostává se tímto únorovým pučem do rukou jedné politické strany – komunistů.“ Dále popsal průběh převratu: *„Tito po dávno učiněné přípravě berou úplnou moc věcí státních do svých rukou. Jsou okamžitě zřizovány nové národní výbory složené povětšinou z příslušníků KSČ. Vedle těchto nových národních výborů jsou okamžitě při nich ustanovovány akční výbory, které převzaly na sebe exekutivu veškerých událostí.“* Akční výbory byly tehdy sestavovány v obcích, školách, úřadech a na dalších místech. Měly uskutečňovat tzv. „očistu veřejného života“ a „potlačování reakce“. Svým rozhodnutím zbavovaly zaměstnání a funkce ty, kteří byli politickými odpůrci KSČ. Ve spisu je také uvedeno, jaká byla reakce na složení akčního výboru spolku katolických tovaryšů. Jasně ukázal, že činnost, kterou spolek pod jeho vedením vykonával, nebyla po vůli komunistickým funkcionářům: *„Tak ten náš milý spolek sestavuje první složení svého akčního výboru začátkem března 1948 a jeho složení zasílá ke schválení akčnímu výboru národní fronty v Bučovicích a tento akční výbor přepisem nám oznamuje ze dne 9/3 1948, že náš akční výbor je akce neschopný a prý musí být složen z osob pouze pokrokových a demokratických. Jsme upozorněni zároveň, že náš spolek není náboženský, neboť jsme prý kompromitováni politickou protidemokratickou činností – Hle první úder ze strany nepřátel. Jaká to záludnost, lež, hanba pro ně; jak krásné, nepolitické, vysloveně náboženské má stanoviny tento spolek. (...) Události nabývají prudkého spádu. V hrozném chaosu událostí počínám dělat tyto věci: Víím, že málo kdo z členstva zná organizaci těchto katolických spolků. Co s nimi bude? Doba pro ně [je] hrozně nejistá – nebezpečná. O co se opřít?“* A pokračoval tím, že popsal, jak všemožně se snažil o záchranu spolku. Přitom uvedl, že to pro něj nebylo snadné: *„Jak veliké síly mi bylo třeba, abych se jim postavil, nemaje v ruce žádného pevného bodu. (...) Čtenáři vidíš, kolik to úsilí vyvíjím a že nic nezanedbávám, činím vše možné, hledám každé stébélko, abych mohl naší věci prospět. (...) Jak těžký to boj. A k tomu stále jdeme dopředu.“* Orelská jednota v Bučovicích byla zrušena dříve než spolek katolických tovaryšů. K tomu napsal, že jen Bůh ví, jak dlouho to bude trvat: *„Tak umřela jedna naše místní organizace spolu s lidovou stranou. Snad jen na určitou dobu či léta? Bůh sám ví.“* Tovaryšský spolek připravoval divadelní hru Mlynářovic Maruška. Uvedení hry však bylo na poslední chvíli zakázáno. Služebník Boží se k tomu vyjádřil následovně: *„Bylo mi do breku, když jsem viděl ty dětské tvářičky, jak po nich kanuly z očí slzy, když jsem jim oznámil, že nemůžeme vystoupit.“* A dodal, že plakali i starší lidé. V části, ve které uvedl, že spolek byl definitivně zrušen, vyjevil, jak to pro něj bylo těžké, přesto neztrácel svoji houževnatost: *„Jak se to vše najednou hrne. Hrůza. Je mi ze všeho na nic. Tak se vše rozpadává. Ale zatínám zuby a pěstě a nedám se ještě.“*²⁵⁰ Ale osud spolku byl zpečetěn, o čemž se následně rozepsal.

Do Babic nastoupil po faráři Arnoštu Poláčkovi, který byl v tu dobu vyšetřován: *„On o tom (o politice a svému postoji ke komunistické ideologii, pozn. autora) asi nikdy nemluvil. Když tady působil, tak probíhal proces s knězem Poláčkem, takže*

²⁵⁰ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 279–290.

*tehdy si nemohl dovolit s cizími lidmi mluvit o svých názorech.*²⁵¹ Tak tuto záležitost vnímal syn tehdejšího kostelníka v Babicích. Určitou změnu postoje služebníka Božího po jeho příchodu do Babic zmínil kněz, který tam byl po roce 1989 administrátorem: „*Pamětníci na P. Drbolu vzpomínají s úctou. Myslím si, že v Bučovicích byl P. Drbola vnímán jako akční kněz. Zato do Babic přišel po P. Poláčkovi, chápal, že je zde horká půda a snažil se působit opatrně. Byl uzavřený, držel se zpátky. Uvědomoval si závažnost doby. S farníky měl dobré vztahy. Svou radost a ‚akčnost‘ omezil s ohledem na místní situaci. Farníci naprosto vylučují, že by se P. Drbola podílel na akci v Babicích. Je to v rozporu s jeho povahou, opatrností a prozíravostí v mezilidských vztazích.*“²⁵² Z Drbolových dopisů adresovaných Josefu Kovaříkovi, který byl ředitelem kůru a varhaníkem v Bučovicích, vyplývá, že se stále zajímal o dění v bučovické farnosti. Zároveň je možné nahlédnout do jeho nabitého každodenního života v Babicích. Je z nich zřejmé, že se obětavě staral a duchovně pečoval o farníky.²⁵³

O průběhu jeho věznění nemáme mnoho zpráv. Jedna svědkyně uvedla: „*Jen z doslechu mám, že mu snad svírali ruce do nějakého svěráku. Ale to je skutečně jen z doslechu.*“²⁵⁴ Svědek, jehož otec a bratr byli odsouzeni v prvním babickém procesu, uvedl na otázku ohledně výsledků a věznění: „*Z doslechu jsem se dozvěděl, že věznění bylo kruté. (...) Zúčastnil jsem se soudního procesu mého otce a bratra v Jihlavě. Jan Bula byl souzen později. Dozvěděl jsem se od jednoho vězně z Jihlavy, že když byl můj bratr popraven, velmi se tomu bránil. Zato všichni ostatní, kteří byli tehdy popraveni, včetně Václava Drboly, přijali smrt klidně.*“²⁵⁵ Zatímco Janu Bulovi bylo umožněno napsat dopisy na rozloučenou, Václav Drbola to štěstí neměl. O tom, zda a kým byl služebník Boží před smrtí vyzpovíván, nemáme spolehlivé důkazy. Jeden kněz uvedl: „*Už si nevzpomínám, kde a kdy jsem se doslechl, že P. Václav Drbola byl před popravou zaopatřen P. Karlem Trundou.*“²⁵⁶ Karel Trunda († 1986), byl v té době duchovním správcem farnosti Nové Veselí a podle svědectví dalšího kněze je pravda, že v době kolem popravy služebníka Božího byl zaopatřovat v jihlavské věznicí.²⁵⁷ Nic bližšího však k tomu nemohl uvést.

5.3 Formální mučednictví *ex parte persecutoris*

Církevní historik Jindřich Zdeněk Charouz připomněl, že „*pro komunistickou stranu a stát byla důležitá myšlenka jednotného postoje a postupu všech složek oby-*

²⁵¹ Ibid., s. 173.

²⁵² Ibid., s. 178.

²⁵³ Srov. Ibid., s. 409.

²⁵⁴ Ibid., s. 159.

²⁵⁵ Ibid., s. 128–129.

²⁵⁶ Ibid., s. 183.

²⁵⁷ Srov. Ibid., s. 184.

vatelstva.“²⁵⁸ Z této myšlenky potom vycházelo úsilí režimu, aby se církev a věřící stali nástrojem pro dosažení cílů a přání komunistické strany. „Šlo o integraci církve do ateistického státního aparátu, řízeného komunistickou stranou přes Národní frontu.“²⁵⁹ To důležité je, že „nejhlubším základem těchto snah nebyly důvody politické nebo ekonomické, ale že šlo o zásadní ideový a ideologický střet.“²⁶⁰ Výhradním rozhodujícím činitelem ve společnosti měla být komunistická strana. Ve sféře svého vlivu si činila nároky na celého člověka a nesnesla „nikoho a nic samostatného či podřízeného někomu jinému.“²⁶¹ Zde se rodila nenávist k víře, kvůli které byly ve 40. a 50. letech 20. století stovky kněží a příslušníků mužských a ženských klášterů internovány. Nemálo jich také bylo pro svoji víru zabito. Ze strany komunistů byly přítomné tvrdé represe. Vývoj vztahů mezi církví a státem této doby umožňuje vidět, jak *odium fidei* vedla ke stupňování útlaku a hledání nových cest pro likvidaci církve a jak se jednotliví kněží stávali oběťmi tohoto plánu.

Zlom v jednáních mezi církví a státem nastal ve chvíli, kdy fakt, že stát v těchto jednáních uplatňuje přetvářku, dosáhl míry, jež byla pro církev neakceptovatelná. Tímto momentem bylo jednání biskupské konference v Dolním Smokovci ve Vysokých Tatrách, které proběhlo ve dnech 22.–23. března 1949 za předsednictví pražského arcibiskupa Josefa Berana. Měly na ní být projednány čtyři požadavky vlády vůči církvi: vyhlášení loajality církve vůči vládě; zrušení suspensí kněží, kteří spolupracovali s komunistickým režimem; zastavení diskriminace kněží, kteří spolupracovali s vládou; suspenze kněží, kteří byli odsouzeni za protistátní činnost. Během zasedání však bylo náhodně odhaleno nainstalované odposlouchávací zařízení. Arcibiskup poté jednání ukončil a tímto incidentem skončilo vyjednávání mezi církví a státem.²⁶² Adolf Rázek, vyšetřovatel ÚDV, uvedl, že touto novou situací, kdy jednání nepostupovala podle představ nového režimu, se Ústřední výbor Komunistické strany Československa²⁶³ zabýval 25. dubna 1949 a stanovil si tento likvidační program: „získat kontrolu nad činností církve, vytvořit národní církev nezávislou na Římu a zřídit laickou organizaci uvnitř církve, řízenou KSČ.“²⁶⁴ To stanovil i předseda KSČ a Národní fronty Klement Gottwald, když prohlásil na schůzi ÚV KSČ 9. června 1949 program strany následovně: „Pryč od Říma a směrem k národní

²⁵⁸ CHAROUZ J. Z., *Katolická církev a stát po únoru 1948*, s. 15.

²⁵⁹ *Ibid.*, s. 15.

²⁶⁰ *Ibid.*, s. 15.

²⁶¹ *Ibid.*, s. 15.

²⁶² Srov. Dopis ministra Čepičky prezidentu Gottwaldovi o jednání v Novém Smokovci. Státní ústřední archiv (dále jen SÚA), f 100/24, sv. 48, a.j. 866. Citováno podle: RÁZEK A., *StB + justice: nástroje třídního boje v akci Babice*, s. 12.

²⁶³ Dále jen ÚV KSČ.

²⁶⁴ Zápis ze schůze ÚV KSČ ze dne 25. 4. 1949, SÚA, f. 02/1, sv. 10, a.j. 174. Citováno podle: RÁZEK A., *StB + justice: nástroje třídního boje v akci Babice*, s. 12.

církví... je nutné církev neutralizovat a dostat ji do svých rukou...“²⁶⁵ Na zmíněném jednání z 25. dubna 1949 upozornil soudruhy Antonín Zápotocký, že je nutno zvážít, „jestli je už čas, abychom protiklerikální boj vyvolali a svedli.“ Pokud ano, „tak je třeba vystoupit v roli ochránců zájmů věřících. Proti tomu by se církev nemohla bránit.“²⁶⁶ Na schůzi 27. června 1949 rozhodlo předsednictvo ÚV KSČ o změně dosavadní taktiky²⁶⁷ v boji proti církvi: „Musíme izolovat církevní hierarchii a zasadit církvi poslední zdrcující ránu.“²⁶⁸ Izolace hierarchie mělo být dosaženo prostřednictvím monstrprocesů. Doposud probíhala trestní stíhání jen proti jednotlivým kněžím. Z monstrprocesů předcházejících babickým procesům lze zmínit ten, který souvisel s tzv. číhošťským zázrakem; proces vedený proti skupině *Machalka a spol.* (31. března–5. dubna 1950), který byl zaměřen na řádové představené mužských klášterů. Následně byla provedena *akce K* (13.–14. dubna a 27.–28. dubna 1950), která byla zaměřená na uzavření mužských klášterů a internaci řeholníků. *Akce P* se soustředila na řeckokatolickou církev (26. května 1950 bylo uznáno včlenění řeckokatolické církve do pravoslavné). Proces proti skupině *Zela a spol.* probíhal v Praze (27. listopadu–2. prosince 1950) a proces proti skupině *Vojtaššák a spol.*, který probíhal v Bratislavě (10.–15. ledna 1951).

Dosavadní postup státu však stále katolickou církev nezlikvidoval. Bylo nutné větším bezprávím vyvinout větší tlak. Jako vhodný prostředek se jevilo exemplární potrestání kněží. Církev má totiž jistou hierarchii a kněží jsou vysluhovateli svátostí. Proto se StB snažila připojit některé kněze k odbojovým skupinám, které v té době vznikaly a které byly často řízeny samotnou StB. Tímto způsobem měla být kněžím prokázána nejen protistátní činnost, ale měli být také kriminalizováni.²⁶⁹ Ostatně tento záměr režimu s kněžstvem dokládají slova vyšetřovatele, který vyslyšel Jana Podveského, který byl zatčen také v souvislosti s babickým případem: „Podveský, nemyslete si, my z vás nebudeme dělat mučedníky, ale my z vás budeme dělat zločince!“²⁷⁰

5.3.1 Formální mučednictví *ex parte persecutoris* u Jana Buly

Postoj režimu vůči Janu Bulovi se vyznačoval averzí, která vyústila v jeho zatčení a popravení. *Odium fidei* se projevovala také jeho kontrolováním a sledováním za tím účelem, aby se našla příležitost k jeho obvinění. Svědkové během kano-

²⁶⁵ Zápis ÚV KSČ ze dne 9. 6. 1949, SÚA, f. 100/24, sv. 23, a.j. 663. Citováno podle: RÁZEK A., *StB + justice: nástroje třídního boje v akci Babice*, s. 12.

²⁶⁶ Zápis ze schůze ÚV KSČ ze dne 25. 4. 1949, SÚA, f. 02/1, sv. 10, a.j. 174. Citováno podle: RÁZEK A., *StB + justice: nástroje třídního boje v akci Babice*, s. 13.

²⁶⁷ Jednou z neúspěšných prvotních snah bylo zřízení tzv. Katolické akce, která měla rozložit církev zevnitř.

²⁶⁸ Zápis ze schůze předsednictva ÚV KSČ, SÚA, f. 02/1, sv. 12, a.j. 181. Citováno podle: RÁZEK A., *StB + justice: nástroje třídního boje v akci Babice*, s. 14.

²⁶⁹ Srov. RÁZEK A., *StB + justice: nástroje třídního boje v akci Babice*, s. 17.

²⁷⁰ DUNDA M., *Doba, která z lidí dělala bestie, ale i světce*, s. 7.

nizačního procesu dosvědčovali rozpor mezi tím, jaký obraz Jana Buly vykresloval komunistický režim a jak ho znali z vlastní zkušenosti: „Byl velmi oblíbený u farníků a k mládeži přátelský. Vnímal jsem u něho velkou zbožnost. (...) I přesto, že byl mladý, měl autoritu u lidí, byl velmi oblíbený, byl osobností a tím vadil nepřátelům církve.“²⁷¹ Kvůli své dobré povaze byl Jan Bula velmi oblíben u lidí. I to byl důvod, proč vadil komunistům. Neangažoval se ve skupinách, které se stavěly proti státní moci. Přesto bojoval svojí kněžskou službou a můžeme oprávněně tvrdit, že jeho největšími zbraněmi byla modlitba a kázání.²⁷² Svědkyně z Rokytnice nad Rokytnou, která se blíže poznala se služebníkem Božím jako cvičitelka v Orlu, uvedla: „Myslím si, že P. Bula žádnou odbojovou skupinu neměl, dva komunisté lezli přes sklep do fary a špehovali ho. I hospodyně z fary říkala, že u něho nikdy žádnou zbraň neviděla, to dosvědčovala na SNB. (...) Pracovala jsem v barvírně, kde měli policisté ubytovnu. Jeden z nich – pan Černý – tenkrát řekl, že nebýt kněz, tak na něho nic nemají, ale že je kněz, tak to takto dopadlo. Ještě si vzpomínám, že dva z ubytovaných policistů mi také sdělili, že když P. Bulovi vytýkali, jak se to srovnává, že jako kněz měl na faře pistole, že rezolutně odmítl, že by nějaké zbraně na faře měl. V den odsouzení byli policisté zamklí a jeden z nich mi naznačil, že P. Bula dostal provaz.“²⁷³ Podobně se vyjádřil i svědek, který poznal služebníka Božího ve Starči a jehož otec se s Janem Bulou přátelil: „Bylo zde pár lidí, kteří byli v komunistické straně a vadilo jim, že P. Bula byl v dobré shodě se všemi občany a vedl mládež ke křesťanství.“ Na otázku, proč komunistům vadil, odpověděl: „Protože byl kněz a překážel jim, bylo to všechno vykonstruované.“²⁷⁴ Příbuzná služebníka Božího mohla blíže vidět, jakým způsobem byl ze strany režimu vyvíjen nátlak: „Když jsem byla ještě v Rokytnici, pořád tam jezdila černá auta a hledali zbraně, odtahovali oltáře v kostele a hledali zbraně.“ Jako důvod jeho zatčení uvedla: „Byl dobrým pastýřem. Malého nastrčili, komunisté chtěli zlomit víru lidí, aby šli za nimi. Když zavřeli Jana, tak celý kostel plakal, jenom varhany hrály a kněz sloužil mši. Celý kostel plakal, škytal. Sebrali ho ve škole, když učil náboženství, před dětmi ho sebrali.“²⁷⁵ Je zajímavé všimnout si také rozporu mezi policejním protokolem, který byl sepsán při zatčení 30. dubna 1951, a zápisem v aktech předání k soudu ze 13. října 1951. V prvním dokumentu se píše, že nebyly nalezeny při prohlídce fary žádné zbraně a ani nic podezřelého. Ve druhém dokumentu stojí obvinění z podvrtného a násilného jednání a z použití zbraní.²⁷⁶ Kněz, který byl zatčen a vězněn také kvůli babickému případu, uvedl, že považoval oba služebníky Boží za mučedníky víry. Příčinu jejich věznění a mučení spatřoval v tom, že byli kněží. Protože si sám prošel kriminálem a věděl, jak komunisté s takovými lidmi jednali, potvrdil, že bez víry by nemohli Jan Bula a Václav Drbola

²⁷¹ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 117–118.

²⁷² Srov. *Ibid.*, s. 33.

²⁷³ *Ibid.*, s. 120–121.

²⁷⁴ *Ibid.*, s. 122.

²⁷⁵ *Ibid.*, s. 124.

²⁷⁶ Srov. *Ibid.*, s. 34.

zvládnout nic z toho, co je potkalo.²⁷⁷ Velmi zajímavé je svědectví tehdejšího advokáta, který se znal osobně s Janem Bulou. Pracoval v Jihlavě a mohl nahlédnout do zákulisí soudního aparátu: „Byl jsem v té době zaměstnán u soudu v Jihlavě jako právník-praktikant a dobře jsem znal soudce, kteří ho soudili (prokurátor Eichler, předseda senátu Dr. Kepák). Protože jsem věděl, jací jsou to kariéristé, bezohlední lidé, už proto jsem nevěřil obvinění P. Buly. Eichler byl později mým nadřízeným ve Zlíně a často se opíjel. Byl jsem svědkem procesu, kde tři lidé živnostníci získali trest smrti, ačkoliv při výsleších nebylo nic prokázáno. Jednoho z nich jsem vyslyšel. Nikdy se těmto soudcům a prokurátorům nic nestalo. (tj. nikdy nebyli potrestáni, pozn. autora)“²⁷⁸

Již podle zprávy z vyšetřovacího oddělení jsou jasné důvody jeho zatčení: „Již to, že jest mladým knězem vysvěceným až po revoluci 1945, jest pro nás dostačujícím důkazem, že se v něm skrývá zarytý odpůrce lid. dem. zřízení. V daném případě, je-li nějaké podezření na jmenovaného z protistátních činů, využijme této příležitosti a zbavme jednoho parazita vlivu na dělnickou třídu, která jej musí živiti. Z praktické zkušenosti je jasné, že at' je to reakční nebo pokrokový kněz, všichni jsou nakonec špioni Vatikánu, kteří skrytě nebo veřejně pracují proti socialismu vůbec.“²⁷⁹ Jan Bula by souzen jako hlava další protistátní skupiny 13.–15. listopadu 1951. Během procesu byl kladen důraz na roli Jana Buly. V rozsudku mu bylo mj. dáváno za vinu: „... zneužil důvěry, jíž jako duchovní požíval mezi věřícími, ke zločinné činnosti a náboženského přesvědčování farníků zneužíval k podpoře banditů a vrahů.“²⁸⁰ Propaganda provázela dny, kdy probíhalo soudní líčení. Dne 17. listopadu 1951 vydaly krajské noviny *Jiskra* článek s názvem: *Ne Bohu, ale Vatikánu sloužil zrádný kněz Bula*. Autor Stanislav Ousobský v něm napsal, že Jan Bula byl „poslušný sluha Vatikánu a přímý pomahač agenta amerických imperialistů, (...) proradný kněz, vlk v rouše beránčím, pomahač vrahů, radící se svým ražením mezi vesnické boháče, jehož cílem bylo navrátit kapitalistický řád do naší vlasti. (...) živěn chorobnou nenávisť, založil ilegální protistátní organizaci, rozšiřoval protistátní letáky, terorizoval pracující, obstarával zbraně, aby se na jeho popud mohl uskutečnit krvavý puč, pořádal na faře protistátní schůzky, na nichž se hrály karty, pilo, nadávalo. Nevadilo mu, že v jeho faře stály vedle kříže zbraně, pistole, samopaly, na nichž lpěla krev lidu.“²⁸¹

5.3.2 Formální mučednictví *ex parte persecutoris* u Václava Drboly

Z výpovědí svědků, kteří znali kněze Václava Drbolu, je možné udělat si představu o tom, jak byl nepohodlný režimu. Žákyně služebníka Božího z Bučovic řekla:

²⁷⁷ Srov. *Ibid.*, s. 34.

²⁷⁸ *Ibid.*, s. 119.

²⁷⁹ BB, DCS, neuspořádáno, vyjádření pro vyšetřovací skupinu, č. j. A-8521/50510-59 ze dne 30. 4. 1951. Citováno podle: RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Jan Bula (1920–1952)*, s. 17.

²⁸⁰ MZA, fond C 145 Státní soud Brno, rozsudek, sp. Zn. 2 Ts II 71/51. Citováno podle: STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 204.

²⁸¹ BB, neuspořádáno, článek *Ne Bohu, ale Vatikánu sloužil zrádný kněz Bula*, *Jiskra* 17. 11. 1951.

„Myslím si, že komunistům se nelíbil žádný kněz. Vím, že pokud se někdo nelíbil pracovníkům sekretariátu, tak se mezi sebou domluvili a zlikvidovali ho – dali ho zavřít. (...) Naše sousedka měla rádio a říkala, stejně jako většina lidí, že to muselo být vykonstruované. Určitě mě napadlo, že tento kněz by se nemohl na násilnostech podílet.“²⁸² Jak vnímala tehdejší proces, popsala následovně: „Určitě to bylo i proti církvi, protože chtěli, aby lidé nechodili do kostela a nevěřili.“²⁸³ O zjevném rozporu mezi tím, jak znala tohoto kněze a co o něm bylo řečeno během vyšetřování a soudu, se vyjádřila takto: „Soudním obviněním tady nikdo nevěřil. Když jsme se to dozvěděli, říkali jsme, že to není možné. Že by tady v Bučovicích někoho nabádal, to nevím. Myslím si, že toho nebyl schopen.“²⁸⁴ Podobné vyjádření nalezneme i jinde: „Doplatil na to, že byl správným knězem. Mám dojem, že většinou si tehdy ‚posvítíli‘ na ty, kteří byli oblíbení pro své správné postoje; krásná kázání měl, politiku do toho nepletl. (...) Proces byl samozřejmě veden proti Václavu Drbolovi, ale také proti církvi.“²⁸⁵ Jeden ze synovců služebníka Božího zmínil, že to byla také vzdělanost kněží, pro kterou byli režimu nepohodlní: „To byla doba, kdy vzdělaní lidé, konkrétně kněží, měli dost velký vliv na správné myšlení lidí a tito lidé byli svým způsobem nepohodlní. Myslím si, že strýc nikoho nenabádal, aby nechodil do družstva. Myslím si, že strýc měl tu smůlu, že byl zrovna v Babicích, kam padla volba celého dění.“²⁸⁶ Názor na to, proč komunistický režim v té době pronásledoval tohoto kněze, uvedl svědek, který se s knězem Václavem znal z Kojátek, kde služebník Boží vyučoval náboženství: „On byl výlučně pro činnost kněžskou. Možná získával přízeň u mládeže, a proto se stával komunistům nebezpečným. To je takové mé vysvětlení k tomu, co proti němu mohli komunisté mít.“²⁸⁷ Režim postupoval velmi represivně a neponechával prostor pro jiné ideály než pro ty jeho vlastní. Mínění lidí o služebníku Božím režim kontroloval nejen v bezprostřední době po popravě, ale také mnohem později. Kněz, který nastoupil později do farnosti Babice zmínil, že byl dotazován komunisty na svůj názor na svého předchůdce: „Když jsem byl volán v 80. letech 20. století na StB, tak se mě ptali: ‚Co si myslíte o tom zločinném knězi?‘ Byl jím myšlen P. Drbola. Já jsem odpověděl: ‚Já si ho vážím.‘ Komunisté se báli vzpomínky na něj a slov o něm. Já jsem jim chtěl ukázat, že on pro mě nebyl zločinec. Komunisté udržovali pomyslný kult zastřelených obětí babické vraždy. To měly připomínat i vzpomínkové akce, které tam pořádali. (...) Po celou dobu svého působení v Babicích jsem vnímal dohled, který nad Babicemi StB měla. Zažil jsem několik provokací z jejich strany. Vím, že tam měli mnoho dobrovolných spolupracovníků, kteří monitorovali náboženský život v Babicích. Vnímal jsem ze strany režimu, že se tam snaží vytvořit a udržovat jakési novodobé kultovní místo mučedníků komunismu. Když jsem po deseti letech opět při-

²⁸² CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 143.

²⁸³ *Ibid.*, s. 143.

²⁸⁴ *Ibid.*, s. 143.

²⁸⁵ *Ibid.*, s. 159.

²⁸⁶ *Ibid.*, s. 163–164.

²⁸⁷ *Ibid.*, s. 171.

šel do Babic (...), tak jsem měl možnost poznat úbytek návštěvníků bohoslužeb. Když jsem o tom mluvil s kapitulním vikářem, tak jsme se shodli na tom, že je to vlastně výsledek cílevědomého proticírkevního působení ze strany režimu.“²⁸⁸

V archivu Českého rozhlasu je k dispozici asi 160 minut záznamu, na kterém je zachycen soudní proces z července 1951. Dokládá jak atmosféru té doby, tak také snahu režimu zmanipulovat lidi. Záznam je totiž komentovaný a je v něm slyšet snahu ovlivnit posluchače jasným směrem – proti vesnickým boháčům, proti církvi a proti západní emigraci.²⁸⁹ Historik Michal Stehlík uvedl, že „celý záznam má i své opravdu tragické momenty, např. když hovoří dvacetiletý Drahoš Němec mladistvým ustrašeným hlasem, přičemž posluchačům je představen jako hrozivý terorista. Naopak jistá pevnost Václava Drboly či Antonína Plichty je zřejmá i ze záznamu desítky let vzdáleného.“²⁹⁰ Dobová propaganda využila v maximální míře všechny dostupné prostředky, ať už to byly petice nespokojených občanů, regionální tisk, celostátní tisk, schůze, přednášky, výstavy či rozhlasové vysílání. V Rudém právu vyšly články jako např. *Babický farář Drbola, Pomahači vrahů, Zrádný farář Pařil, Svědectví o Babicích* nebo *Vatikán žehná babickým vrahům*. Celému procesu se tyto noviny věnovaly nejintenzivněji ve dnech 13.–29. července 1951. Zahrnovaly tedy dny během procesu a po něm.²⁹¹ V novinovém článku z 18. července 1951 byl vylíčen Václav Drbola jako jeden z hlavních viníků vražd: „Tu, ukryt za sedmi zámky, takže nikdo netušil, jak žije, bydlel zavilý nepřítel obce, spoluvrah vlastních farníků, člen dopadené a odsouzené bandy, reakční farář Václav Drbola. (...) Nebyl farář Drbola vždycky, všude a s každým tak málomluvný a netečný. Dovedl zahořet, ba zaplanout ve společnosti ničemných lotrů, uměl se ne usmívat, ale d'ábelsky smát, když se jej teroristé ptali, koho by si přál ‚oddělat‘, on jim pohotově a bez rozpaků poradil členy MNV, soudruhy Kuchtíka, Netoličku, Roupce a Bláhu.“²⁹² Článek ze dne 19. července 1951 s názvem *Vatikán žehná babickým vrahům* zněl: „To že byli kněží? Takoví darebáci!‘ řekla nám sedmdesátiletá stařenka o dvou reakčních kněžích, kteří se zúčastnili babické vraždy, a dodala: ‚Nezasloužili si jiný trest.‘ A ty, soudruhu, jsi připomenul, že stejně jako k ‚číhošťskému zázraku‘ a k zločinům řádových kněží, kteří skrývali benderovské bandity a vrahy a dělali špiony nepřátelům naší republiky, i sem do Babic, že sahají prsty Vatikánu, té nejnestvůrnější agentury amerických palíčů války.“²⁹³

²⁸⁸ Ibid., s. 182.

²⁸⁹ Archiv Českého rozhlasu, *Proces Babice 1951*, stopáž 159:03 min. Citováno podle: STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 182.

²⁹⁰ STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 183.

²⁹¹ Ibid., s. 187.

²⁹² *Rudé právo*, 18. 7. 1951, s. 3. Citováno podle: STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 187.

²⁹³ Ibid., s. 3. Citováno podle: STEHLÍK M., *Babické vraždy 1951*, s. 187.

6 Pověst mučednictví u služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly

Protože již uplynulo mnoho let od doby, kdy byli oba kněží popraveni, mnoho lidí, kteří je znali, již zemřelo. Většina těch, kteří vypovídali během procesu, si je pamatovala buď z dob jejich seminárních studií, nebo z jejich působení ve farnostech. Mnozí již byli v pokročilém věku. V podstatě lze říci, že všichni považovali oba kněze za příkladné osobnosti a mučedníky vzhledem k okolnostem, za nichž zemřeli, a vzhledem ke způsobu a také účelu, proč byli usmrceni. Je zřejmé, že svědectví podaná během kanonizačního procesu nebo i dříve, než začal, měla rozdílnou důležitost. Těm významnějším je věnována větší pozornost.

6.1 Spontánnost pověsti mučednictví

Při prostudování dostupných zdrojů o pověsti mučednictví nebyly nalezeny žádné uměle vytvářené podněty pro vyvolání této pověsti. Společensko-politické poměry v době komunistického režimu neumožňovaly, aby byla tato pověst uměle šířena ve veřejném prostoru, naopak byly všechny vnější projevy zbožnosti, při kterých by byla vzdávána úcta, potlačovány. Lidé, kteří se stále ještě hlásili ke katolické církvi, žili ve strachu. Někteří uvěřili proticírkevní propagandě. Jejich postoj ilustruje příklad přímo z Babic krátce po spáchaných vraždách, který popsal Mons. Valerián: „*Vražda námi otřásla. Asi týden po střelbě jsem v Babicích sloužil mši, ale tu úzkostnou atmosféru si neumíte představit. Komunisté lidem v Babicích namluvili, že všechno zorganizoval farář a církev. Vypískávali mě a já myslel, že mě utlučou kamením.*“²⁹⁴ Podobně se našli takoví lidé i v dalších farnostech na Vysočině. I přes vliv dezinformačních nástrojů režimu na veřejné mínění však stále bylo mnoho lidí, kteří ve vinu kněží neuvěřili. Naopak byli přesvědčeni o tom, že jejich smrt byla mučednickou smrtí.²⁹⁵

Výpovědi svědků během procesu a jejich analýza vytvářejí takový dojem, že se nesnažili oba kněze a popis jejich života nijak zveličovat nebo modifikovat. Tento závěr je důležitý, neboť s odstupem mnoha let má člověk přirozeně tendenci slabosti takových lidí, jako byli služebníci Boží Jan Bula a Václav Drbola, vytěšňovat a s určitou nostalgií vyzdvihoval jejich pozitivní vlastnosti. Pamětníci si uchovali pozitivní vzpomínky, které v sobě po dlouhá léta nosili. Tam, kde chyběly vzpomínky na nějakou část života některého služebníka Božího, byla tato skutečnost zaznamenána do výslechového protokolu. O tom, že by spontánnosti pověsti mučednictví bránila rodina některého z kněží tím, že by nějak uměle podporovala kult, nejsou doklady. Po popravě Jana Buly se jeho matka více uzavřela a stáhla z účasti na

²⁹⁴ DOLEŽAL M., Josef Valerián: Říkali mi babický vrah... *Katolický týdeník* [online]. 2005 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/perspektivy/josef-valerian-rikali-mi-babicky-vrah.html>

²⁹⁵ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 47.

společenských setkání. U Václava Drboly zase nacházíme svědectví o tom, že si i jeho vlastní vzdálení příbuzní mysleli, že je vinen (o tomto je pojednáno více v části o rozšíření pověsti mučednictví).

Veřejné vzpomínkové akce spojené se služebníky Božími jsou dalším projevem spontánnosti pověsti mučednictví. Mohly se samozřejmě konat bez omezení až po roce 1989. Byly spojeny často s besedami, kde hovořili lidé, kteří Jana Bula a Václava Drbolu znali nebo kteří byli událostmi nějak poznamenáni. Uvést lze zejména dva kněze, kteří podali důležitá svědectví z té doby. Byli to Jan Podveský a Josef Valerián. Objasnění historických faktů bylo možné také díky činnosti ÚDV.²⁹⁶

6.1.1 Spontánnost pověsti mučednictví u Jana Buly

O spontánních projevech úcty, ve kterých je obsaženo přesvědčení o tom, že Jan Bula byl mučedník, je možné najít hned několik svědectví. Farnice z Rokytnice nad Rokytnou například vzpomínala: „*Mohu k tomu (k pověsti svatosti po smrti, pozn. autora) uvést jen to, že lidé na něj vzpomínali a v období jeho osobních výročí a výročí smrti dávali, i v období komunismu, a dodnes dávají na mši svatou.*“²⁹⁷ Svědek, který se znal s Janem Bulou ze Starče, uvedl, že na něho často vzpomínali. Zvláště, když jeden z jeho nástupců P. Nosek býval u nich na pouti na obědě, tak se za něj pomodlili. Svědek ve výpovědi dodal: „*Bylo nám jasné, že je to mučedník.*“²⁹⁸ Muž, který věděl o tom, kam byl uložen popel po zpopelnění těla Jana Buly, uvedl následující výpověď, která dokládá nejen spontánnost, ale také trvalost: „*Pověst o jeho svatosti není žádnou propagandou, ale je spontánní. V den výročí jeho popravy dodnes farníci dávají na mši svatou.*“²⁹⁹

Lze uvést některé vzpomínkové akce, které připomněly životní osud Jana Buly. V roce 1991 se uskutečnila smírná bohoslužba v Babicích při příležitosti 40. výročí tragických událostí. Týkala se tedy také Václava Drboly. Zvláštností této akce bylo, že se z ní pořídila nahrávka. Tak je dochováno to, o čem hovořili kněží Jan Podveský a Josef Valerián³⁰⁰ – pamětníci oněch událostí, kteří se také dobře znali s oběma služebníky Božími.³⁰¹ Jedna z dalších vzpomínkových akcí dala podnět pro to, aby Jiří Mikulášek napsal první knížku o životě Jana Buly. Kniha se jmenuje *Sejdeme se v nebi*. Tou akcí byla vzpomínková bohoslužba při příležitosti 50. výročí popravy Jana Buly, jež byla sloužena 20. května 2002 v Lukově.³⁰² V roce 2010 uspořádalo Biskupství brněnské při příležitosti 90. výročí narození Jana Buly kon-

²⁹⁶ Srov. RŮŽIČKA J. – SLÍVOVÁ P., *Jan Bula (1920–1952)*, s. 25–26.

²⁹⁷ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 70.

²⁹⁸ Srov. *Ibid.*, s. 123.

²⁹⁹ Srov. *Ibid.*, s. 108.

³⁰⁰ V době babických událostí byl kaplanem v blízkých Jaroměřicích nad Rokytnou.

³⁰¹ Babice 1991: smírná bohoslužba k 40. výročí babických událostí. *Televize TV-MIS: Multimediální Internetová Samoobsluha* [online]. 2006 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.tv-mis.cz/titul.php?id=63>

³⁰² Srov. MIKULÁŠEK J., *Sejdeme se v nebi*, s. 74.

ferenci, která byla věnována životu a okolnostem smrti Jana Buly. Z příspěvků, které byly odborně historické, duchovní a církevně právní vznikl sborník. Existenci spontánní úcty po smrti služebníka, která přetrvala i po znovunabytí svobody, dosvědčuje následující svědectví: „*Po získání svobody, při různých vzpomínkových akcích, při příležitosti výročí narození nebo popravy bylo přítomno vždy množství lidí, kteří si jej hluboce vážili a váží.*“³⁰³

Dalším projevem spontánnosti pověsti jsou pamětní desky, památníky a upomínkové předměty. Ty připomínají skupiny popravených, mezi které Jan Bula patřil, nebo přímo jeho osobu. Jan Bula je uveden v Lukově na pomníku před kostelem věnovaném památce komunistických obětí;³⁰⁴ dále v Třebíči před bývalým kinem Svět, kde probíhal soud. Tento památník je věnován všem odsouzeným v druhém babickém procesu. V budově lukovské fary vznikla Pamětní síň Jana Buly. Od roku 2016 je její součástí výstava *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo*, kterou doplňuje výstava *Vyhnanci*. V pamětní síni se nachází také Bulův ornát a kalich. V Moravských Budějovicích je u vstupu do budovy gymnázia pamětní deska, která je věnována památce Jana Buly a všech dalších obětí totalitních režimů z řad učitelů a žáků této školy. Bulova pamětní deska je také v Rokytnici na chodbě fary. Na vnější čelní zdi fary je pamětní destička, která byla odhalena v rámci projektu *Poslední adresa*.³⁰⁵ Na čestném pohřebišti v d'áblickém hřbitově se zase nachází symbolicky jeho hrob.

6.1.2 Spontánnost pověsti mučednictví u Václava Drboly

O spontánnosti pověsti mučednictví svědčí to, že si lidé daného kandidáta oltaře připomínají v určité dny nebo při různých příležitostech. Ve Starovičkách nechává rodina často sloužit mši svatou za kněze Václava a někdy také v den slavnosti jeho jmenovce – knížete svatého Václava. O trvalé a spontánní úctě také svědčí neustálá návštěva lidí u rodinného hrobu, kde je také uložena urna s popelem služebníka Božího Dodnes tam chodí nejen příbuzní, ale také další lidé. „*Každou sobotu jsou tam čerstvé květiny, nevím, kdo je tam dává. Možná někdo ze studií, ale jsou tam,*“ dodal jeden člen rodiny.³⁰⁶ Paní Věra Machovcová z Bolíkovíc uvedla, že Václav Drbola ji učil náboženství. Z té doby si toho příliš nepamatuje. Svůj názor na situaci v Babicích si ujasnila až později. Uvedla, že se k Václavu Drbolovi modlí v

³⁰³ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 70.

³⁰⁴ Vyjmenováni jsou Jan Bula, Jaroslav Melkus, Emil Spilka.

³⁰⁵ Projekt *Poslední adresa* vznikl v roce 2014 jako původně ruská občanská iniciativa, která se rozšířila do dalších zemí včetně České republiky. Projekt připomíná osudy lidí, kteří se stali obětí komunistického režimu. Na zdech těch domů, kde tito lidé žili v době svého zatčení, jsou umístěny tabulky se základními informacemi o dané osobě. Tito lidé se po svém zatčení na místo svého bydliště již nikdy nevrátili. Srov. O projektu. *Poslední adresa* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <http://www.posledniadresa.cz/www/About>

³⁰⁶ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 150.

těžkých životních situacích.³⁰⁷ Ve svých modlitbách se k němu obracel také jeden z jeho následovníků v duchovní správě farnosti Babice: „Když jsem v Babicích působil, obracel jsem se k němu v modlitbě o pomoc a ochranu pro mé kněžské působení, zvláště když jsem musel jít k výslechům na StB do Třebíče.“³⁰⁸

Vzpomínkové akce a různá další setkání tematicky zaměřená na služebníka Božího jsou dalším dokladem úcty, která je spontánní, jestliže není iniciována „shora“. Setkání v roce 1990 ve Starovičkách inicioval kněz, který dobře znal místní poměry. Věděl, že mnozí lidé stále ještě neznají pravdu: „Uspořádal jsem toto setkání, aby se lidé dozvěděli, jak to skutečně bylo. (...) U mnohých se pohled změnil pozitivně, když přijel pater Valerián a hovořil ve starovičském kulturním domě. Mnozí tak poznali, že Václav Drbola byl nevinný a byl obětí komunismu.“³⁰⁹ Když tento kněz dostal později do správy také Starovičky, pozval na vzpomínkový den osobnosti jako například kněze Josefa Valeriána a Aloise Pekárka nebo právníka Aloise Plichtu, příbuzného popraveného Antonína Plichty.³¹⁰ O jedné vzpomínkové akci, jíž se zúčastnil také brněnský biskup Vojtěch Cikrle, hovořil jeden ze zúčastněných kněží: „Bylo to někdy v 90. letech 20. století. Této vzpomínkové akce se účastnili mnozí političtí vězni, kněží a spousta lidí. Tam byl Václav Drbola vnímán skutečně jako mučedník. Pověst mučednictví Václava Drboly je spontánní. Nebyla zde snaha vyvolat uměle nějakou pověst, ale očistit památku tohoto kněze. Je to svědectví pravdy, jak to s jeho smrtí skutečně bylo.“³¹¹ V Bučovicích byla 2. září 2011 odhalena a požehnána pamětní deska věnovaná Václavu Drbolovi, která byla instalována na budově fary. Bylo to v den, kdy biskup Vojtěch Cikrle zahájil diecézní část Drbolova beatifikačního řízení. Z posledních akcí lze uvést připomínku při příležitosti 70. výročí babických událostí, která se uskutečnila 31. července 2021 přímo v Babicích.

Dalším spontánním projevem úcty ke služebníku Božímu jsou pamětní desky, výstavy a busty. Bez přímého uvedení jména je v Jihlavě od roku 2019 na budově bývalé věznice pamětní deska věnována všem obětem, které byly vězněny v dobách totalitních režimů. V rodných Starovičkách je Drbolova busta i pamětní deska. V Bučovicích je pamětní deska na průčelí Katolického domu a na faře. O tom je zmínka také v jednom ze svědectví: „Rád bych také zmínil, že na průčelí fary je pamětní deska, která ukazuje, že zde žil nespravedlivě popravený Václav Drbola. Mohu potvrdit, že se u ní spontánně zastavují skupiny lidí a že místní turistické sdružení dokonce z vlastní iniciativy zařadilo tuto pamětní desku do naučné turistické stezky.“³¹² V roce 2013 byla na jeho počest odhalena busta před farou v Babicích.³¹³ Na

³⁰⁷ JANOUŠEK J., *Rozhovor se žákyní kněze Václava Drboly*, s. 3–7.

³⁰⁸ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 183.

³⁰⁹ *Ibid.*, s. 166–167.

³¹⁰ *Srov. Ibid.*, s. 167.

³¹¹ *Ibid.*, s. 102.

³¹² *Ibid.*, s. 69.

čestném pohřebišti v d'áblickém hřbitově se nachází symbolicky jeho hrob. V Bučovicích byla 15. srpna 2021 otevřena v předsíni kostela stálá expozice o Václavu Drbolovi.

6.2 Rozšíření pověsti mučednictví

O tom, jakým způsobem se pověst mučednictví rozšiřovala bezprostředně po smrti obou služebníků Božích, rozhodovalo více faktorů. Nepochybně ale hrál svoji roli strach a dezinformace mezi lidmi. Nejsilněji obě tyto věci podporovala silná proticírkevní propaganda. O případu informovaly noviny jako např. *Rudé právo*, *Lidová demokracie*, *Jiskra*, *Horácké noviny*, *Rovnost* apod. Nejen na Moravskobudějovicku byl vysílán rozhlasem přenos ze soudní síně, o celém případě informoval veřejný tisk. Po masivní proticírkevní kampani někteří lidé podepisovali petici s žádostí o co nejpřísnější tresty pro ty, kteří měli na babických vraždách podíl. Také se ale objevily žádosti lidí o omilostnění odsouzených. Lidé, kteří však oba kněze znali dobře, se nenechali zmást tím, co zaznělo u soudu. Pro mnohé svědky například bylo nevysvětlitelné to, že Jan Bula i Václav Drbola byli zatčeni ještě před samotnými babickými vraždami. Tato skutečnost dávala tušit, že věci se mají jinak. Dnes, s odstupem 70 let od babických událostí, nelze přesně posoudit míru rozšíření pověsti mučednictví krátce po smrti služebníků Božích. O těchto věcech se nemohlo veřejně mluvit. Někde se dokonce i dodnes nedokázali lidé vyrovnat s touto bolestnou historií, která se dotkla i jejich příbuzných.³¹⁴ V době komunistického režimu tedy přetrvávalo mínění o pověsti mučednictví obou kněží zejména v menších komunitách a v rodinách. To potvrzují i svědectví z procesu. Svědkyně, která znala Václava Drbolu, uvedla: „*Ocitli jsme se v takovém soukolí ze všech stran, takže už nebylo možné se něco dalšího (po zatčení) dozvědět, spíše jsme se obávali dalšího postihu, aby si na nás něco nevymysleli. (...) Všichni z toho (ze zprávy o smrti služebníka Božího, pozn. autora) byli zdrceni.*“ Na dotaz, zda se v té době objevil názor, že byl tento kněz mučedník, odpověděla: „*V té době byli lidé plni strachu z toho, co ještě přijde. Aby si uchránili ten svůj klid, tak se každý uzavřel do sebe. K tomu se nevyjadřovali, jen byli smutní.*“³¹⁵

³¹³ Srov. ADU, Jan. Popravenému babickému faráři Drbolovi odhalili bustu. *Česká televize* [online]. 2013 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/236897-popravenemu-babickemu-farari-drbolovi-odhalilibustu>.

³¹⁴ O postojích obyvatel obce Babice k babickému případu hovořila Věra Machovcová dne 30. března 2019 při prohlídce kostela, během které vyprávěla i tom, co v této souvislosti sama zažila.

³¹⁵ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 159–160.

U každého z obou kněží je pojednáváno zvlášť o svědectví, která dokládají takovou úctu. Jedná se o zástupné příklady. Ze zahraničních médií lze zmínit české a slovenské vysílání Vatikánského rozhlasu. O služebnících Božích v letech 1950–1958 informovalo rádio v relacích z 16. července 1951 (Václav Drbola) a 19. července 1956 (Jan Bula, Václav Drbola). Odvysílané zprávy měly popisný charakter, ale obsahovaly také odkazy k náboženskému životu. První z uvedených relací mimo jiné sdělila: „*Není nám znám pravý důvod hrdelního trestu nad kněžími a katolickými laiky. Od oficiálních zpráv se toho asi nedovíme. Sotva šlo o důvod rázu politického, neb kněží jsou od jakékoliv politické činnosti zrazováni svou řádnou duchovní vrchností i rozhlasem vatikánským. (...) Byli-li odsouzeni v souvislosti s obhajobou přirozených práv a nezadatelných práv lidské osobnosti, pak jsou pravými mučedníky.*“³¹⁶ Krátká zmínka o Václavu Drbolovi v souvislosti s církevním trestem, který na něho byl nespravedlivě uvalen, byla ještě v relaci z 26. července 1956. Tento čin hodnotilo rádio jako manipulaci ze strany komunistického režimu.³¹⁷

Když se uvolnily společenské poměry po roce 1989, začala se tato úcta více rozšiřovat nejen v českých zemích, ale i do zahraničí. Zejména od otevření kanonizačního procesu přibývají svědectví ze světa o úctě k oběma služebnícím Božím. Velmi zajímavé z poslední doby je svědectví mladého Argentince, který se jmenuje Esteban Pacheco. Pochází z města Salta, narodil se v roce 1995 a s oběma kněžími se seznámil poté, co přerušil svoji přípravu na vstup ke kapucínům a ukončil noviciát. O Janu Bulovi a Václavu Drbolovi se dozvěděl v roce 2020 prostřednictvím svého duchovního otce a kněze Maxmiliána, který nedávno zemřel. Esteban zažíval duchovní krizi a uvažoval, že odejde z katolické církve. Na radu kněze Maxmiliána se začal modlit k Janu Bulovi a Václavu Drbolovi. Ve svých modlitbách byl vyslyšen. Podle sdělení moderátora kanonizačního řízení Jana Makyči, přicházejí na Biskupství brněnské žádosti o různé modlitby, relikvie³¹⁸ nebo obrázky z různých míst světa: Argentina (relikvie a obrázky Jana Buly a Václava Drboly), Filipíny (relikvie a obrázky Jana Buly a Václava Drboly), Mexiko (relikvie Jana Buly), Brazílie (relikvie a obrázky Jana Buly a Václava Drboly), Kostarika (relikvie a obrázky Jana Buly a Václava Drboly), Kolumbie (relikvie a obrázky Jana Buly a Václava Drboly).³¹⁹ Podrobně o všech vzpomínkových akcích, o modlitebních setkáních, o mši svatých

³¹⁶ VODIČKOVÁ S., *Vatikánský rozhlas 1. Ohlasy perzekuce katolické církve v Československu 1950–1958*, s. 480.

³¹⁷ Srov. *Ibid.*, s. 480–482, 645–646, 647–649.

³¹⁸ Žádosti o relikvie prvního stupně vycházejí z neznalosti žadatelů, neboť oba služebníci Boží byli zpopelněni. Jedná se o těla nebo části těl dotčených osob, jako jsou např. kousky kostí. V případě služebníků Božích má smysl tedy uvažovat pouze o relikviích druhého nebo třetího stupně. Relikvie druhého stupně jsou věci nebo fragmenty předmětů, které osoba vlastnila. Relikvie třetího stupně jsou věci, kterých se dotčená osoba dotkla nebo se dotkly relikvie prvního, druhého nebo třetího stupně.

³¹⁹ Informace poskytl moderátor kanonizačního řízení Jan Makyča dne 28. března 2022.

zaměřených zvláštním způsobem k nějakému výročí některého služebníka Božího (nejčastěji výročí narození, zatčení nebo úmrtí) nebo o konferencích či přednáškách informuje Biskupství brněnské na svých webových stránkách *kanonizace.biskupstvi.cz*. Tam je také uveřejňován každoroční přehled aktivit, které se za uplynulý rok uskutečnily. Některé z těchto aktivit jsou také podrobněji rozvedeny v samostatných článcích bulletinu *Testimonium martyrii*. Tento časopis se zaměřuje na to, „jak věřili Jan Bula a Václav Drbola“ (tak zní podtitul bulletinu). Má být především povzbuzením ve víře pro všechny čtenáře a je tímto způsobem také určitou přípravou na případné blahořečení. Vydávají ho někteří bohoslovci brněnské diecéze v součinnosti s úřadem administrátora kanonizačního řízení Karla Orlity. Součástí nedávno vydaného *Positio* je přehled publikací, článků a iniciativ, které dokládají pověst mučednictví u obou kněží.³²⁰ Mnohé z knih jsou citovány v této práci. Všechny materiály jsou rozdělené do čtyř kategorií. Následující tabulka ukazuje pro každou z nich počty výskytů, které byly zaznamenány v *Positio*.³²¹ Do tohoto přehledu nejsou zahrnuté dvě významné události. Jednou z nich je otevření stálé expozice o knězi Václavu Drbolovi v Bučovicích 15. srpna 2021 a tou druhou je slavnostní otevření putovní výstavy 8. listopadu 2021 v Římě v poutním domě Velehrad. Výstava je v italštině a od té doby byla instalována také v italském městě Rieti – Vazia.³²²

Tab. 1 Přehled počtu aktivit a iniciativ spojených s pověstí obou služebníků Božích

Kategorie	JB	VD	Oba
Knihy	3	1	2
Knihy a články s historickým zaměřením	-	-	3
Články v novinách a časopisech	10	4	15
Články a příspěvky v TV, v rádiu a na webu	5	4	4
Výstavy a vzpomínkové akce	3	2	5 ³²³

³²⁰ V tomto přehledu již nejsou obsaženy všechny skutečnosti od doby, kdy byly uzavřeny podklady pro vypracování *Positio*. Nenajdeme zde například již akce, které byly spojené s výročím 100 let od narození Jana Buly v roce 2020. Kvůli pandemii je nebylo možné uskutečnit všechny v původním plánovaném rozsahu.

³²¹ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 376–384.

³²² Srov. MAKYČA, Jan. Výstava o P. Janu Bulovi a P. Václavu Drbolovi je do konce února 2022 v Rieti – Vazia. *Kanonizační řízení služebníků Božích Václava Drboly a Jana Buly* [online]. Brno: Biskupství brněnské, 2022 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <http://www.kanonizace.biskupstvi.cz/cz/index.php?page=122>.

³²³ Jedna z uvedených pěti položek zahrnuje výstavy, které se vztahují k procesu blahořečení. Těchto výstav se od roku 2013 do roku 2015 uskutečnilo 17.

6.2.1 Rozšíření pověsti mučednictví u Jana Buly

Mezi svědky, kteří vypovídali v kanonizačním procesu, panovala shoda na tom, že Jan Bula byl nevinnou obětí. Často jako důvod jeho násilné smrti uváděli, že byl knězem. K tomu je potřeba poznamenat, že ne všichni lidé, kteří se o celé jeho kauze dozvěděli, byli o mučednictví tohoto kněze přesvědčeni od počátku. A jak je uvedeno níže, určité pochybnosti mezi lidmi přetrvávaly i v devadesátých letech. Lze to však připsat tomu, že se k lidem těžko dostávaly pravdivé informace jak o babickém případě, tak také o samotném Janu Bulovi. Při soudu se Jan Bula dozvěděl, že 73 lidí z jeho farnosti podepsalo rezoluci, aby byl odsouzen k smrti. Už se ale nedozvěděl, že byli lidé, kteří bojovali o záchranu jeho života; např. farníci z Chlístova, Jaroslav Neveselý nebo jeho maminka. Ti všichni žádali pro něj milost u prezidenta republiky.³²⁴ Paní Helena Vaverková z Chlístova si pozitivní vzpomínku na něj uchovala po celý život, a to i v době, kdy po určitou dobu svého života přestala chodit do kostela. Byla přítomna i u soudu s knězem Janem: „*To jsme věděli, že byl nevinný. Ale nás nikdo neuznal. Ale my jsme ho měli moc rádi. Když jsme přišli do kostela, tak jsme se prvně modlili za něho. A potom teprve jsme se modlili dál.*“³²⁵ Mnozí v něm viděli také přímluvce u Boha. Jedna svědkyně uvedla: „*Pevně věřím, že tam nahoře nad námi drží ochrannou ruku. Nemůže být náhoda, že když nejméně desetkrát byl někdo z naší rodiny v ohrožení života při dopravních nehodách a vždy to dobře dopadlo.*“³²⁶ Z této rodiny se naposledy zachránil syn poté, co utrpěl vážnou autonehodu a vyvázl z hořícího auta živý. Tento šťastný konec je připisován právě přímluvě služebníka Božího. Uvedený poslední případ je příkladem úcty, která je silná právě v rodinách, které spatřují v Janu Bulovi mučedníka a velkého rodinného přímluvce. Dalším takovým příkladem je rodina paní Zdeňky z jedné farnosti na Vysočině, která každoročně koná pouť k Janu Bulovi s prosbou za jejich rodinu.³²⁷ Podobně i rodina paní Marie Václavkové z Lukova ctí Jana Bula i Václava Drboly a koná každý rok rodinnou poutí.³²⁸ Pověst o Janu Bulovi je rozšířená i v různých organizacích. V Moravských Budějovicích zahájila oficiálně v roce 2016³²⁹ svoji činnost církevní mateřská škola Jabula, která nese jméno právě po Janu Bulovi. Také sportovní organizace Orel jednota Moravské Budějovice pořádá každý rok Maraton Jana Buly. Ředitelka mateřské školy Jabula Alena Žáková, jež spolupracuje také s orelskou jednotou, uvedla: „*Název MŠ Jabula v sobě nese právě jméno ‚Jan Bula‘, kněze a rodáka z Lukova. (...) Patrona školky můžete zhlédnout v hale MŠ a setkat se s ním pohledem při vstupu i každém odcházení z MŠ. Stále si jej připomínáme ve spolupráci s Orlem MB pěší poutí dětí do Lukova v květnu při příležitosti připomínky jeho smrti. (...) Aktivity a kulturní program jednoty je úzce spojen s*

³²⁴ Srov. MIKULÁŠEK J., *Sejdeme se v nebi*, s. 46.

³²⁵ Srov. JANOŮŠEK L. *Jan Bula byl můj nejlepší kněz*, s. 24–26.

³²⁶ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 121–122.

³²⁷ Srov. ZDEŇKA, *Pout' v době koronavirové*, s. 9–10.

³²⁸ Srov. VÁCLAVEK P. – VÁCLAVKOVÁ M., *Naše poutě z Lukova do Staroviček*, s. 7–9.

³²⁹ Čtyři roky před tímto datem působila v Orlovně v Moravských Budějovicích. Pozn. autora.

osobností P. Jana Buly. On sám se věnoval dětem a mládeži v kraji, jako ‚orlík‘ se účastnil s dětmi různých poutí a sportovních aktivit.“³³⁰

6.2.2 Rozšíření pověsti mučednictví u Václava Drboly

I v případě Václava Drboly se před rokem 1989 pověst o jeho mučednictví rozšířila zejména na místech, kde vyrůstal a působil během svého života. Nejbližší rodina Václava Drboly byla přesvědčena, že proces proti němu byl nespravedlivý a byl namířen proti církvi obecně. V rodině panovalo vědomí toho, že „pravda však vyjde na světlo Boží.“³³¹ Přesto existují svědectví, že v rodinném kruhu vzdálenějších příbuzných tomu tak nebylo a byli přesvědčeni o spravedlivém odsouzení.³³² Kritické hlasy nechyběly ani v rodných Starovičkách. Bylo tam dost lidí, kteří se nechali přesvědčit, že se Václav Drbola dopustil něčeho nespravedlivého. Panoval mezi lidmi strach a místní farář se bál dohledu místního národního výboru.³³³ A tento strach tam byl patrný i o mnoho let později, jak vypovídal jeden svědek působící v Hustopečích: „Když jsem přišel do Hustopečí v roce 1979, tak můj spolužák (...) působící ve Starovičkách pociťoval stálý strach, který na něj v této farnosti doléhal.“³³⁴ Až na počátku devadesátých let se někteří lidé ze Staroviček dozvěděli pravdu o Václavu Drbolovi, jak je blíže popsáno v části pojednávající o vzpomínkových akcích v této farnosti. O názoru lidí z Bučovic a okolí se dochovalo následující svědectví: „Šel jsem po vesnici a z obecního rozhlasu jsem uslyšel jméno Drbola. (...) Tehdy jsem si uvědomil, že je to vyložené divadlo. Tvrdě se mě to dotklo. Mluvili jsme o tom s dalšími lidmi, kteří chodili pravidelně do kostela a říkali jsme, že je to lumpárna.“³³⁵ Obecně lze říct, že se časem přesvědčení o nevině Václava Drboly více rozšířilo: „A navíc postupem času, jak docházely zprávy z různých stran, stále větší množství lidí docházelo k přesvědčení, že se jednalo o monstrproces.“³³⁶ Svědkyně působení služebníka Božího v Babicích, která vypovídala o přesvědčení lidí o nevině Václava Drboly, se vyjádřila takto: „Vím, že rodiče i známí se tomu divili, že by schvaloval, aby někoho zastřelili. Říkali, že byl zatčen před babickou vraždou, a proto s ní nemohl mít nic společného.“ Asi rok po vraždě v Babicích se otec této svědkyně setkal s manželkou jednoho zavražděného. Ta řekla, když si povídali o babických událostech, že nevěří, že by Václav Drbola schválil, aby byli ti tři zastřeleni.³³⁷ Přesvědčení nejen o nevině, ale zejména o mučednictví Václava Drboly u lidí potvrdil jeden z kněží, který působil po roce 1989 v Babicích. Jedná se o velmi cenné svě-

³³⁰ Informace o školce a jednotě Orel Moravské Budějovice sdělila Alena Žáková prostřednictvím emailu ze dne 11. 3. 2021.

³³¹ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 72.

³³² Srov. *Ibid.*, s. 74.

³³³ Srov. *Ibid.*, s. 74.

³³⁴ Srov. *Ibid.*, s. 165.

³³⁵ *Ibid.*, s. 170.

³³⁶ *Ibid.*, s. 171.

³³⁷ Srov. *Ibid.*, s. 176.

dectví, neboť se zakládá na četných kontaktech s věřícími z toho místa: „Setkal jsem se s názorem lidí, že P. Václav byl mučedník. Již od dětství jsem to slýchal, jinak se o něm nehovoří, než že byl mučedník. Byl vnímán jako kněžská osobnost. Kněžství u něj bývalo vnímáno jako čisté a poctivé.“ Přesvědčení o mučednictví pro víru získal tento svědek i na základě svědectví rodiny, která v tom kraji žila. A dodal: „Mučednictví a dobrou pověst kněze P. Drboly ve farnosti nikdo nezpochybnil. Myslím, že měl na farnost vliv. Lidé, kteří se s ním osobně setkali, jsou lidé dobří, zachovali si víru.“³³⁸

6.3 Trvalost pověsti mučednictví

Pověst mučednictví, která se rozšířila u služebníků Božích po jejich zatčení, odsouzení a popravě, přetrvává dodnes. Ať už vzniklo toto přesvědčení ihned po smrti obou kněží, později v době normalizace anebo až po roce 1989, je tato pověst stále přítomná. Dokládají to také svědectví uvedená v části o spontánnosti pověsti mučednictví, kde jsou zmíněny některé vzpomínkové akce.

Kolísání této pověsti se těžko odhaluje, neboť byla přítomna mezi věřícími, ale navenek se téměř neprojevovala. Lze však tvrdit, že v době, kdy došlo k politickému uvolnění v roce 1968 se zvýšil také zájem o služebníky Boží. Jistě lze konstatovat, že se tak dělo také díky obecnému zvýšení zájmu o perzekuované osoby ze strany komunistického režimu. V té době bylo zahájeno rehabilitační řízení také s Václavem Drbolou. To však bylo z politických důvodů později zastaveno. Největší změna nastala po roce 1989, kdy bylo po čtyřiceti letech diktatury opět možné otevřeně se vyjadřovat k tomu, co bylo po tak dlouhou dobu pouze jednostranně interpretováno. V rámci šetření, které předcházelo kanonizačnímu řízení, byli všichni věřící vyzváni otcem biskupem, aby podali svědectví ke kandidátům na blahořečení (nejprve u Jana Buly, později i u Václava Drboly). Tento podnět pomohl uchovat četná svědectví v době, kdy ještě mnozí pamětníci byli naživu. Navíc díky přístupu k internetu v poslední době je možné sdílet různá svědectví také na webu *kanonizace.biskupstvi.cz*

Mezi svědectvími z kanonizačního procesu je přiznání, že ne na všechno si byli lidé schopni v padesátých letech ihned udělat správný názor. Svědek, který znal Jana Buly až jako kněze, uvedl: „Lidé si tehdy ještě nebyli schopni vše zcela uvědomit. Ale lidé v mém okolí smrti Jana Buly velmi litovali.“³³⁹ Přestože někteří lidé žádali bezprostředně po babických vraždách co nejpřísnější tresty, nelze to považovat za důkaz proti autenticitě nebo trvalosti pověsti mučednictví. Jednalo se totiž o protestní kampaň pracujících, která byla cíleně organizovaná KSČ a státní správou. Našli se i odvážlivci, kteří se nebáli veřejně vyjádřit podporu nevinně souzeným.³⁴⁰ Proč se veřejnost ještě více neozvala a nestála za nevinnými, vysvětlil vyšetřovatel

³³⁸ Ibid., s. 179–180.

³³⁹ Ibid., s. 130.

³⁴⁰ Např. téměř padesát žen z Klučova se zastalo paní Hlouchové proti na ní páchanému násilí.

ÚDV Adolf Rázek tím, že mlčící většině chyběla odvaha.³⁴¹ To se samozřejmě odrazilo také na tom, že v dané době nebyla velká ani veřejná manifestace pověsti mučednictví u obou služebníků Božích. Přesto však přetrvávala.

6.3.1 Trvalost pověsti mučednictví u Jana Buly

V *Positio* se k pověsti mučednictví u Jana Buly uvádí, že vzpomínky svědků se vztahují jak ke svědectvím o jeho životě, tak k názorům lidí na soudní proces a na rozsudek smrti a podle jejich výpovědí lze říct, že panuje jednomyslné přesvědčení, že služebník Boží zemřel mučednickou smrtí a toto přesvědčení trvá dodnes.³⁴² Trvání této úcty v Rokytnici nad Rokytnou lze odvodit od přetrvávající snahy místních o umístění Bulovy pamětní desky. Toto úsilí sahá ještě do doby komunistického režimu. František Kolouch ve své knize *Oběť případu Babice* uvádí svědectví Antonína Václavka, který zmínil, že už v roce 1968 se v Rokytnici mluvilo o umístění pamětní desky, která by připomínala působení a mučednickou smrt Jana Buly. Ze svědectví Zdeňka Špačka se dozvídáme, že s dalšími rokytnickými občany usiloval později, v roce 1992, o umístění desky na budovu fary. Ale rokytnický farář Josef Nádeníček byl proti a doporučoval ještě počkat. Nakonec se zvolilo kompromisní řešení a deska byla umístěna do vstupní chodby fary.³⁴³

O tom, jak událost o popravě Jana Buly prožívali v Lukově, zachycuje kniha *A přece budu blízko* od publicistů Miroslava Kasáčka a Lud'ka Navary: „*Lidé v Bulově rodném Lukově tomu nemohli uvěřit. Necháпали, proč byl mladý kněz popraven.*“³⁴⁴ A následuje svědectví Věry Šplíchalové z Lukova: „*Rozkřiklo se to najednou, bylo to hrozný. Všichni, kdo jsme ho znali, jsme to nesli těžko, to je jasné. A dodnes nám zůstaly ty smutné vzpomínky.*“³⁴⁵ V *Positio* je svědectví bývalé farnice Jana Buly. Uvedla, že si stále uchovává brožurku pro děti, kterou jí v roce 1949 daroval.³⁴⁶

Z událostí po roce 1989, které ukazují na stále přetrvávající pověst, lze uvést jedno svědectví, které se váže na událost v Lukově, kdy byla odhalena Janu Bulovi pamětní deska: „*Když se odhalovala pamětní deska Jana Buly v Lukově, tak tam byl nepřehlédnutelný zástup lidí. Já se každý den modlím, a také k Janu Bulovi. Jsem přesvědčen, že Jan Bula byl skutečně povolán ke kněžství. Díky své osobě také spoustu mládeže vedl k Bohu.*“³⁴⁷ Uvedená deska byla odhalena 9. července 1995 a byla věnována komunistickým obětem. Jako první je na ní uveden právě Jan Bula, dále pak Jaroslav Melkus a Emil Spilka.³⁴⁸ Stále přetrvávající úctu v Rokytnici potvrzuje také

³⁴¹ Srov. RÁZEK A., *StB + justice: nástroje třídního boje v akci Babice*, s. 36.

³⁴² Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 70.

³⁴³ Srov. KOLOUCH F., *Oběť případu Babice*, s. 295.

³⁴⁴ Srov. NAVARA L. – KASÁČEK M., *A přece budu blízko*, s. 175.

³⁴⁵ Srov. *Ibid.*, s. 175.

³⁴⁶ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 70.

³⁴⁷ *Ibid.*, s. 130.

³⁴⁸ Srov. Lukov: Pamětní deska Janu Bulovi, Jaroslavu Melkusovi a Emilu Spilkovi. *Pamětní místa na komunistický režim* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR [cit. 2022-03-14]. Dostupné z:

Jiří Plhoň, který zde působil jako farář v letech 2007–2018. Během svého působení v této farnosti zajistil výrobu a ulití nových zvonů do kostela. Jeden z nich nese jméno Jana Buly. Při výročních zatčení, odsouzení nebo popravě Jana Buly zavedl smírné bohoslužby. Dalším projevem přetrvávající úcty je pamětní kniha ve farnosti. Připomíná všechny události, které se pojí se služebníkem Božím. Sám Jiří Plhoň do ní napsal: „*Smírné pobožnosti přinášejí své ovoce, zejména pak v tom, že se pohled rokytnických farníků na osud P. Jana Buly otevírá od pozemské dimenze strachu, tragédie a křivdy k Božímu plánu dát církvi přímlyvce-mučedníka. A protože lidí, kteří přicházejí uctít památku P. Jana Buly, neustále přibývá, zdá se mi vhodné pro ně připravit tuto pamětní knihu, aby jejich návštěva a úcta nezůstala v zapomnění.*“³⁴⁹

6.3.2 Trvalost pověsti mučednictví u Václava Drboly

V *Positio* je tvrzení také o trvání pověsti mučednictví u Václava Drboly, podle kterého se pověst mučednictví rozšířila s událostmi kolem jeho zatčení, odsouzení a popravě, a také tato pověst přetrvává dodnes.³⁵⁰ U nejbližší rodiny se nezměnilo přesvědčení o mučednictví služebníka Božího. Jedna z jeho sester uvedla ohledně toho, zda jej považuje za mučedníka, toto: „*To teda, já jsem říkala odjakživa a říkám doted, že to bylo proti němu a proti církvi. Byl to mučedník.*“³⁵¹ Lidé si jako památku na Václava Drbolu uchovali nějaké obrázky. Někteří přímo řekli, že zemřel mučednickou smrtí.³⁵² Josef Holacký, Drbolův synovec, uvedl, že v roce 1968 byl velký zájem ze strany různých spolků a organizací³⁵³ o případ zavražděného kněze. „*No pořád k nám někdo chodil. (...) Podávali si u nás dveře. Můžu říct, že nás akorát otravovali, protože se vůbec nic nedělo. Žádné rehabilitování, nebo ukládání strýcových ostatků do hrobu. Nic.*“³⁵⁴ Mnohem později v roce 1996 přišel jeho matce, Drbolově sestře, dopis z Konfederace politických vězňů s oznámením o návrhu na udělení vyznamenání in memoriam. To se ale nakonec neuskutečnilo.³⁵⁵

V době politického uvolnění v roce 1968, kdy bylo možné některé dříve nemyslitelné věci uskutečnit, přetrvával mezi lidmi strach. Názorně je to vidět na události kolem urny s popelem Václava Drboly. Paní Anna Haluzová ze Staroviček

<http://www.pametnimista.usd.cas.cz/lukov-pametni-deska-janu-bulovi-jaroslavu-melkusovi-a-emilu-spilkovi>.

³⁴⁹ Srov. KOLOUCH F., *Oběť případu Babice*, s. 297.

³⁵⁰ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 72.

³⁵¹ *Ibid.*, s. 150.

³⁵² Srov. *Ibid.*, s. 150.

³⁵³ Jako příklad uvádí Klub angažovaných nestraníků, který v tom roce vznikl.

³⁵⁴ HALUZOVÁ A., *Synovec kněze Václava Drboly vzpomíná*, s. 11.

³⁵⁵ Srov. *Ibid.*, s. 7–11.

vedla vzpomínku své tchýně Veroniky: „*Tenkrát v tem osmašedesátým, jak to bylo takový volnější, tož sem potkala Božku Holackó (Božena Holacká byla sestra Václava Drboly, pozn. autora), šla z nádraží a nesla kabelu. A ona mně pošuškala: ‚Veruno, už si nesu dom našeho Vašika. Už nám ho dali.‘ A rozplakala se. ‚Ale nikemu to prosim tě neříké! Nech si to pro sebe. Víš, jací só lidi.‘*“³⁵⁶ Navzdory této atmosféře se o Václavu Drbolovi jako o mučedníkovi hovořilo více než dříve, jak potvrdil jeden z vypovídajících během procesu kanonizace.

Po roce 1989 se k úctě a odkazu Václava Drboly lidé opět více veřejně hlásí. Ve Starovičkách byla 27. července 1994 odhalena pamětní deska věnovaná Václavu Drbolovi a všem obětem komunismu. Je umístěna u kostela svaté Kateřiny. Slavnostně ji tehdy požehnal biskup Vojtěch Cikrle. Přítomní byli i další duchovní, zástupci Okresního úřadu v Břeclavi, zástupci obce a občanů Staroviček i okolních obcí. Slavnost byla zakončena na místním hřbitově vzpomínkou na nevinnou oběť Václava Drboly.³⁵⁷ Dodnes lidé chodí a zapalují svíčky u pamětní desky nebo u hrobu, v němž je i urna služebníka Božího. Ohledně toho, zda tato pověst stále trvá, uvedl jeden z vypovídajících: „*Pověst svatosti je skutečná a není omezena pouze na obec Starovičky.*“³⁵⁸ Aby se potvrdilo ještě z dalšího svědectví, že je pověst mučednictví u Václava Drboly stále živá, byl na žádost Kongregace vyslechnut současný administrátor farnosti Bučovice, který tyto závěry potvrdil.³⁵⁹

6.4 Pravdivost – autenticita pověsti mučednictví

O pravdivosti pověsti mučednictví svědčí přesvědčení lidí o tom, že oba služebníci Boží utrpení a smrt, které je na jejich životní cestě potkaly, přijali a obětovali Bohu. Přímým důsledkem tohoto přesvědčení je to, že se lidé obracují k oběma kněžím ve svých modlitbách. Nestačila by pouhá znalost o jejich podstoupeném utrpení, kdyby chyběly důkazy o existenci předpokladů pro to, že tuto oběť skutečně přijali. A těmito předpoklady je jejich bezúhonný život a důkazy o praktickování teologálních a kardinálních ctností, které později dosáhly heroičnosti podstoupeným mučednictvím. Zmíněné předpoklady jsou popsány blíže u každého kněze zvlášť.

Pravdivost, která je vyvozována z výpovědí svědků, ze závěrů historického bádání a ze studia všech dostupných písemných pramenů se zakládá na dvou elementech: na zdravém úsudku a na poznání faktů. K tomu prvnímu je třeba uvést, že u každého výsledku během kanonizačního procesu si vyslychající všiml, zda dotyčný odpovídá přirozeně, zdali něčím nenaznačuje zamlčování nebo překrucování faktů apod. V případě, že se během bádání objevily nové informace, byli někteří svědkové ještě dodatečně dotazováni. Ne všechna svědectví z diecézního šetření

³⁵⁶ Ibid., s. 10.

³⁵⁷ Srov. TRNĚNÝ Z., *Václav Drbola: Odhalení pamětní desky P. Václavu Drbolovi*, s. 6.

³⁵⁸ Srov. CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio*, s. 162–163.

³⁵⁹ Srov. Ibid., s. 192–193.

byla do závěrečné podoby *Positio* v římské fázi zařazena. Bylo tomu tak proto, že jejich vypovídací hodnota nebyla dostatečně velká. Na základě těchto skutečností lze oprávněně považovat všechna svědectví uvedená v *Positio* za autentická.

K druhému elementu – poznání faktů – lze připomenout to, co je již uvedeno v úvodu v kapitole, která se zabývá mučednictvím obou služebníků Božích. A sice to, že během kanonizačního procesu při práci s písemnými prameny nebo se zvukovými nahrávkami bylo třeba uplatnit velmi obezřetný a kritický přístup, neboť účelová dezinformace byla v době komunistického režimu velmi silná. To, co bylo tehdy pro mnoho lidí matoucí, byla skutečnost, že celý monstrproces stál na skutečném kriminálním činu, který dodával celé kauze větší věrohodnost ve srovnání s předcházejícími politickými procesy.

6.4.1 Pravdivost pověsti mučednictví u Jana Buly

Pravdivost pověsti mučednictví dokládají nejprve teologální ctnosti služebníka Božího. Svědectví o příkladném životě a pastorační horlivosti ukazují, že Jan Bula již od dětství a také jako kněz vedl život modlitby a věnoval se službě lidem, ke kterým byl poslán. Vynikal úctou k nejsvětějšímu srdci Páně a k této úctě vedl později i své farníky.³⁶⁰ Jeho kamarád, s kterým se znal od dětství, uvedl: „*Jeho zásluhou jsem chodil do kostela a začal ministrovat. Jako ministrant u oltáře býval soustředěný. Byl mi vzorem, který mne přitahoval k následování. (...) Jeho lásku k bližnímu jsem poznal (...) na tom, jak se choval ke své mamince a k ostatním. Byl dobrý ke všem, nepamatuji se, jak to bývá mezi kluky, že by měl spory. (...) Já jsem se snažil podle něho chovat ke své mamince.*“³⁶¹ Z dob jeho studií v alumnátu se dochovala následující svědectví jeho spolužáků: „*Co se týče víry a zbožnosti řekl bych, že patřil k té horní polovině našeho ročníku. (...) Z toho, že nebyl kárán ani napomínán a z všeobecné obliby vyplývá, že byl harmonickou a vyváženou osobností. (...) Byl ukázněný a neměl problémy ani s představenými ani s alumny. Vyzářoval radostný optimismus, byl to takový bohoslovec, jakého bychom si představovali. (...) Nedělalo mu problémy ráno vstávat, byl mezi prvními v kapli. Ještě před společným programem – rozjímáním se modlíval růženec.*“³⁶² Ohledně Bulovy kněžské služby je zaznamenáno, že byl obětavý: „*Jako kněží jsme se setkali pouze na pouti v Příbyslavicích. Vybavuje se mi usměvavá tvář P. Buly ve zpovědnici brzy ráno.*“³⁶³ Jeho farník a blízký přítel vypověděl, že svým životem dával dobré svědectví lidem kolem sebe: „*Působil na mě jako správný kněz. Mši svatou sloužil usebraně, zbožně. Měl vynikající kázání, používal příběhů. (...) S láskou se staral o kostel.*“³⁶⁴ Podobná je další výpověď: „*Můj vztah k němu byl kamarádský. Měl na mě takový vliv, že kdyby nebylo komunistického pronásledování, asi bych se stal knězem. (...) Byl to člověk,*

³⁶⁰ Srov. *Ibid.*, s. 57.

³⁶¹ *Ibid.*, s. 113–114.

³⁶² *Ibid.*, s. 102–104.

³⁶³ *Ibid.*, s. 103.

³⁶⁴ *Ibid.*, s. 106.

kteřý byl přesvědčený o své víře a byl vzorem pro druhé.“³⁶⁵ Do Rokytnice za ním také dojížděl kamarád, který pracoval tehdy v Jihlavě jako právník: „Jan Bula byl dobrým knězem, horlivým knězem, ale nikdy nic nedělal proti režimu. (...) Jeho víra a zbožnost byla zdravá, přitažlivá, byl silný ve víře.“³⁶⁶ Pro ty kněze, kteří ho znali, byl příkladem pastorační péče. Tak se o něm zmínil jeden z kněží z Moravskobudějovicka. Jako důvod jeho odsouzení uváděli svědkové ve výpovědích horlivou kněžskou službu: „Byl odsouzen proto, že byl horlivý a aktivní kněz.“³⁶⁷ O jeho víře také svědčí výpověď od kněze, který jej znal: „Jeho víra se projevovala tím, jak konal bohoslužby, z celého jeho vystupování vyzařovala víra.“³⁶⁸ Tentýž svědek uvedl, že Jan Bula byl mužem modlitby a rád konal adorace. Projevem víry bylo také to, že v době pronásledování nezradil věrnost Kristu a církvi. Mnoha lidem bylo v té době nabídnuto, že jim bude snížen trest výměnou za jejich spolupráci nebo za to, že zradí své přesvědčení.³⁶⁹ O naději, kterou služebník Boží nosil v srdci i v těžkých chvílích a kterou dával také druhým, vydal svědectví kněz, který byl zavřený v jihlavské věznici ve stejnou dobu jako on: „Sám mě posiloval v naději a dodával mi odvahy, abych důvěřoval ve vítězství Boží.“³⁷⁰ Láska služebníka Božího se projevovala zvláštním způsobem tehdy, když byl oklamán Ladislavem Malým. To se projevilo ve vztahu ke spolubratrovi v kněžské službě: „Podle mého mínění se láska k bližnímu projevovala tak, že měl o mě větší starost než o sebe, poznal jsem to z toho, že mi nabídl: když kapitán Malý poveze přes hranice arcibiskupa Berana, že mi vzkáže, abych jel s ním, abych tak byl uchráněn zatčení a vězení.“³⁷¹ Lidem pomáhal ve všelijakých potřebách a zvláště jako kněz nekonal povrchně svoji službu: „Svoji kněžskou službu nevykonával formálně, ale upřímně a z duše, např. při svátosti pomazání nemocných dokázal neformálně hovořit s nemocným o všem možném, protože měl k nim velkou lásku. Byl to opravdu svatý člověk a nenajdete nikoho, kdo by proti němu mohl říct nějaké křivé slovo.“³⁷²

Pokud jde o kardinální ctnosti, tak odvaha Jana Buly se projevila velmi výmluvně tehdy, když přečetl Oběžník a pastýřský list Hlas biskupů. K Oběžníku dokonce přidal svůj komentář. Veřejně odsoudil to, když bylo jeho jméno zveřejněno v novinách na seznamu těch, kteří se podepsali pod prohlášení KA (původně totiž byl ujišťován o tom, že jeho podpisu nebude zneužito). Do Rokytnice na faru mu také někdo zaslal anonymní dopis z třebičské pošty, v němž byl vyzýván k tomu, aby zanechal své činnosti. Svědek, který tuto informaci poskytl, uvedl domněnku,

³⁶⁵ Ibid., s. 114–115.

³⁶⁶ Ibid., s. 119.

³⁶⁷ Ibid., s. 57.

³⁶⁸ Ibid., s. 57.

³⁶⁹ Ibid., s. 57.

³⁷⁰ Ibid., s. 94.

³⁷¹ Ibid., s. 95.

³⁷² Ibid., s. 119.

že to bylo od StB.³⁷³ Jan Bula žil skromně. Jeho vztah k ženám nevybočoval ze zdravých hranic ani na jednu stranu. Podle výslechů uskutečněných během šetření lze bez pochybností říct, že s žádnou neudržel žádný poměr, z čehož byl obviňován komunistickým režimem: „*Jako vzdělavatel Orla se stýkal samozřejmě i s děvčaty, ale nikdy by se nedopustil nějakých důvěrností.*“³⁷⁴ Nebo: „*Vztah k ženám byl normální jako u faráře, neměl problémy, že by za některou chodil nebo některá za ním. Znal jsem jej dost důvěrně, určitě žádný poměr s žádnou neměl.*“³⁷⁵ Jan Bula byl člověk, který řešil problémy s klidem. Bylo možné s ním hovořit na jakékoliv téma: „*Bylo možné s ním o všem hovořit. Někdy jsem přišel s různými pochybnostmi – např. o smyslu celibátu – a on mi rozumně a klidně vysvětlil jeho smysl.*“³⁷⁶

Z ostatních ctností lze zmínit pokoru a poslušnost. „*I když byl obdařen mnohými dary, které jiní neměli, tak se nad nás nevyvyšoval,*“³⁷⁷ zmínil jeho spolužák z brněnského alumnátu. Z farnosti Rokytnice pochází svědectví o jeho oddanosti biskupovi: „*Poslušnost vůči představeným vyplývá z jeho prohlášení k pastýřskému listu, ve kterém říká: ‚projevili jsme svou oddanost našemu primasu arcibiskupu Dr. Beranovi a biskupu brněnskému Dr. Skoupému, že s Vámi všemi stojíme pevně za nimi a podrobujeme se všemu, co ve věci vyřešení poměru církve a státu podniknou.‘*“³⁷⁸ Připomenout lze také jeho dopisy na rozloučenou, které napsal před dopravou. Jsou podrobněji popsány v části, která se věnuje formálnímu mučednictví *ex parte victimae*, a obsahují důkaz o pravdivosti autentického odevzdání života Bohu.

6.4.2 Pravdivost pověsti mučednictví u Václava Drboly

I Václav Drbola se zapsal do podvědomí lidí nejen proto, že byl nespravedlivě odsouzen a zemřel jako kněz pro svou pastorační práci, ale také pro své lidské a duchovní kvality. Teologální ctnosti víra, naděje a láska mu byly vlastní, jak vyplývá z jeho homilií, činnosti ve farnosti a jednání s druhými. První významné svědectví pochází z jeho rodiny a ukazuje na vztah ke mši svaté a na touhu po kněžském povolání: „*Ke kapli se chodil modlit. (...) Než šel do školy, tak si přivstal, a ještě šel na mši svatou v 6:45. (...) Jako školák se nejdřív pomodlil a teprve potom šel do školy, chodil hodinu cesty pěšky a přitom se ještě učil. (...) Doma si hrával na kněze. Ministroval snad od pěti let. Byl ‚miláček‘ velebného pána Valy. (...) A u lidí byl velice oblíbený, lidé ho měli velice rádi. (...) Zvláště děti ho měly rády. Také on měl odjakživa děti rád. (...) Když sloužil mši svatou, tak byl plný kostel, hodně lidí chodilo hlavně v neděli. Viděla jsem, jak se modlil, hodně se modlil a vždycky klečel. Když jsme byli malé děti, tak Václav jako školák nás učil modlit se – modlili jsme se spolu Anděl Páně*

³⁷³ Srov. *Ibid.*, s. 60.

³⁷⁴ *Ibid.*, s. 119.

³⁷⁵ *Ibid.*, s. 106.

³⁷⁶ *Ibid.*, s. 119.

³⁷⁷ *Ibid.*, s. 62.

³⁷⁸ *Ibid.*, s. 62.

a také při svačině. (...) On se upínal k Pánu Bohu odmalička, to bylo jeho. (...) Měl takovou vnitřní radost. Také při primici řekl děvčatům: „Toto je veliká radost.“³⁷⁹ Přesvědčení o tom, že jeho horlivost v pastorači byla vedena právě ctnostmi, obsahuje i další svědectví, tentokrát od kněze, který ho znal: „Otec Drbola byl lidový, lidé ho měli rádi, byl oblíbený venkovský kněz. V kněžské službě pracoval obětavě. (...) Jsem přesvědčen, že k horlivost v kněžské službě ho vedly tyto ctnosti: víra, naděje, láska. (...) Za důležité považuji, že nehradili, to byl důkaz síly jejich víry, věrnosti církvi a kněžské službě, že vytrvali i pod hrozbou ztráty vlastního života.“³⁸⁰ Václav Drbola se v kázáních vždy věnoval náboženským tématům a nikdy politickým. I přes svoji mlčenlivou a plachou povahu byl dobročinný a připravený pomoci druhým. Houževnatost projevil také tím, že manuálně pracoval, aby mohl studovat, protože jeho rodina byla chudá.³⁸¹

Z kardinálních ctností služebníka Božího lze nejprve zmínit jeho statečnost, kterou projevil při obraně spolkových aktivit v Bučovicích. O tom svědčí jeho spis z roku 1950 (podrobněji je o tom pojednáno výše). Dalším projevem této ctnosti je fakt, že přečetl Oběžník, od jehož čtení byli kněží odrazováni komunistickými funkcionáři. Drbolův synovec uvedl: „Býval jsem ministrant, tak vím, že chodily na faru pastýřské listy. A tyto pastýřské listy komunistům vadily. Od maminky vím, že strýc Václav měl určité problémy kvůli čtení těchto pastýřských listů.“³⁸² Zároveň projevoval rozvážnost ve vztazích, která byla velmi zapotřebí zvláště v tak vypjaté době po únoru 1948. Příkladem tohoto jednání je příhoda s jedním studentem, kterého znal Václav Drbola z dob svého působení v Bučovicích. Ten vypověděl: „K tomu můžu říct, že jsem napsal úvahu ‚Mene tekel fares‘ v roce 1949, v době, kdy jsem byl vyhozen ze studia práv v Brně. Tato úvaha se týkala podvodného jednání komunistické partaje. P. Drbola si to přečetl. Já jsem od něj čekal, že se k tomu vyjádří. Zůstal stát, obrátil se a řekl: ‚Podívej se. Obsah je správný, ale je taková situace, že musíme uvažovat, jestli by to mělo svůj efekt. Tento okamžik by mohl být i pro spoustu lidí nebezpečný. Nebylo by vhodné, aby se s tím na veřejnosti něco dělalo.‘ Tento dopis už nikdo neviděl, zlikvidoval jsem jej. P. Václav mi moudře radil, říkal, že by dopis mohl mít opačný účinek, než jsem zamýšlel.“³⁸³ Povahu služebníka Božího popsala jedna z jeho sester následovně: „Byl zbožný, pracovitý, moc pomáhal mamince i ve vaření, uklízení a starosti o drůbež. (...) Bratr byl dobrák, mnoho rozdal, hlavně když dostal nějakou výslužku, tak ji dal dětem. (...) I cizím lidem pomáhal s těžkou prací. Každou práci hned uměl.“³⁸⁴ O jeho umírněnosti se zmínila následovně: „Vyrostl v chudobě, byl skromný. Mluvil jen o potřebných věcech, prostě nemluvil zbytečně.“³⁸⁵

³⁷⁹ Ibid., s. 146–152.

³⁸⁰ Ibid., s. 97–98.

³⁸¹ Srov Ibid., s. 66.

³⁸² Ibid., s. 161.

³⁸³ Ibid., s. 169.

³⁸⁴ Ibid., s. 146–152.

³⁸⁵ Ibid., s. 146–152.

Další ctností byla skromnost: „*Byl opravdu velmi dobrý kněz a oblíbený kněz. Všichni ho měli rádi a rádi by ho byli viděli u toho, co organizoval. Všechno totiž připravil a zorganizoval, ale pak se stáhl do ústraní, to bylo znamením jeho skromnosti.*“ Tak svědčila žena, která ho znala z Bučovic. V době, kdy odešel z této farnosti, měla 23 roků. Zároveň popsala, že se projevoval nejen jako introvertní, ale také jako radostný člověk: „*Měl rád lidi a povahově nebyl škarohlíd, dovedl se zasmát, a to velmi rád. Tímto vystupováním si získal oblibu. Ve větším kolektivu byl uzavřenější, ale v užším kruhu byl srdečný.*“³⁸⁶ Jeden z kněží, který později působil ve farnosti Babičce ještě v době komunismu, uvedl: „*Já považuji P. Václava za světce a mučedníka. Věrnost Kristu, síla modlitby, oběť kříže – to mám spojené s P. Václavem.*“³⁸⁷ Právě svědectví kněží, kteří působili ve farnosti, kde dosud žijí lidé, kteří si služebníka Božího pamatují, jsou velmi cenná: „*Z reakcí dalších lidí, kteří služebníka Božího Václava Drbolu znali, je mi jasné, že to byl člověk ctnostný, plný horlivosti pro spásu duší, laskavého přijetí. Vidím v něm člověka, který s ostatními vytvářel opravdové křesťanské společenství. (...) Václav Drbola rozhodně nebyl politicky aktivní člověk, který by burcoval ostatní k občanské neposlušnosti. (...) Navzdory intenzivní komunistické propagandě (...) v paměti lidí zůstává Václav Drbola příkladným knězem plným ctností.*“³⁸⁸

³⁸⁶ Ibid., s. 157.

³⁸⁷ Ibid., s. 183.

³⁸⁸ Ibid., s. 69.

Závěr

Tato práce pojednává o mučednictví služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly. Svou oběť života přinesli v době, kdy církev v Československu sevřel *ateistický diktátorský režim*. Tento režim, jak uvedl papež František, rušil svobodu a vykořeňoval tradice národů.³⁸⁹ A právě uchovat si svobodu a křesťanskou tradici, ale nejen tu, je dnes aktuálnější než kdy jindy. Proto je důležité mít před očima ty, kteří si pravou vnitřní svobodu uchovali a zůstali věrní tradici, z které vzešli, ve které vyrůstali a pro kterou zasvětili celý svůj život a službu. Je to dnes velmi důležité pro vědomí vlastní identity, a to nejen u křesťanů, ale u všech lidí každého národa.

Hlavním cílem této práce bylo nabídnout komplexní pohled na mučednictví u služebníků Božích Jana Buly a Václava Drboly. Jednotlivé kapitoly obsahují všechny jeho důležité základní aspekty. Mučednictví materiální a formální a pověst mučednictví navíc byly u obou kněží podrobně rozvedeny. Naplnění tohoto cíle má dva základní přínosy. Tím prvním je, že text může posloužit těm, kteří chtějí porozumět pravému významu mučednictví, jak ho chápe katolická církev. Rozlišování a podrobné šetření ze strany církve je zcela v pořádku a legitimní. Nezřídka se dnes totiž setkáváme s tím, že mnozí nevnímají potřebu bližšího zkoumání takových případů a nedokážou rozlišit mezi člověkem, který prožil nějaké utrpení a násilnou smrt, a člověkem, který dokázal tuto skutečnost nezištně přijmout a Bohu obětovat. Druhým přínosem, který vyplývá z naplnění hlavního cíle práce, je rozsáhlý přehled zdrojů, které mohou být užitečné pro další prohloubení tématu. Zvláště v českém jazykovém prostředí se navíc nesečkáme s mnoha podobnými texty, jako je tato práce. Může tedy posloužit i jako studijní text, který vychází z mnoha odborných zdrojů.

Dalším cílem byla analýza *Positio* – stěžejního textu celé kanonizační kauzy. Byly pečlivě vybírány ty pasáže *Positio*, které jsou pro tuto práci nejrelevantnější. Tam, kde bylo potřeba nějaké téma rozvést více do hloubky, byly použity i jiné zdroje. Hlavní částí *Positio*, vzhledem k tématu této práce, je kapitola *informatio* věnující se mj. životopisu obou služebníků Božích, jejich mučednictví a pověsti mučednictví. Častokrát však nestačilo čerpat pouze z této části, ale bylo nutné v *Positio* vybírat i z těch svědectví a materiálů, které se nacházejí v částech *summarius testium* (svědectví) a *summarius documentorum* (písemné dokumenty), a které do části *informatio* nebyly zahrnuty. Během práce se svědectvími vyvstala potřeba zabývat se otázkou, do jaké míry byli svědkové v kauze sami schopni odlišit mu-

³⁸⁹ Tento termín, označující komunismus ve 20. století, použil papež František při své návštěvě Rumunska v červnu 2019, při které blahořečil sedm biskupů – mučedníků, kteří se stali obětí zmíněného režimu. Srov. RODARI, Paolo. Papa Francesco e la condanna del comunismo: I regimi annullano la libertà e sradicano le tradizioni dei popoli. *La Repubblica* [online]. 2019 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: https://www.repubblica.it/esteri/2019/06/02/news/papa_francesco_e_la_condanna_del_comunismo_i_regimi annullano_la_liberta_e_sradicano_le_tradizioni_dei_popoli_-227787156/.

čednictví, jak ho chápe katolická církev, od utrpení a násilné smrti člověka, ve kterých není možné dokázat nejen teologická, ale také právní kritéria mučednictví. Svědkové v kauze obou služebníků Božích sami jasně nedokázali vždy odlišit tyto dva případy. Bylo tomu tak zvláště u osob z řad laiků. Navíc paměť každého člověka podléhá jisté selekci. Mezi důvody, proč u svědků někdy docházelo k nejasnému odlišení, lze uvést dlouhý časový odstup mezi výpověďmi a dobou, ke které se výpovědi vztahovaly. Dalším důvodem je masivní státní organizovaná propaganda proti oběma služebníkům Božím. Nezanedbatelné jsou také nevzdělanost a nemožnost teologického vzdělání laiků. Je to také jistě důsledek posunutí chápání jistých termínů v profánním prostředí od prostředí církevního. Kromě mučednictví lze uvést jako další příklad slovo křest a jeho užití při uvedení nového hudebního alba. I přes výše uvedené skutečnosti lze považovat výpovědi svědků za upřímné³⁹⁰ a také za hodnověrné. Závěr o hodnověrnosti vychází ze čtyř skutečností, které z analýzy *Positio* vyplynuly. Je to autorův dojem ze zápisů z výsledků uskutečněných během kanonizačního procesu doplněný o zápis vyslyšajícího, ve kterém líčí, jak zaujatě nebo nezaujatě na něj svědek během výsledku působil. Dále to je fakt, že jsou informace takto získané, které se vztahují k mučednictví a pověsti mučednictví, v podstatných věcech v souladu s fakty známými z jiných pramenů. Třetí skutečností jsou výpovědi kněží, kteří v procesu vypovídali, neboť je u nich oprávněný předpoklad, že jejich teologicko-právní znalost mučednictví byla vyšší, než tomu bylo u laiků. Zároveň mohli podat ucelený pohled farního společenství, ve kterém působili, na mučednictví a pověst mučednictví obou služebníků Božích. Nakonec připomeňme, že každý svědek v podobných procesech podává subjektivní pravdu, která má své limity. Prostřednictvím většího počtu výpovědí, a tedy i těchto subjektivních pravd, se závěry více přibližují k pravdě objektivní. Všechny výpovědi zaznamenané během procesu vytvářejí takový celkový dojem, že pověst mučednictví je autentická a pravdivá, ačkoliv by ji ne každý svědek dokázal vysvětlit ve správné teologické a právní terminologii.

Souhrnně se domnívám, že *Positio* nabízí dostatečný důkazní materiál pro to, aby kardinálové, biskupové a konzultori z Kongregace mohli dospět k morální jistotě o mučednické smrti obou služebníků Božích, jejich heroických ctnostech a o tom, že opravdu obětovali svůj život. Některé podkapitoly *Positio* v části *informatio*, které byly stěžejní pro tuto práci, by však podle mého úsudku bylo vhodné rozšířit. Jedná se o pověst mučednictví u Jana Buly, která je v *Positio* obsažena na pouhých dvou stranách. U obou služebníků Božích by mohlo být užitečné rozčlenit tuto pověst podle jejich jednotlivých charakteristik tak, jak je to v této práci (vč. doplnění o některá svědectví z části *summarius testium*). Do jaké míry je, nebo není podrobnější členění kapitoly o pověsti mučednictví záležitostí standardu, který je u *Positio* vyžadován Kongregací, nedokážu posoudit. Další doporučení se týká chá-

³⁹⁰ Autorův dojem z protokolů o výsledku svědků je shodný s osobním názorem Jana Růžičky, který sdělil svůj dojem z výsledků během konzultace 23. dubna 2022. Jan Růžička se jako notář/zapisovatel účastnil především těch výsledků, které se týkaly Václava Drboly.

pání pojmu mučednictví a pověsti mučednictví. Velkou pomocí by bylo, kdyby se v kanonizačním procesu vyslychající svědka v této záležitosti více doptával a tím mu pomohl k lepšímu pochopení těchto pojmů. Lze konstatovat, že tohoto způsobu zpřesnění nebylo užito v dostatečné míře. Zajímavé by bylo také rozšířit svědectví o výpovědi kněží,³⁹¹ již působili na místech nebo v okolí míst, která nějak souvisejí s některým ze služebníků Božích. Jedná se o dobu od smrti služebníků Božích až po současnost. Tito kněží totiž mohou vydat svědectví minimálně v záležitosti pověsti mučednictví, což není vůbec málo. Někteří z těchto kněží vypovídali při šetření v rámci kanonizačního procesu a jejich svědectví patří podle mého názoru k těm nejcennějším. Kněží z pastorace na těchto místech totiž mohou podat celistvý pohled místních lidí a farníků na dotyčného kandidáta. Spíše, než jako součást *Positio* se mi však jeví vhodnější začlenit tyto výpovědi a jejich analýzu do samostatné publikace nebo do nějakého periodika. Jako nejvhodnější se v současnosti pro tyto účely jeví bulletin *Testimonium martyrii*.

³⁹¹ Pro příklad uveďme R. D. Jana Peřinu (* 1945), který v byl farářem v Babicích v letech 1974–1983. Mezi svědky v *Positio* není uveden.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

II. Vatikánský koncil. *Věřoučná konstituce o církvi **Lumen Gentium***. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Druhé vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. s. 29–100. ISBN 80-7192-467-9.

BENEDETTO XIV. (Prospero Lambertini). *La beatificazione Dei servi di Dio e la canonizzazione dei beati = De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione I/2*. Congregazione delle Cause dei Santi. – Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2011. ISBN 978-88-209-8588-2.

BENEDETTO XIV. (Prospero Lambertini). *La beatificazione Dei servi di Dio e la canonizzazione dei beati = De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione II/1*. Congregazione delle Cause dei Santi. – Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2012. ISBN 978-88-209-8931-6.

BENEDETTO XIV (Prospero Lambertini). *La beatificazione Dei servi di Dio e la canonizzazione dei beati = De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione II/2*. Congregazione delle Cause dei Santi. – Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2013. ISBN 978-88-209-9181-4.

BENEDETTO XIV (Prospero Lambertini). *La beatificazione Dei servi di Dio e la canonizzazione dei beati = De servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione III/1*. Congregazione delle Cause dei Santi. – Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2015. ISBN 978-88-209-9640-6.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih). 7. přeprac. vyd., (5. vyd. v České biblické společnosti). Praha: Česká biblická společnost, 1996, c1985. ISBN 80-85810-11-5.

Codex iuris canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Roma: Libreria Editrice Vaticana, MDCCCCLXXXIII.

Codex iuris canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus praefatione Emmi Petri card. Gasparri et indice analytico-alphabetico auctus. Roma: Typis Polyglottis Vaticanis, MCMLI.

IOANNES PAULUS PP II, *Constitutio Apostolica **Divinus perfectionis magister*** (25. 1. 1983): AAS 75 (1983), pp. 349-355.

JAN PAVEL II., *Veritatis splendor*. Encyklika o základech morálního učení církve (6. 8. 1993). Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-114-8.

JAN PAVEL II., *Tertio millennio adveniente*. Apoštolský list o přípravě na jubilejní rok 2000 (10. 11. 1994). Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-126-1.

Katechismus katolické církve. Druhé vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 793 s. ISBN 80-7192-488-1.

Literatura

AMORE, Agostino. Culto e canonizzazione dei santi nell'antichità cristiana. *Antoniano*. ročník 1977, č. 52, 38–80 s. ISSN 0003-6064.

BAR, Wiesław. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej. *Świętość Kanonizowana*, č. 8/2012, s. 35–59. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych. ISBN 978-83-7604-132-2.

BEAUDOIN, Yvon. Il culto dei martiri. L'estensione del culto ai confessores fiedi e ad altre categorie di persone. In BEAUDOIN, Yvon – FOKCIŃSKI, Hieronim – GONZÁLEZ, Fidel – PAGANO, Sergio – ESTIVILL, Daniel – SASTRE, Eutimio. *Studium: Pars Historico - Hagiographica*. (studijní materiál pro postulátory) Roma, 2003, s. 5. Bez ISBN.

BUENO, Daniel Ruiz. *Actas de los martires, Kap.: Martirio de San Policarpo según la versión latina*. Madrid, 1974. Bez ISBN.

CYPRIÁN Z KARTÁGA, *Epistula 38*, PL 4, 319B.

CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM. *Le cause dei santi: sussidio per lo Studium*. Roma: Libreria Editrice Vaticana, 2014. ISBN 978-88-209-9333-7.

CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM. *Beatificationis seu Declarationis Martyrii Servorum Dei Ioannis Bula et Venceslai Drbola: Positio super Martyrio*. Roma, 2022. Bez ISBN.

D'ALFONSO, Michele. *La prova in genere e la fama di santità in specie nei processi dei santi prima e dopo il M.P. Sanctitas clarior*. Roma: Agnesotti, 1977. Bez ISBN.

DUNDA, Marek. Doba, která z lidí dělala bestie, ale i světce. *Milujte se!: časopis pro novou evangelizaci*, ročník 2009, č. 10, s. 7. ISSN 1802-4327.

FISICHELLA, Rino. *Dizionario di teologia fondamentale*. Assisi: Cittadella Editrice, 1990. ISBN 978-88-3080-459-3.

GONZALES, Fidel. Męczeństwo, pamięć o świętych i problemy związane z beatyfikacją – kanonizacją męczenników. *Communio* 14 (2001), s. 412-417.

GUTIÉRREZ Gómez José Luis. *Studi sulle cause di canonizzazione*. Roma: Giuffrè, 2005. ISBN 978-88-1411-866-1.

HALUZOVÁ, Anna. Synovec kněze Václava Drboly vzpomíná. *Testimonium martyrii*, ročník 2021, č. 5, s. 7–11. ISSN 2694-9385.

HILGEMAN, Waldery – SPEDICATO, Emanuele. *Prontuario delle cause dei santi*. Roma: Pontifical Biblical Institute, 2021. ISBN 978-88-7839-446-9.

CHRAPKOWSKI, Arnold. Męczeństwo w procesach kanonizacyjnych. *Peregrinus Cracoviensis*, ročník 2003, č. 14, s. 63–70. ISSN 1425-1922.

CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. *Katolická církev a stát po únoru 1948*. In RŮŽIČKA, Jan – CHALUPOVÁ, Petra. *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo: Sborník z konference k 90. výročí narození kněze Jana Buly*. Brno: Biskupství brněnské, 2010. Bez ISBN.

- IGNÁC Z ANTIOCHIE, *Ignatios Magneským*. In: *Spisy Apoštolských otců*, přel. SOKOL, JAN. Praha: Kalich 1986, s. 152–156. Bez ISBN.
- JANOUŠEK, Josef – JANOUŠEK, Lukáš. Nečekaný objev po 58 letech. *Testimonium martyrii*, ročník 2021, č. 4, s. 21–23. ISSN 2694-9385.
- JANOUŠEK, Josef. Nečekaný objev po 58 letech – 2. díl. *Testimonium martyrii*, ročník 2021, č. 5, s. 23–24. ISSN 2694-9385.
- JANOUŠEK, Josef. Rozhovor s postulátorem beatifikačního procesu 1. díl. *Testimonium martyrii*, ročník 2021, č. 4, s. 5–8. ISSN 2694-9385.
- JANOUŠEK, Josef. Rozhovor se žákyní kněze Václava Drboly. *Testimonium martyrii*, ročník 2021, č. 6, s. 3–7. ISSN 2694-9385.
- JANOUŠEK, Lukáš. Václav Drbola: Čas tvrdých zkoušek přichází. *Testimonium martyrii*, ročník 2021, č. 6, s. 14–18. ISSN 2694-9385.
- JANOUŠEK, Lukáš. Jan Bula byl můj nejlepší kněz. *Testimonium martyrii*, ročník 2020, č. 3, s. 24–26. ISSN 2694-9385.
- KAPLAN, Karel. *Stát a církve v Československu v letech 1948–1953*. Brno: Doplněk, 1993. Studie – materiály – dokumenty, sv. 3. ISBN 80-85765-27-6.
- KOLOUCH, František. *Oběť případu Babice: Jan Bula (1920–1952)*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2016. ISBN 978-80-7195-858-1.
- KUŚMIERSKI, Stanisław. *Opinia publiczna, wprowadzenie do teorii*. Warszawa: WSE, 1997. ISBN 83-869-9025-2.
- LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991. Bez ISBN.
- LESSI-ARIOSTO M. Il culto dei martiri nella liturgia romana. *La Santa Sede* [online]. [cit. 2021-12-18]. Dostupné z: https://www.vatican.va/jubilee_2000/magazine/documents/ju_mag_01031997_p-68_it.html.
- LISOWSKI J., *Koncepcja męczeństwa w praktyce Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*. Wrocław-Rzym, 1992. Bez ISBN.
- MIKULÁŠEK, Jiří. *Sejdeme se v nebi: Životní příběh mladého kněze Jana Buly*. Brno: Biskupství brněnské, 2003. Bez ISBN.
- MARTÍN DE LA HOZ, José Carlos. La Instrucción Sanctorum Mater. Comentario. *Ius canonicum*, ročník 2010, č. 50, s. 281–291. ISBN 0021-325X.
- MISZTAL, Henryk. *Kanonizační právo: podle zákonodárství Jana Pavla II*. První vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. ISBN 80-726-6095-0.
- MISZTAL, Henryk. *Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II*, Lublin — Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne, 1997. ISBN 83-868-6245-9.
- MISZTAL, Henryk. Martyrium – aspekt historyczno-prawny. *Ateneum Kapłańskie*, 472 (1987), s. 483–485.

MISZTAL, Henryk. *Sanctorum Mater: Komentarz*. První vydání. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2008. ISBN 978-83-7363-686-6.

NAVARA, Luděk – KASÁČEK, Miroslav. *Mlynáři od Babic: nová fakta o osudovém dramatu padesátých let*. Brno: Host, 2008. Studie, materiály, dokumenty. ISBN 978-80-7294-281-7.

NAVARA, Luděk – KASÁČEK, Miroslav. *A přece budu blízko: život a mučednická smrt kněží Jana Buly a Václava Drboly od Babic*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-772-1.

NĚMEC, Jaroslav. *Cesta ke kanonizaci: s abecedním seznamem světců kanonizovaných ve 20. století*. Druhé vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2008. 110 s. ISBN 978-80-7266-294-4.

NĚMEC, Jaroslav. *Noví mučedníci*. První vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1993. 110 s. Bez ISBN.

ORLITA, Karel. *Kanonizační řízení služebníka Božího Jana Buly*. In RŮŽIČKA, Jan – CHALUPOVÁ, Petra. *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo: Sborník z konference k 90. výročí narození kněze Jana Buly*. Brno: Biskupství brněnské, 2010. Bez ISBN.

PASSASEO, Francesco. *La dimensione giuridico-ecclesiologica degli altari delle chiese dismesse: questioni divise tra diritto canonico, diritto liturgico e diritto dello Stato. Stato, Chiese e pluralismo confessionale*. 21.7.2021. ISSN 1971-8543. Dostupné z: doi:10.13130/1971-8543/16039.

PIACENTINI, Ernesto. *Il martirio nelle cause dei santi*. Roma: Libreria Editrice Vaticana, 1979. 208 s. ISBN 88-209-4427-8.

PIO XII. *Discorso di sua santità Pio XII al Tribunale della Sacra Romana Rota. La Santa Sede* [online]. Libreria Editrice Vaticana [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://www.vatican.va/content/pius-xii/it/speeches/1942/documents/hf_p-xii_spe_19421001_roman-rota.html.

PISAPIA, Maria. *La fama di santità nelle cause di beatificazione e canonizzazione di servi di Dio*, Roma (vydavatel neuveden), 1982. Bez ISBN.

QUINTANA, Bescós Racardo. *La fama de santidad y de martirio hoy*. Řím: Lateran University Press, 2007. ISBN 88-465-0547-6.

RÁZEK, Adolf. *Úloha kněží v akci „Pavel“*. In RŮŽIČKA, Jan – CHALUPOVÁ, Petra. *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo: Sborník z konference k 90. výročí narození kněze Jana Buly*. Brno: Biskupství brněnské, 2010. Bez ISBN.

RÁZEK, Adolf. *StB + justice: nástroje třídního boje v akci Babice*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. ISBN 80-86621-02-2.

ROMUALDO, Rodrigo. *Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione*. Třetí vydání. Roma: Institutum historicum augustinianorum recollectorum, 2004. 519 s. Bez ISBN.

RŮŽIČKA, Jan. *Život Jana Buly*. In RŮŽIČKA, Jan – CHALUPOVÁ, Petra. *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo: Sborník z konference k 90. výročí narození kněze Jana Buly*. Brno: Biskupství brněnské, 2010. Bez ISBN.

RŮŽIČKA, Jan – SLÍVOVÁ, Petra. *Václav Drbola (1912–1951)*, Brno: Biskupství brněnské, 2016. Bez ISBN.

RŮŽIČKA, Jan – SLÍVOVÁ, Petra. *Jan Bula (1920–1952)*, Brno: Biskupství brněnské, 2016. Bez ISBN.

STEHLÍK, Michal. *Babické vraždy 1951*, Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2593-7.

SUSINI, Mirella. *Il martirio cristiano. Esperienza di incontro con Cristo. Testimonianza dei primi tre secoli*. Bologna: Edizioni Dehoniane Bologna, 2003. ISBN 978-88-1040-959-6.

SEBÍŇOVÁ, Elena. *Pověst svatosti Matky Rosy Vůjtěchové (1873–1945)*. Licenciátní práce. Lublin, 2016. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Instytut Prawa Kanonicznego. Vedoucí práce prof. dr hab. Wiesław Bara.

ŠTĚPÁNEK, Robert Benno. *Kanonizace svatého Tomáše Akvinského*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Katedra církevních dějin a literární historie. Vedoucí práce prof. PhDr. Petr Kubín, Ph.D., Th.D.

TERTULIÁN, *De Pudicitia*, 22 (PL 2, 1027C).

VÁCLAVEK, Petr – VÁCLAVKOVÁ, Marie. *Naše poutě z Lukova do Staroviček. Testimonium martyrii*, ročník 2020, č. 3, s. 7–9. ISSN 2694-9385.

VAUCHEZ, André. *La sainteté en occident aux derniers siècles du moyen âge d'après les procès de canonisation et les documents hagiographiques*. Roma: École française de Rome, 1981. ISBN 2-7283-0006-2.

VLADÁR, Vojtech. *Historický vývoj kanonizačního práva – od reforem pápeže Urbana VIII. po Druhý vatikánský koncil*. *Revue církevního práva*, ročník 26, č. 78 – 1/20, s. 39–64.

VLADÁR, Vojtech. *Platné kanonizačné právo*. *Revue církevního práva*, ročník 26, č. 79 – 2/20, s. 13–38.

VODIČKOVÁ, Stanislava. *Vatikánský rozhlas 1. Ohlasy perzekuce katolické církve v Československu 1950–1958*. Praha: ÚSTR, 2016. ISBN 978-80-87912-71-3.

WETZSTEIN, Thomas. *Heilige vor Gericht: Das Kanonisationsverfahren im europäischen Spätmittelalter*. Köln: Böhlau Verlag, 2004. ISBN 3-412-15003-7.

ZDEŇKA. *Pouť v době koronavirové*. *Testimonium martyrii*, ročník 2020, č. 2, s. 9–10. ISSN 2694-9385. (autor si nepřál být uveden s příjmením)

ZIEMANN, Eugeniusz. *Encyklopedia Katolicka 11*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2006. ISBN 83-7306-300-5.

Internetové zdroje

ADU, Jan. Popravenému babickému faráři Drbolovi odhalili bustu. *Česká televize* [online]. 2013 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/236897-popravenemu-babickemu-farari-drbolovi-odhalilibustu>.

Babice 1991: smírná bohoslužba k 40. výročí babických událostí. *Televize TV-MIS: Multimediální Internetová Samoobsluha* [online]. 2006 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.tv-mis.cz/titul.php?id=63>.

DOLEŽAL, Miloš. Josef Valerián: Říkali mi babický vrah... *Katolický týdeník* [online]. 2005 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/perspektivy/josef-valerian-rikali-mi-babicky-vrah.html>.

Epilog. *Jan Bula* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.janbula.cz/zivotopis>.

JAG, Kardinál Becciu o ekvipolentní beatifikaci polsko-litevského řeholníka. *Radio-Vaticana.cz: Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=29534>.

Kanonizační proces. *Kanonizační řízení služebníků Božích Václava Drboly a Jana Buly* [online]. Brno: Biskupství brněnské [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: http://www.kanonizace.biskupstvi.cz/cz/index.php?page=kanonizacni_proces.

Lukov: Pamětní deska Janu Bulovi, Jaroslavu Melkusovi a Emilu Spilkovi. *Pamětní místa na komunistický režim* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/lukov-pametni-deska-janu-bulovi-jaroslavu-melkusovi-a-emilu-spilkovi>.

MAKYČA, Jan. Výstava o P. Janu Bulovi a P. Václavu Drbolovi je do konce února 2022 v Rieti – Vazia. *Kanonizační řízení služebníků Božích Václava Drboly a Jana Buly* [online]. Brno: Biskupství brněnské, 2022 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <http://www.kanonizace.biskupstvi.cz/cz/index.php?page=122>.

O projektu. *Poslední adresa* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <http://www.posledniadresa.cz/www/About>.

Průvodce po fondech a sbírkách. *Archiv bezpečnostních složek* [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.abscr.cz/fondy-a-pomucky/pruvodce-po-fondech-sbirkach/>.

R. D. Josef Hinterhölzl. *Internetová encyklopedie dějin Brna* [online]. 2021 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=20145.

RODARI, Paolo. Papa Francesco e la condanna del comunismo: I regimi annullano la libertà e sradicano le tradizioni dei popoli. *La Repubblica* [online]. 2019 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: https://www.repubblica.it/esteri/2019/06/02/news/papa_francesco_e_la_condanna_del_comunismo_i_regimi annullano_la_liberta_e_sradicano_le_tradizioni_dei_popoli_-227787156/.

Santuario dei nuovi martiri. *Basilica di San Bartolome all'Isola: Santuario dei Nuovi Martiri del XX e XXI secolo* [online]. 2022 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://sanbartolomeo.org/santuario-dei-nuovi-martiri>.

Služebníci Boží. *Kanonizační řízení služebníků Božích Václava Drboly a Jana Buly* [online]. Brno: Biskupství brněnské [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <http://www.kanonizace.biskupstvi.cz/cz/index.php?page=sluzebnici-bozi>.

Svědectví o Babicích: svědkové mluví o zinscenovaných vraždách a procesech 50. let. *Televize TV-MIS: Multimediální Internetová Samoobsluha* [online]. Video Cassoupen, 2006 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.tv-mis.cz/titul.php?id=70>.

TRNĚNÝ, Zdeněk. *Václav Drbola: Odhalení pamětní desky P. Václavu Drbolovi* [online]. s. 6 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: https://www.starovicky.cz/modules/file_storage/download.php?file=b08c23ed%7C95.

ŠTAUD, Václav. *Nepřiznal jsem se. Nebylo k čemu. Katolický týdeník* [online]. 2014 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/rozhovory/nepriznal-jsem-se-nebylo-k-cemu.html>.

Seznam zkratk

ABS	Archiv bezpečnostních složek
BB	Biskupství brněnské
CIC 1917	Kodex kanonického práva vydaný v roce 1917
CIC 1983	Kodex kanonického práva vydaný v roce 1983
CCEO 1990	Kodex kánonů východních církví vydaný v roce 1990
DPM	Divinus perfectionis Magister, Apoštolská konstituce
KA	Katolická akce
KKC	Katechismus katolické církve
Kongregace	Kongregace pro blahorečení a svatořečení
KSČ	Komunistická strana Československa
LG	Lumen Gentium, Věřoučná konstituce o církvi
MNV	Místní národní výbor
MZA	Moravský zemský archiv v Brně
NA	Národní archiv
NS	Normae servandae in inquisitionibus ab episcopis faciendis in causis sanctorum
Oběžník	Oběžník katolickému duchovenstvu a věřícímu lidu
Hlas biskupů	Hlas biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky
Positio	Beatificationis seu Declarationis Martyrii Servorum Dei Ioannis Bula et Venceslai Drbola: Positio super Martyrio
REG	Regolamento interno
SC	Sacrosanctum Concilium, Konstituce o posvátné liturgii
SM	Sanctorum Mater
StB	Státní bezpečnost
SÚA	Státní ústřední archiv
ÚDV	Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie České republiky
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa

Seznam tabulek

Tab. 1 Přehled počtu aktivit a iniciativ spojených s pověstí obou
služebníků Božích

74

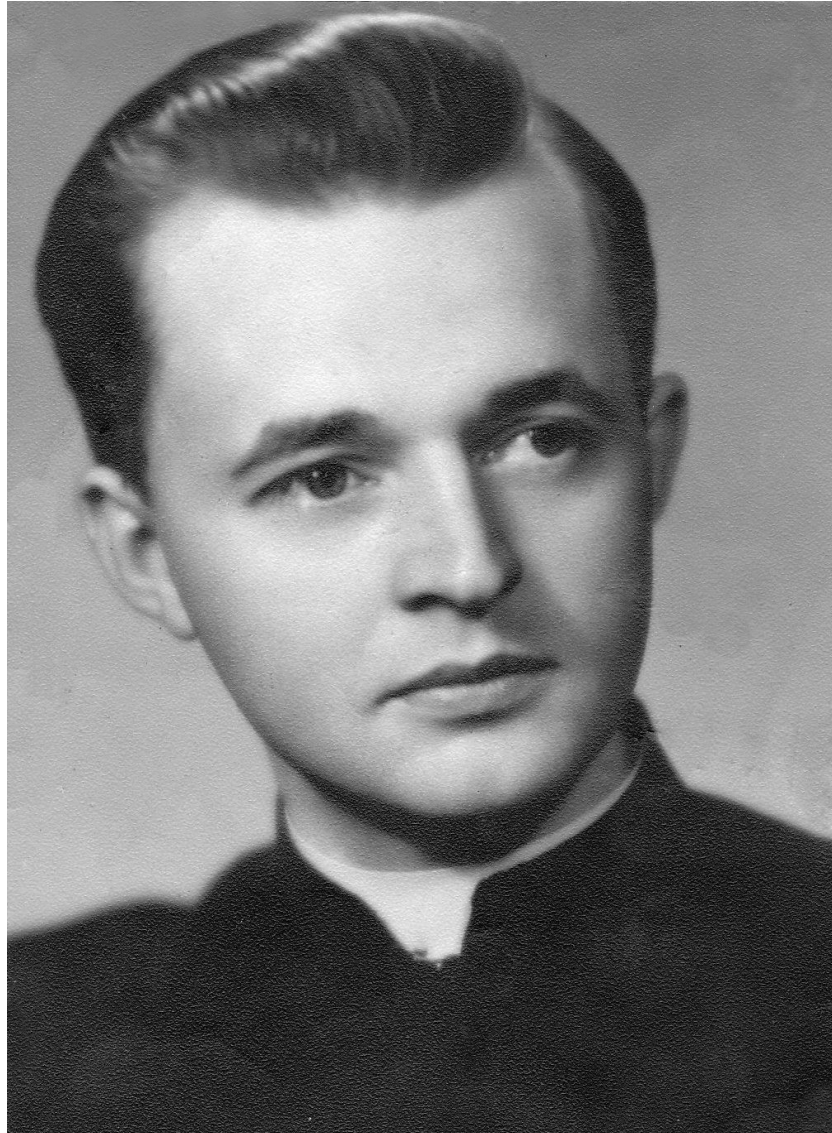
Seznam příloh

Příloha č. 1:	Fotografie Jana Buly
Příloha č. 2:	Fotografie Václava Drboly
Příloha č. 3:	Ikona Nových mučedníků a svědků víru 20. století
Příloha č. 4:	Positio – titulní strana
Příloha č. 5:	Dopis Jana Buly před popravou
Příloha č. 6:	Spis Václava Drboly o poúnorových událostech v Bučovicích
Příloha č. 7:	Rozsudek ze 14. července 1951–1. strana
Příloha č. 8:	Rozsudek ze 14. července 1951–5. strana
Příloha č. 9:	Rozsudek ze 14. července 1951–6. strana
Příloha č. 10:	Rozsudek ze 14. července 1951–34. strana
Příloha č. 11:	Rozsudek ze 14. července 1951–37. strana
Příloha č. 12:	Rozsudek z 15. listopadu 1951–1. strana
Příloha č. 13:	Rozsudek z 15. listopadu 1951–4. strana
Příloha č. 14:	Rozsudek z 15. listopadu 1951–10. strana
Příloha č. 15:	Rozsudek z 15. listopadu 1951–11. strana
Příloha č. 16:	Rozsudek z 15. listopadu 1951–27. strana

Přílohy

Příloha č. 1

Fotografie Jana Buly³⁹²



³⁹² Jan Bula jako kněz. Rodinný archiv.

Příloha č. 2

Fotografie Václava Drboly³⁹³



³⁹³ Jedna z posledních fotografií Václava Drboly z roku 1948. Archiv Jaroslavy Fialové.

Příloha č. 3

Ikona Nových mučedníků a svědků víru 20. století³⁹⁴



³⁹⁴ Ikona dei Nuovi Martiri e Testimoni della fede del XX secolo. *Basilica di San Bartolome all'Isola: Santuario dei Nuovi Martiri del XX e XXI secolo* [online]. 2022 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <http://sanbartolomeo.org/santuario-dei-nuovi-martiri/ikona-dei-nuovi-martiri-e-testimoni-della-fede-del-xx-e-xxi-secolo/>.

Příloha č. 4

Positio – titulní strana

CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM

P. N. 2987

BRUNENSIS

BEATIFICATIONIS SEU DECLARATIONIS MARTYRII
SERVORUM DEI

IOANNIS BULA

et

VENCESLAI DRBOLA

SACERDOTUM DIOECESANORUM
IN ODIUM FIDEI, UTI FERTUR, INTERFECTORUM
(† 1951-1952)

**POSITIO
SUPER MARTYRIO**

ROMAE 2022

Příloha č. 5

Dopis Jana Buly před popravou³⁹⁵

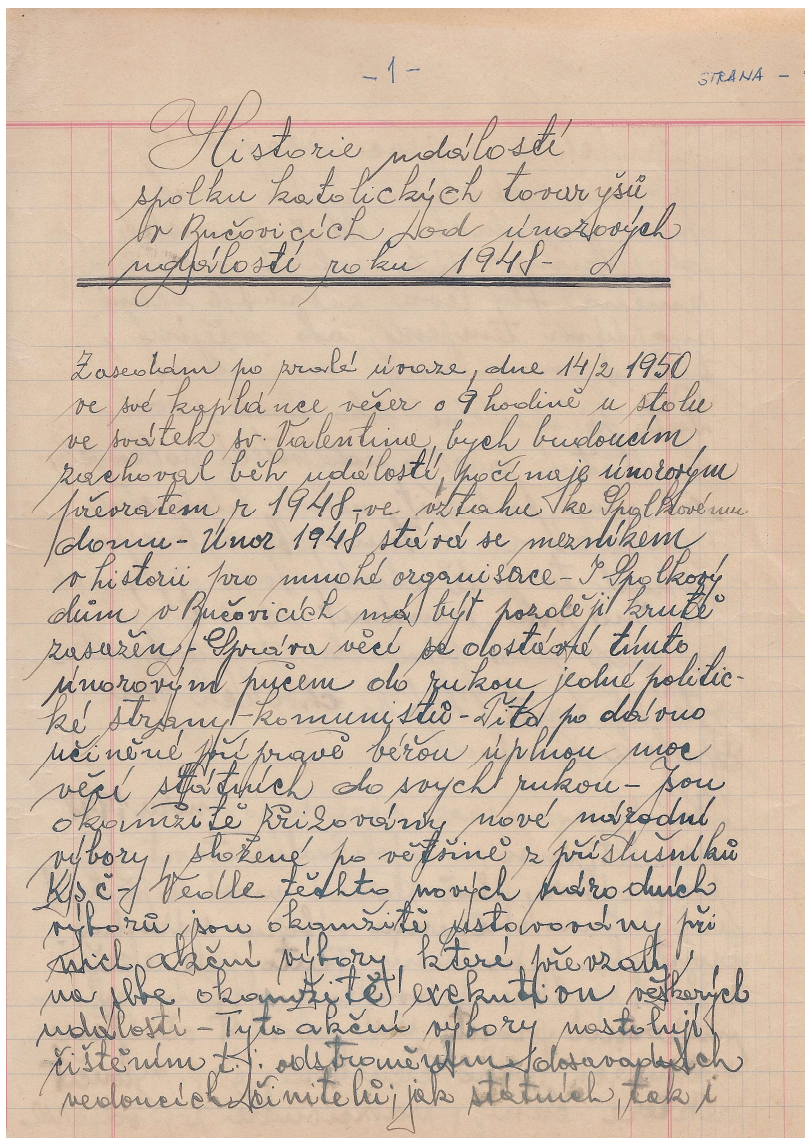
J. Bula 17. 5. 1952.

Drahy bratři a švagroví!
Začínám vám svou poslední projev, vzpomínky mi v tuto dobu plavou, vám častěji než kdy před tím. Já na ty myšlím, které mi v životě byly. Na každé myšlence, která na světě je a vy myslíte, které jsem nepoznal, ať tuhle dopis dostanete, bude ten, který takto popouívá, ať vás se na vás a svého práva. Právě to, jak jsem, jako poslední slova mi v tomto popouívání. Říkal: Vy musíte být s tím mnou. A místo netušíte, co to je. A píseň biblí, kterou strýčkovi Karlovi, který mi v životě byl, ať se v životě dostal, ať se v životě dostal. Na mě popouíváte v životě a v životě. Mě v životě muho plánu, jak si a životě malíček a je pro život. Ale já v životě jsem se v životě. Než jsem pro život to musel být, ať se v životě. Udělal jsem muho práva na kterou jsem mi v životě a v životě. Ať se v životě ať se v životě, ať se v životě ať se v životě. To mi dnes musel být v životě a v životě.
Už jsem v životě ať se v životě, ať se v životě ať se v životě. Člověk v životě ať se v životě ať se v životě. To je v životě ať se v životě ať se v životě. Ať se v životě ať se v životě ať se v životě.
Já jsem v životě ať se v životě, ať se v životě ať se v životě. Ať se v životě ať se v životě ať se v životě. Ať se v životě ať se v životě ať se v životě.
Vím, že bys čekal hodinu, ať se v životě ať se v životě. Ať se v životě ať se v životě ať se v životě. Ať se v životě ať se v životě ať se v životě.
V životě ať se v životě ať se v životě. Ať se v životě ať se v životě ať se v životě. Ať se v životě ať se v životě ať se v životě.
Loučí se v životě ať se v životě ať se v životě.
Váš Janda.

³⁹⁵ Dopis Jana Buly adresovaný nevlastnímu bratřovi Ladislavu Völklovi a švagrové. Archiv Biskupství brněnského.

Příloha č. 6

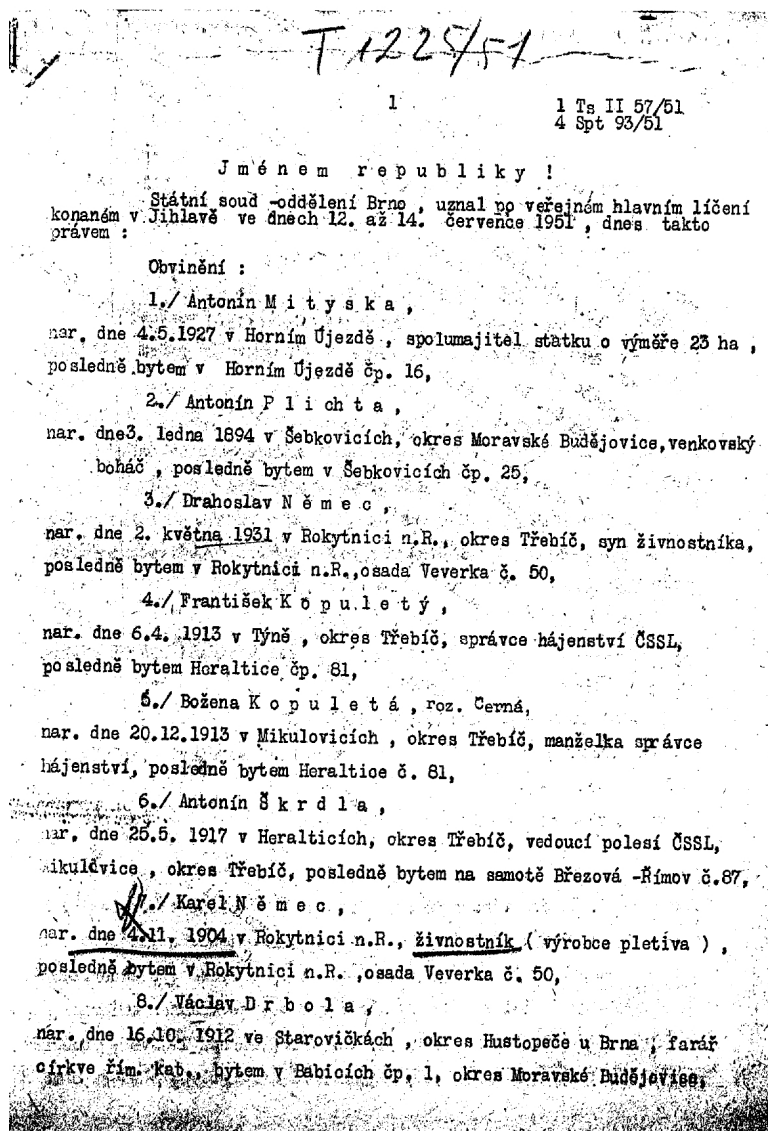
Spis Václava Drboly o pounorových událostech v Bučovicích³⁹⁶



³⁹⁶ První strana spisu s názvem Historie událostí spolku katolických tovaryšů v Bučovicích od únorových událostí roku 1948. Archiv Společnosti Katolického domu v Bučovicích.

Příloha č. 7

Rozsudek ze 14. července 1951–1. strana³⁹⁷



³⁹⁷ První strana rozsudku. Celkem má dokument 37 stran.

Příloha č. 8

Rozsudek ze 14. července 1951–5. strana³⁹⁸

5

zasáhla Kováře do předloktí levé ruky, při čemž smrtelný výsledek
ne nastal;

VI. obviněný Václav Drbola dne 11. června 1951 na schůzce u Stehlíka
v Cidlině navedl agenta CIC, teroristu Ladislava Malého a obviněného
Antonína Mitysku, aby zavraždili veřejného funkcionáře Tomáše Kučtíka,
tudiž vzbudil v nich zúmyslně rozhodnutí usmrtiti Tomáše Kučtíka;

VII. obviněný František Paříl obviněným Antonínem Mityskovi a Antonínem
Mityškovi k spáchání trestního činu sabotáže, sub III, shora uvedeného,
poskytl pomoc radou a utvrzováním v předsevzetí;

čímž spáchali.

v nichž obvinění

ad I. velezradu podle § 78, odst. 2, písm. a/, (odst. 1, písm. c/) tr. z.,

obv. Antonín Mityška, Antonín Plíchta, Drahošlav Němec,

František Kopeletý, Antonín Škrdla, Karel Němec,

Ladislav Brábeneč též dle odst. 3, písm. d/ cit. zák.;

obv. Antonín Mityška též dle odst. 3, písm. e/ cit. zák.;

obv. Mityška, Plíchta, Drahošlav Němec, Kopeletý,

Drbola a Paříl též dle odst. 3, písm. f/ cit. zák.;

obviněný Antonín Mityška

ad II., a./ loupež dle § 232, odst. 1, 2 a/ tr. z.;

ad II., d./ vraždu nedokonanou dle §§ 5, 216, odst. 1, 2 a/ tr. z.,

ad II., c./ vraždu dokonanou dle § 216, odst. 1, 2 a/ tr. z.;

ad II., d./ vraždu nedokonanou dle §§ 5, 216, odst. 1, 2 a/ tr. z.;

ad III. sabotáž dle § 84, odst. 1 lit. a/, 3 a/ tr. z.;

obviněný Antonín Plíchta

ad III. sabotáž dle § 84, odst. 1 lit. a/, 3 a/ tr. z.;

ad IV. pomoc při vraždě dle §§ 7, odst. 2, 216, odst. 1, 2 a/ tr. z.;

obviněný Alois Roubec

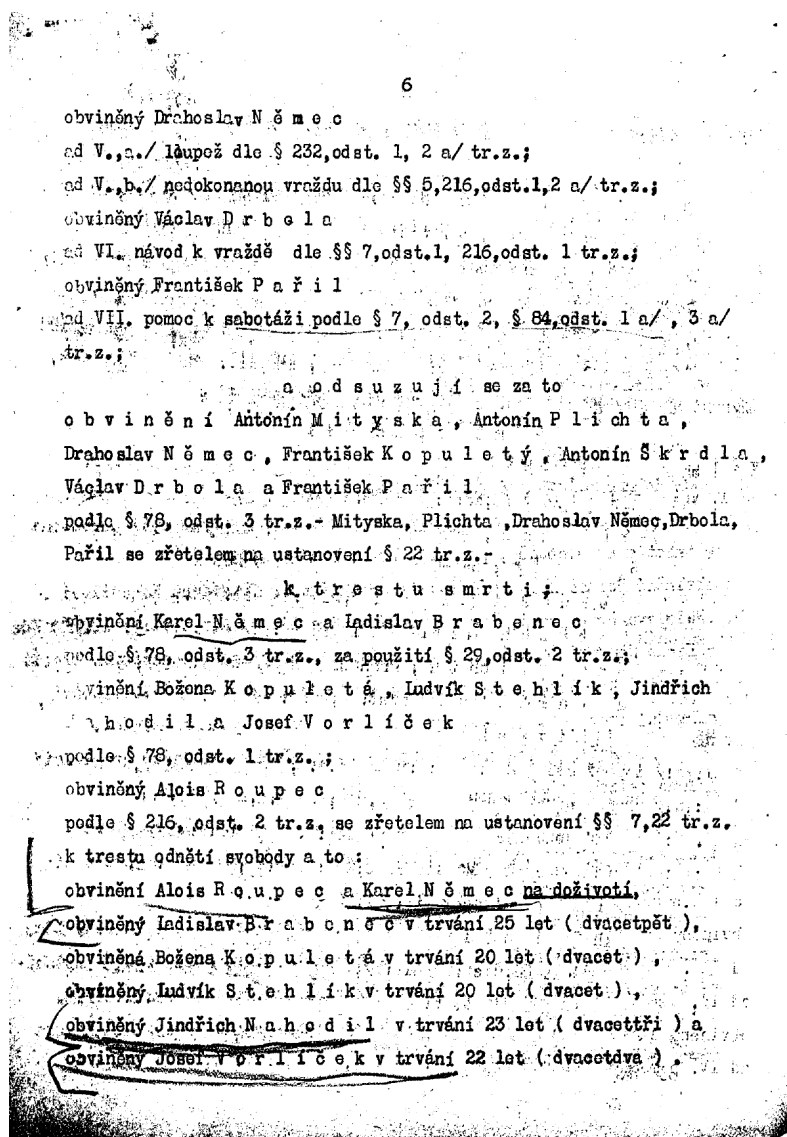
ad IV. pomoc při vraždě dle §§ 7, odst. 2, 216, odst. 1, 2 a/ tr. z.;

³⁹⁸ Odsouzení Václava Drboly za velezradu.

Národní archiv, fond Generální prokuratura, spis T 1225/51.

Příloha č. 9

Rozsudek ze 14. července 1951–6. strana³⁹⁹



³⁹⁹ Odsouzení Václava Drboly za návod k vraždě.

Příloha č. 10

Rozsudek ze 14. července 1951–34. strana⁴⁰⁰

34

Obviněný Antonín Mityška kladl při likvidování této bandy bezpečnostním orgánům, tudíž ozbrojenému sboru státní moci odpor, při čemž jeden člen sboru NB/zraněn. Jest tudíž u něj naplněna další kvalifikace trestného činu podle § 78, odst. 3 lit. e/ tr.z.

U obviněných Mityšky, Plichty, Drahošlava Němce, Kopuleťého, Drboly a Pařila jest naplněna skutková podstata další kvalifikace dle § 78, odst. 3 písm. f/ tr.z., neboť u těchto obviněných má státní soud za zjištěné tyto zvláště přitěžující okolnosti:

Teroristická činnost obviněných Mityšky, Antonína Plichty, Drahošlava Němce a Františka Kopuleťého byla tak rozsáhlá provedené teroristické činy a plánované teroristické činy takové společenské nebezpečnosti, že byly s to vyvolati neklid nejširší veřejnosti a mohly míti a přímo i měly katastrofální následky. Hmotný souběh tak závažných trestních činů, jakých se dopustili obvinění (vlezrady, vraždy, pokusu o vraždu, loupeže atd.) přesahuje rámec přitěžující okolnosti podle § 20 lit. f/ tr.z., takže jej nutno hodnotit jako okolnost zvláště přitěžující.

Antonín Plichta vystupoval při přípravě všech zločineckých akcí jako jeden z hlavních iniciátorů, obeznámený s místními poměry, takže jeho činnost byla obzvláště nebezpečnou.

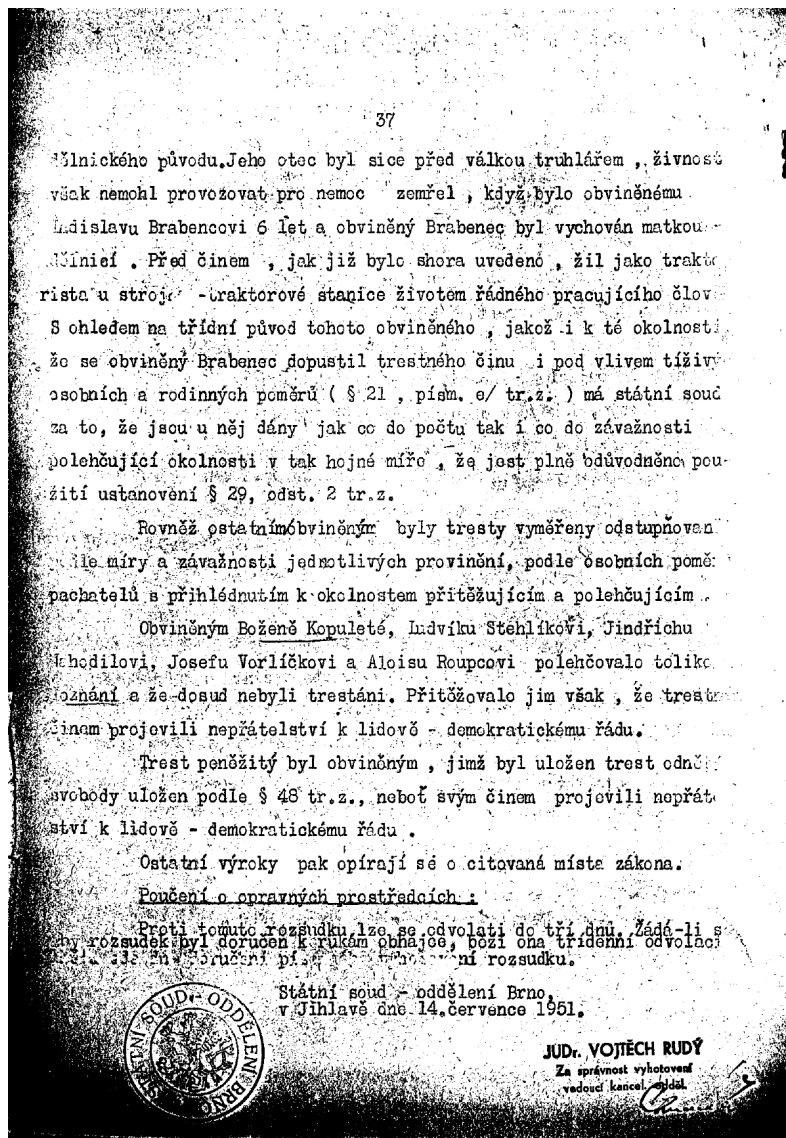
Václav Drbola a František Pařil jako kněží mající značný morální vliv na část obyvatelstva kraje, kde byly trestné činy spáchány, tento svůj vliv hrubým způsobem zneužili a jejich trestná činnost jest právě s ohledem na jejich kněžské povolání zvláště zavážlivá a proto jest u nich dána okolnost zvláště přitěžující.

František Kopuleťý jako lesní hajný ČSSR, tedy osoba, j

⁴⁰⁰ Zmínka o tom, jak kněží Václav Drbola a František Pařil zneužili vliv na obyvatelstvo kraje. Národní archiv, fond Generální prokuratura, spis T 1225/51.

Příloha č. 11

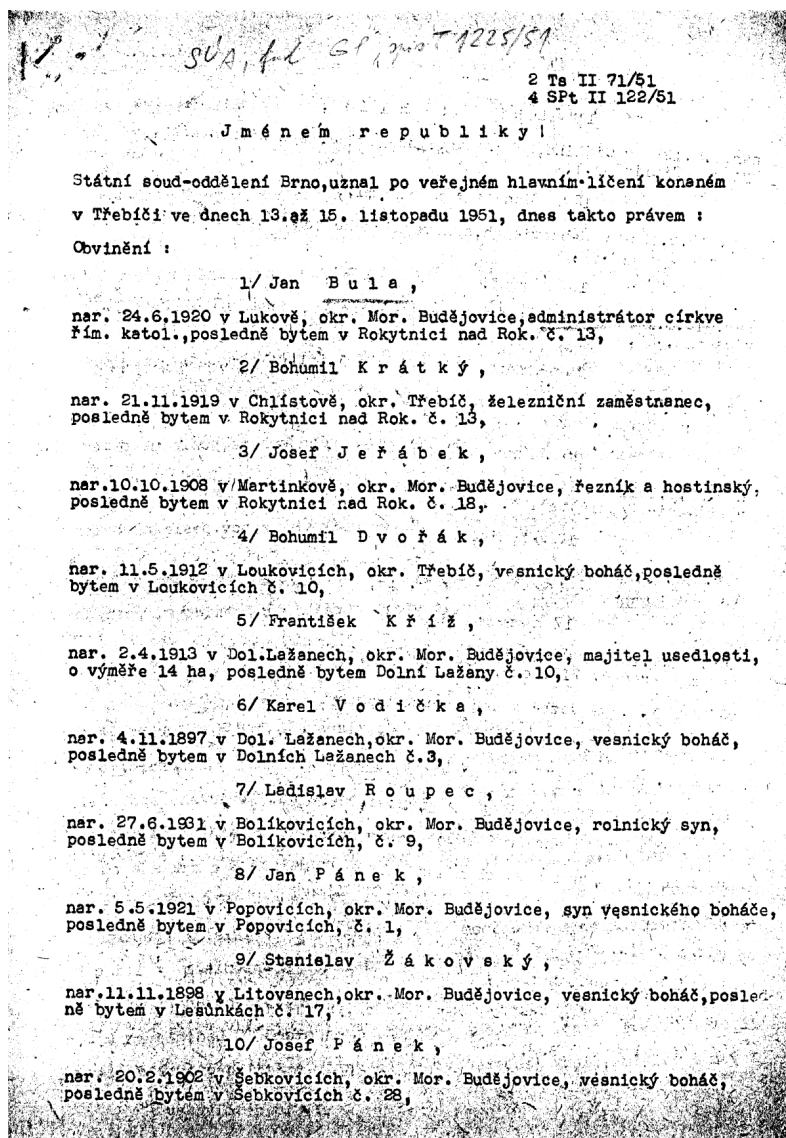
Rozsudek ze 14. července 1951–37. strana⁴⁰¹



⁴⁰¹ Poslední strana rozsudku.

Příloha č. 12

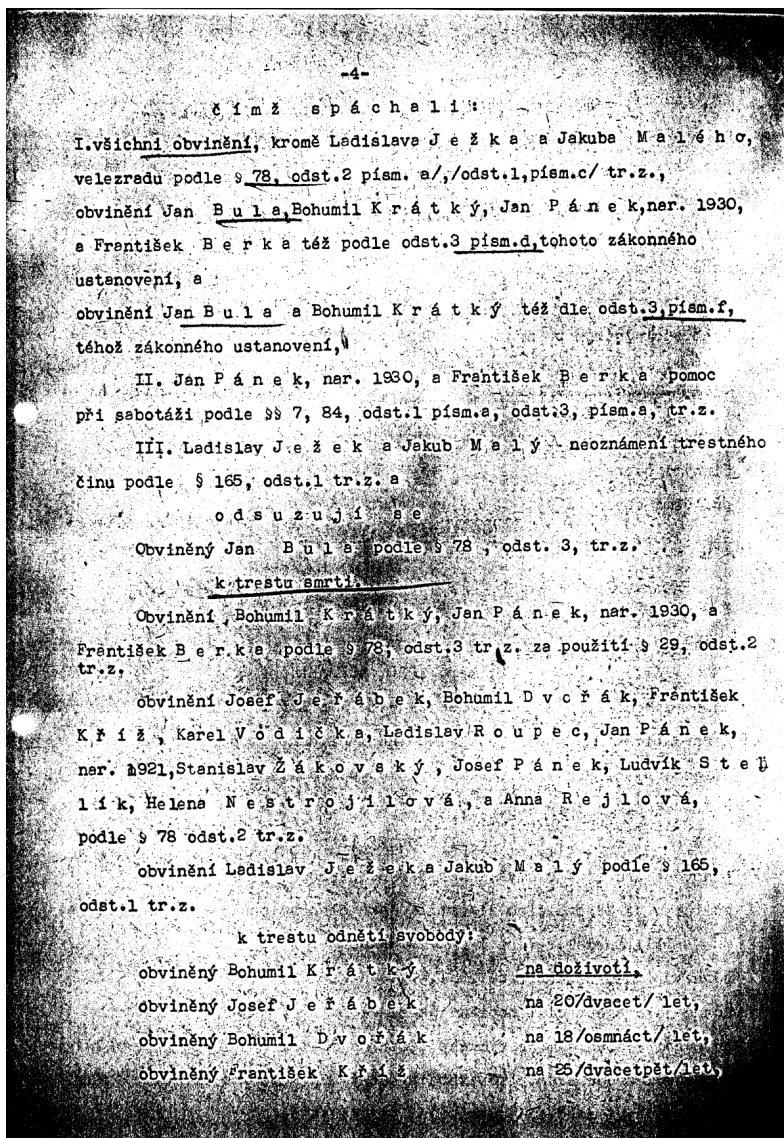
Rozsudek z 15. listopadu 1951–1. strana⁴⁰²



⁴⁰² První strana rozsudku. Celkem má dokument 27 stran.

Příloha č. 13

Rozsudek z 15. listopadu 1951–4. strana⁴⁰³



⁴⁰³ Odsouzení Jana Buly k trestu smrti za velezradu.

Příloha č. 14

Rozsudek z 15. listopadu 1951-10. strana⁴⁰⁴

-10-

již rozsudkem dne 14. července 1951 a jak bylo zjištěno znova i v tomto trestním řízení, našel agent Malý horlivé pomahače, pomocníky i návodce k teroristickým akcím v osobách farářů římsko-katolické církve Buly, Pařila a Drboly, kteří se takto zpronevěřili svému poslání duchovních a porušili vědomě i příkázání svého náboženství.

U jednotlivých obviněných považuje soud za prokázanou tuto trestnou činnost:

Jan B u l a římskokatolický duchovní, známý svým lehkovážným životem a holdováním alkoholu, fanaticky oddaný protilidové politice Vatikanu, rozhodl se po únoru 1948 vlivem zrádných představitelů římsko-katolické hierarchie, že bude aktivně usilovati o zvrácení lidové demokratického zřízení. V červnu 1948 po přečtení protistátního letáku založil v Rokytnici ilegální skupinu, která měla rozšiřovat letáky, terorizovat členy lidové správy, opatřit si vysílací stanici ke spojení se zahraničím a zbraně. Na jeho faře došlo k několika protistátním schůzkám. Většina členů skupiny měla 20 let nebo i méně. V červnu 1948 obdržel Bula další protistátní leták z Olomouce, aby vedl záznamy o učitelích a duchovních souhlasících s lidově demokratickým zřízením. Leták rozšiřovala protistátní skupina Vietor. Že by záznamy skutečně vedl, nebylo prokázáno.

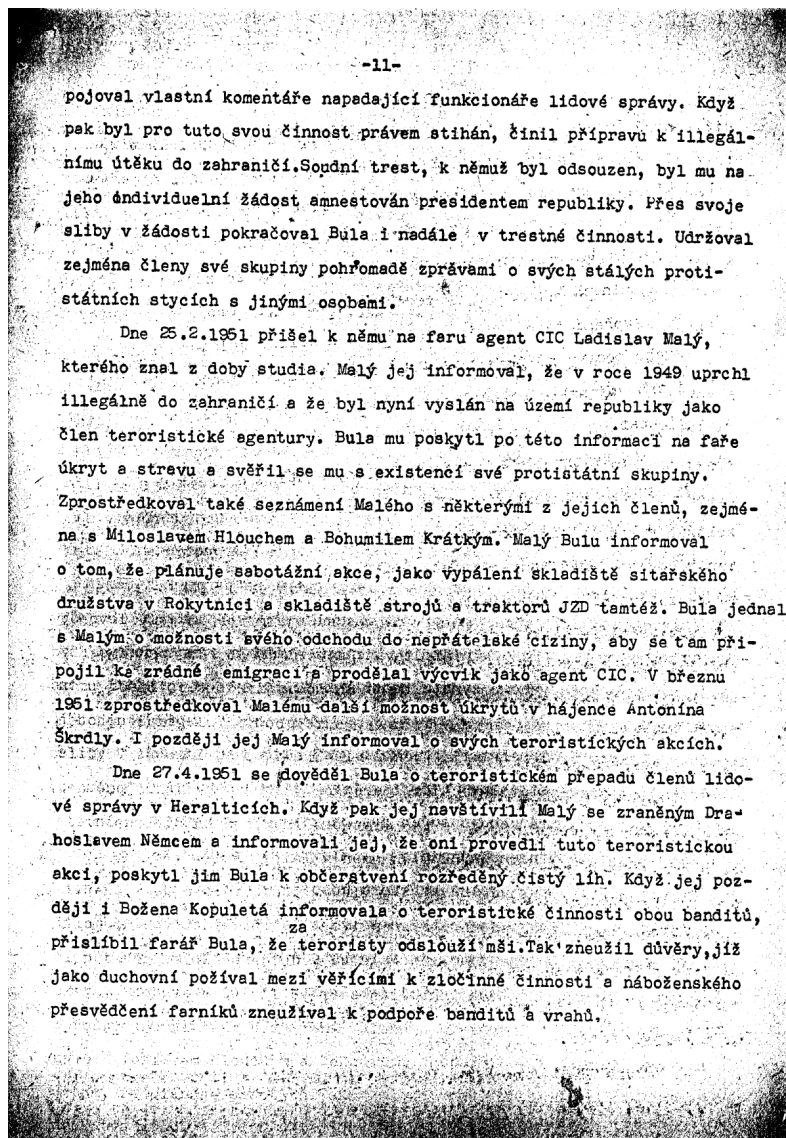
V květnu 1949 jej informoval Krátký o určitých opatřeních u příležitosti IX. sjezdu KSČ a o jiných okolnostech, z nichž oba vyvodili, že u nás dojde k protistátnímu puči. Bula sám tvrdil ostatním členům své protistátní skupiny, že podobné pokyny dostal od odsouzeného již Antonína Plichty. Zorganizoval pohotovostní schůzku ozbrojených členů skupiny na faře a očekával s nimi pokyn k započetí puče z pražského rozhlasu. K puči přirozeně nedošlo a činnost celé jeho organizace dočasně ochabla.

V červnu 1949 projevovat Bula svou nenávist k lidově demokratické republice čtením štvavých pastýřských listů v kostele, k nimž při-

⁴⁰⁴ Trestná činnost, které se měl dopustit Jan Bula.

Příloha č. 15

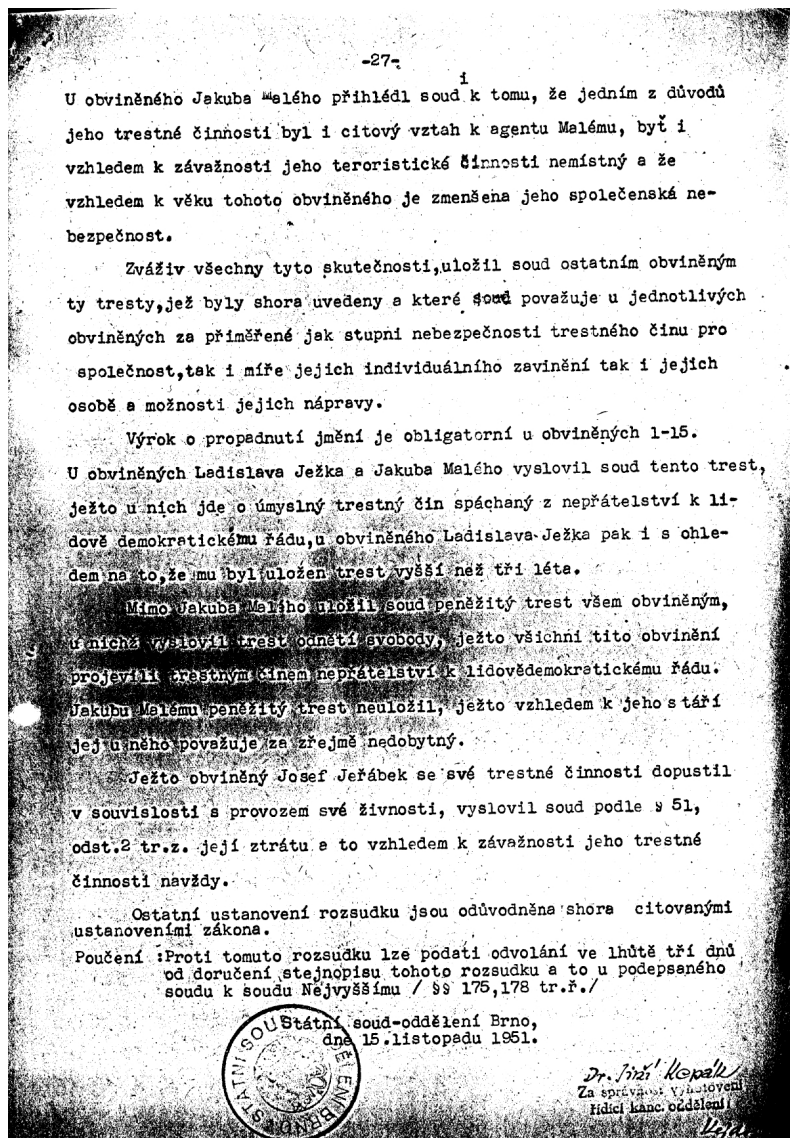
Rozsudek z 15. listopadu 1951-11. strana⁴⁰⁵



⁴⁰⁵ Trestná činnost, které se měl dopustit Jan Bula – pokračování.
Národní archiv, fond Generální prokuratura, spis T 1225/51.

Příloha č. 16

Rozsudek z 15. listopadu 1951–27. strana⁴⁰⁶



⁴⁰⁶ Poslední strana rozsudku.

Po dohodě s vedoucím práce byla závěrečná podoba textu redigována tiskovými charaktery Cambria o velikosti 12 bodů s řádkováním ve stylu nejméně 14 bodů. Rozsah práce daný počtem znaků vč. mezer podle počítání textového editoru MS Word činí 255 995 znaků, tedy 142 normostran.